

**Hejhulova
bláznivá
cesta**

Obsah

Kniha I.

1	Přípitek	5
2	Šejdír	9
3	Stařena	11
4	„Mrtvík“	13
5	Hladový stín	15
6	Únos	19
7	Věž bláznů	22
8	Vrány, biřici, psi	27
9	Na útěku	30
10	Mokrá cesta	35
11	Háj děsu a hrůzy	38
12	O kořeni říkanka	41
13	Houby, můry, viselec	43
14	Dub a luciferka	48
15	Labyrint	45
16	Starý mlynář	48
17	Čáp lakomec	55

18	Cestou mrtvých	57
19	Zahalená postava	59
20	Beznohý nosič	63
21	Jarmil Heřman Ukrutník a průvod prokletých	68
22	Nepřevozník	71
23	V horách mrchožroutů	75
24	Most	78

Kniha II.

1	Kajícník	83
2	Zvěst o stromu masňáku	86
3	Pustiny	89
4	Trpělivost přináší vrány	93
5	Květy a lebky	95
6	Moc vraního slova	98
7	Pozření a znovu pozření	100
8	„budeto dobrí“	105
9	Bezedná propast	110
	<u>Epilog</u>	116

Kniha I.

1

Přípitek

Nad poli letěla vrána.

Jednou namáhavě vystupovala až k mrakům, podruhé se nechala unášet větrem. Tu se elegantním obloukem spustila k zemi, dokud ji klasy nelechtaly na břiše.

Letěla přes potok. Pokračovala podél rolnické cesty, která se zvolna zdvíhala do svahu. Hravá vrána přijala tu výzvu a zase stoupala.

Ale nedoletěla vysoko. Hned za horizontem zahlédla podivuhodnou postavu.

Krákala:

*Můj ty Tondo – je to možné?
Že hrb až tak nezpůsobně,
lidské tělo k zemi ohne?*

*Neuzpírat se o holi – ten ubožák –
ryl by nosem brambory – no, řeknu vám...*

Dál nevěřicně kroutila hlavou:

*Kdyby jenom hrbáč, přátelé....
O b l u d a to vlastně je!*

*Hlava celá odulá,
řekla bych jak tykvová,
ačkoli hned pochybným se zdá,
tohle moje přirovnání...
Vždyť to není tykev ani!
Možná dýni podobá se víc...
Ale dost už o té hlavě! Tu je c e l é dílo špatně
Asi se nám Mistr utnul – ryc!*

*Zakrslý a křivý k tomu,
spěchá ten bloud k lidským domům,
k malé vísce na obzoru...*

*Kulhavý však tenhle spěch –
náš hoch si jde pro výsměch!*

Vrána pomyslíla, že by se mohla také dobře pobavit, bude-li hrbáče sledovat. Konečně se připlahočil do vsi – už si na něj ukazují a pokřikují na něho.

Dobrácky se šklebil a nepřestával všechny uctivě zdravít, ani když po něm házeli kdejakou špínou. Kus hnoje mu ulpěl na hrbu, ale hned ho zas srazilo shnilé jablko. Pak se mu tam usadila kopička popela, ale jenom na chvíli, než mu další člověk omyl hrb kbelíkem splašek.

Rád by byl děkoval za ty pozornosti, ale lidí, kteří s ním tak žertovali, bylo příliš. Nemohl každému potřást rukou. Tedy jen různě hýkal, kýval nepodařenou hlavou a radoval se vespolek.

Zatím mířil na náves...

Brzy stojí před vchodem do šenku.

Vrána musí pospíšet, aby o nic nepřišla. Střemhlav prolétla dírou ve střeše, kudy unikal kouř z velkého ohniště. Trochu se zakuckala. Ale nelitovala ničeho, protože divadlo, které mělo začít, stálo za všechnu námahu.

*Krá! To je rámusu, hotové pozdvižení!
Smíchy se pijáci za břicha popadají.
A teď zas najednou docela ztichli,
co blázen promluví, čekají všichni...*

„Bůh vám žehnej, dobří lidé,“ řekl hrbáč v hospodě. Bylo mu stěží rozumět. Při řeči slintal a tvář se mu křivila.

„Mlynář se o mne staral jako o vlastního,“ pokračoval, „ačkoli mé nešikovné hnátky mu sotva mohly to dobrodiní oplácet. Nyní, když starý dobrák zemřel, chtěl bych se s vámi

napít na spásu jeho duše. – A pak vás prosím: Nevíte, kdo by mne zaměstnal?“

Jen domluvil, hned v hospodě propukl bujarý řev.

Jeden chlap říčel: „Nikdo tu není dost majetný, aby uživil tvůj hrb! Do něj se toho musí vejít! Chachá!“

Druhý opilec se kolébal po místnosti, napodoboval strašné kulhání, záda i ruce krčil a mrvil a taky všelijak jinak se pitvořil, pisklavě paroduje hrbáčův hlas: „Ó dobří lidé, kdo mne zaměstná? Kdo vezme k sobě šikulu se zkroucenýma prackama?!“

Třetí chlap si zrovna vytírá slzy smíchu z očí a křičí: „Chceš se s náma napít? – Tak tu máš!“

Překlopil mu korbel na hlavu.

„Odpusťte, nestačil jsem polknout. Nepřipili bychom si ještě?“

„Ale to víš, že si ještě připijeme, hlupáku jeden! Uděláme si z tebe dobrej den, jakej jsme tu už dlouho neměli!“

To už po něm lili pivo úplně všichni a měli povyražení, jaké nebývá ani o masopustu.

„Ten hrb se musí pořádně zalévat,“ hihňal se nějaký pobuda. „Třeba pak pukne a vyraší z něj kytička.“

Nakonec ubožáka ráznými štulci a kopanci vystrčili ven.

Stál na ulici. Ještě víc nakřivo než obyčejně. Pomlácený, mokrý, pokrytý pivní pěnou od šiřaté hlavy až k odulé patě... Jednomu chlapu se to nezdálo dost, přiskočil, strčil do něj. Mrzák upadl a překulil se přes hrb.

Těžko se zdvíhal, ale nikdo mu nepomohl.

Chlap se nad ním zlověstně rozkročil: „Tady pro tebe není místo, paskvile jeden! Seber se a táhni odsud! – Takovej zpotvořenej trpaslík najde domov leda v zemi skřítků.“

S tím se všichni tak rozchechtali, že bylo jen sotva slyšet, jak hrbáč poděkoval za radu a zeptal se pána: „A kde ta země skřítků, prosím vás, je?“

„Přece až na konci světa, ty hejhulo!“ odsekl muž přes rameno, zatímco se už vracel do taverny, kde jej kumpáni vítali uznáním, jaký je pašák, že skolil kulhavce a napálil hlupáka.

Vrána se divila:

*Zdá se mi to snad,
nebo je ten blázen rád?
Šťastný, jak mu poradili,
vstává, nepostojí chvíli,
na cestu se dá...*

2 **Šejdír**

Blázen šel, kudy ho cesta vedla. Vesnici opustil a po nějaké době nechal za hrbem i všechna pole s jejich klasy zalitými sluncem. Skrčenou postavu přikryly stíny lesa.

Ale sotva se může ve stínu cítit sklíčeněji, když naproti mu zní veselá melodie. Hbitý mužik si vykračuje proti němu po lesní stezce a píská na píšťalu, radost uslyšet.

*Hola hou, zvolal pojednou
kam as páni jdou?*

*Ráčí se zastavit, se znalcem promluvit,
ráčí se ohlídnout, co mohu nabídnout!*

„Štěstěna vám přeje, mladíku, k lepší příležitosti byste nepřišel široko daleko!“ poplácával hrbáče po hrbu jako jeho nejlepší kamarád. „Ve vsi se o mé zboží dočista porvou, a na vás by se nedostalo to nejlepší. Ale takhle máte na výběr, až vám skoro závidím! Nuž, pán bůh vás má asi rád, jen co je pravda... Ale co to, proč se ostýcháš, kamaráde?! Jen řekni, co se ti líbí a co bys rád! Hleď, mám skvostných věcí plné tlumoky!“

„Mně se líbí ta píšťalka,“ přiznal hrbáč.

Obchodník se rozzářil: „Za jediný zlaťáček bude tvoje!“

*Krááá! – Že se nestydí!
Za dukát zlatavý*

tisíc bys měl takových!

Ačkoli hrbáč dobře rozuměl řeči zvířat, vrány na stromě nijak nedbal. Pišťalka se mu opravdu líbila.

Nešikovná krátká ruka už se pere s provázkem měšce.

„Ukaž,“ nabídl obchodník. „Pomůžu ti!“

Sám si hrbáčův měšec otevřel a obratně vylovil veliký lesklý peníz. Jeho oči však zářily mnohem víc než zlato, když poznal, že v měšci jsou i další dukáty.

*Žalostný hrbáči, volala vrána,
co otec roky dřel potem a krví,
všechno tvá nejapnost co by dup zmrví.*

Ale hrbáč vránu neslyšel, protože už zkoušel pišťalu.

„Počkej,“ řekl mu obchodník. „Zahraješ si potom. Teď musíš využít té úžasné příležitosti a koupit si ode mne další věci, bez kterých se určitě neobejdeš! – Však jenom pověz: kam máš namířeno?“

„Na konec světa,“ prozradil hrbáč.

„Ha!“ zvolal chlapík. „A víš-li ty, kudy se tam jde?“

„To bohužel nevím.“

„Nezoufej, kamaráde! Naštěstí já jsem zcestovalý, takže ti poradím... Ale bude to samo sebou něco stát. – Dva zlaté! – Ne, neobtěžuj se, já si je vylovím sám! – Tááááák...“

Takže poslouvej pozorně: Na konec světa musíš přes hory a přes doly, přes sedmero lučin, devatero lesů, přes rokle, přes řeky, potoky, jezera, močály, bažiny. – Budeš si to pamatovat?“

„Snad ano. Děkuji vám.“

„Zatím neděkuj, to není vše! Všiml jsem si totiž, že ještě nějaké peníze máš.“

Vrána se na stromě čertila:

*Neslýchaná věc!
Ten sprostý vydřiduch
na kost bych ho svlék.*

*Krákořu tu zbytečně a hluše,
až s ním lotr skončí,
hlupákovi nezůstane groše.*

„Copak počneš na konci světa, panáčku?“

„Chci tam najít zemi skřítků...“

„Aha! Tos měl říct hned!“ poplácal ho zase po hrbu.
„Snadná práce, kamaráde. To se ani nemusíš trmáčet – však na těch bídných nohou ti to stejně moc nejde, vid’?“

Podívej, tady mám takový flakónek a v něm je náramně šikovné mazání. *Kouzelné* mazání! Jediné svého druhu na světě! Vidíš, jak je kouzelně modré? – Kolik že ještě máš? Hm, už jenom tři zlaté... No dobrá. Prodám ti ho teda pod cenou, že jsi to ty, i když je to eňoňúňo materiálek.

Teď dávej pozor: Tou tekutinou se namažeš v podpaží a pak vylétneš k nebi, odkud tě sám vítr snadno donese do tvé země zaslíbené. – Nádhera, co říkáš?! – Ne! Pozor! Neotvírat! *Zatím* neotvírat! Ten vzácný mok je příliš čerstvý a musí ještě uzrát. Pár dní to potrvá. Ale pak se samou radostí poměješ, to ti garantuju!

No, vidím, že teď už nic nemáš, tak se rozloučíme, dobrý brachu. – Rád jsem tě potkal a přeju ti mnoho zdaru.“

Naposledy hrbáče poplácal.

Ten se docela zalykal vděčností. Zdálo se mu, že dal muži zoufale málo za tak skvělé věci.

„To nic,“ pověděl mu on. „Akorát mi pověz, hochu... S kým jsem měl tu čest? Jak ti říkají?“

Hrbáč pokrčil rameny – každým v docela jiné výšce, jak u něj bylo zvykem – a odpověděl: „Pokud si dobře vzpomínám, myslím, že mi prve říkali Hejhula.“

„Jo,“ zašklebil se chlap. „Tak to sedí!“

A už upaloval svou cestou.

Zajímavé snad bylo, že si teď bez píšťalky pískal ještě radostněji než s ní. Alespoň, když ji nemusel držet, měl volné ruce, aby si je mohl spokojeně mnout.

*To snad není k uvěření,
kroutila hlavou vrána,
hrbáč píská též!*

*Melodii hroznou, neumí to,
a přece mu není
za mák čeho líto...*

3 Stařena

Jak se hrbáč blížil západnímu konci lesa, podvečerní slunce prosvítalo mezi kmeny. Ale krom paprsků, nesl se z té strany i všelijaký mumraj a hlahol. Hejhula zanechal svého pískání a zaposlouchal se. Brzy rozeznal rychlé kroky. A už vidí čipernou babičku, celou udýchanou a uřícenou, ba řítící se právě proti němu.

„Dobře se schovej, člověče!“ mávala na něho. „Ti lidé jsou na mě nespravedlivě rozzlobení a kdoví, co udělají tobě, pokud tě tu najdou!“

„Ale co bych se schovával, babičko. Vždyť já mám čisté svědomí.“

„Jak myslíš,“ řekla babička.

Na to se vrána chechtala:

*Tenhle nic nemyslí, nechápavá žena,
hňup leda hňupí, to už mám ověřeno.*

Ovšem babička nenašla čas na vraní žerty. Horda lidu jí byla v patách. Ještě stihla poprosit hrbáče, ať lidem poví, že běžela vpravo.

A zatím vskočila do houští vlevo...

„Bůh ti žehnej! Kéž bych ti to mohla někdy oplatit.“

Byla pryč, sotva listí zašustilo. Za to se zpoza stromů vyhrnuli lidé s klacky a holemi, kamením a provazy a s tvářemi zrudlými hněvem.

„Kam zmizela ta čarodějnice?!“ křičeli.

Hrbáč nevěděl, o čem mluví, protože žádnou čarodějnici neviděl. Byl si jist, že zahlédl pouze hodnou babičku.

Tak dokázal v odpověď jenom slintat a zmateně mumlat...
Jeden člověk hlasitě povzdychl:

Ach, nebohý poutníče! Mrzutá ty oběti strašlivé babice.

Ruku na tě vztáhla – šup! – člověka v blázna.

Třeba žes jí překázal jen trošku, přece z tebe udělala trosku...

*Tím hrbem šeredným, zkroucenýma prackama
a kdoví čím dalším ztrestala,*

žes nám chtěl pomoci, lapit ji – babici!

„Ó ano,“ mumlali lidé mezi sebou. „To je přece jasné. Utíkala nám a najednou uviděla muže na cestě. Asi ji chtěl zastavit a ona ho za trest proměnila v takovou ubohou mátohu, v takového šeredného obejdu. To je hrozné! – A víte vy co? Já teda nemám chuť se za ní dál hnát. Ještě by nám provedla to samé!“

„Abys rozuměl, nešťastný hochu,“ vysvětloval Hejhulovi jeden z nich, „my ji všichni spravedlivě stíhali, jelikož právě před chvílí způsobila podobné neštěstí rodině rychtářově. Vydávala se za porodní bábu, ale dítě, které pomáhala rychtářově ženě porodit, přišlo na svět zkažené a mrtvé.“

„Zatracená čarodějnice!“ úpěl rychtář. „Kéž se navěky smaží v pekle! Jak nádherného syna bych teď měl, kdybych býval nesvěřil svou ženušku do spárů tak zlovolné babě! Vždyť jedině její čáry a nečistá kouzla mohly způsobit takovou tragédii!“

Pak rychtář a někteří další dovedli Hejhulu do vsi, vzali jej do komory, kde paní rychtářová v leže oddychovala, a ukázali mu onen zplhlý, docela mrtvý, nedonošený plod.

Rychtář se ve vši vážnosti obrátil na hrbáče a řekl:

Křesťanský hřbitov nepojme

mršiny zlé, nekřtěné...

Bud' nám od té dobroty,

děťátko si vezmi ty!

*Daleko ho odnes
a do díry vrhni třeba.
Jenom pozor dej, ať není
ani křížem označena!*

„Vid', že to pro nás uděláš?“

„Pokusím se,“ přikývl Hejhula.

„Výborně! Na oplátku tě dnes pohostíme cukrovím, které příbuzní napekli k té mizerné slávě... Protože mne nešťastníka, achich ouvej, skoro přešla chuť. No nic, vyspíš se v péřových duchochách a vyrazíš hned po ránu.“

Vrána pravila:

*První den hlupcova putování
pozdolna se k noci sklání.*

*Ulehne v podušky
znavený Hejhula
a s jitem čeká ho
maličká mrtvola.*

4

„Mrtvík“

Rychtářova rodina se vzbudila do nového dne. Pouze jejich nové dítě bylo stejně mrtvé jako zvečera.

Už ani o chvíli déle ho rychtář nechtěl v domě a také společnosti hrbáčovy by se zas rád zbavil. „Nuže,“ řekl mu, „je načase, abys splnil svou část dohody. Posilnil ses u nás dost, tak už běž!“

A na služku se rozkřikl:

*Co to děláš? Proč mu balíš buchty do šátku?
Jsem já to nešťastník, hloupou mám čeládku!*

*Jídlo od nás přece neponese!
Tohle to mu zabal – k zahození v lese.*

Avšak když nakonec Hejhula stanul v lese, daleko za posledním lidským obydlím, bylo mu najednou líto, že by měl šátek s mrtvolkou jen tak zahodit.

Povolil ho.

Opuchlá, lysá hlavička vykoukla napřed...

Byla totiž oproti tělu nepoměrně veliká a těžká.

Hejhula ji narovnal vůči vratké páteři a zdálo se mu, že na něj prosebně upírá své slepé oči, jako by říkala:

*Nenech mne, příteli,
shnít v černém hrobě!
s sebou mne vezmi,
prospěju tobě.*

Hejhula se usmál:

*Prospěješ či neprospěješ – stejně tě tu nenechám!
Veselej se ve dvou půjde,
než kdybych dál kráčel sám.*

Vrána krákala:

*Že prý „kráčel“! No to se povedlo.
Vždyť leda kulháš, ty hrozný nemehlo!
Vlečeš se, nohy spletené. Kráčení? To teda vážně ne!
A pak – co ten druhý?
Vždyť je naskrz tuhý!*

Hrbáč:

*Zbytečně se vráno staráš,
hled' přec, jak to zařídím:
Ty tuhé hnátečky umrlé
dobře se uchytanou na berle!*

Skutečně, malý umrlec měl končetiny tak ztuhlé, že když mezi ně Hejhula vklínil svou berlu, zůstaly k ní dokonale přimknuté. Tak nesl Hejhula svého nového kamaráda na vrchu hole – pouze hlava se mu tu a tam trochu klímala. Vypadal spokojeně.

Vrána řekla:

*Když už vskutku má jít s tebou,
hezké jméno jemu dej.
Ať víš, s kým se cestou táhneš,
kdo bude tvým přítelem.*

*Navrhuji třeba „Chcíploun“.
Nebo taky „Vytuhlej“...
A co takhle „Pošlec“?
„Mrtvíkovi“ dobrý den!*

„Mrtvík! To bude ono,“ zavýskl Hejhula. Usmál se na Mrtvíka a hned ve své druhé ruce, té kratší, zkroucenější, žmoulal píšťalu a foukal do ní, co mu plíce stačily.

Občas si do rytmu přiklepl berlou coby vozembouchem. Pokaždé, když tak učinil, v Mrtvíkovi něco legračně zachrastilo nebo aspoň křuplo.

Tak už byli na muziku dva.

5 Hladový stín

S písni putovali do samého večera, vesele a vytrvale. Možná že ani za druhý den své pouti nepřesel hrbáč hory doly, vlastně zdolal sotva pár lesů, lučin a nějaký ten potok, ale unaven byl dost, aby zasloužil zas trochu odpočinku.

Řekl Mrtvíkovi:

Tobě je líp, můj malý příteli,

*únava mrtvého netrápí – ni hlad.
Ale co počnu já?
Hladov, sláb...*

Vrána se škodolibě smála:

*Ves je další na obzoru.
V tomhle směru máš však smůlu:
Za co nocleh pořídíš?*

*Utratil jsi všechny zlaté,
zbytečnosti nakoupil.
Teď babo rad' tomu hlupci,
největšímu, co kdy žil.*

Hejhula odpověděl:

*Nechej toho, vráno, krákání.
I bez baby nějak si poradím.
Udělám to po svém,
jestli hloupě, tedy ať.*

*Do kurníku hlavu složím,
se slípkami půjdu spát.*

*Což není to leckde zvykem?
U nás to prý dělali.*

Vrána:

*Čiň se jen, jak nejlíp umíš,
na mne neber ohledy.
Beztak jsem dnes zatím málo
užila své zábavy.*

*Já studujíc tvoje hlupství,
velmi ráda vidím jej!*

*Vzhůru tedy v další hloupost,
pěkně tu svou roli hrej!*

Hejhula počkal, až padne tma, a v jejím skrytu se vetřel do kurníku na nejbližším statku.

Když se omlouval slípkám, že si od nich bere trochu zrní pro sebe, dával dobrý pozor, aby nemluvil moc nahlas. Statek odtud nebyl až tak daleko!

Konečně ulehl, rozhodnut, že vstane ještě před rozbřeskem, aby ho tam nenašel hospodář.

Vrána se nehodlala připojit mezi kury, protože ten druh považovala za velmi nízký oproti svému. Pyšně se uložila na větev nedalekého stromu, odkud měla na kurník aspoň dobrý výhled.

I ona byla unavena, a usnula docela záhy.

Uprostřed noci ji něco probudilo. Tmou tmoucí se k citlivým vraním uším nesl podezřelý šelest. Vzduch byl prosycen hrozbou, těžkým pachem smrtelného nebezpečí.

Strach vráně zbystril smysly a brzy rozeznává na černém pozadí o něco černější šmouhu. Veliký, zlověstný stín se plíží ke kurníku. – Ke kurníku, ve kterém spolu se slepicemi odpočívá nebohý hrbáč...

Vrána chtěla zakrákat, Hejhulu varovat, ale hlásek se jí zadrhl v hrdle.

Než se na něco zmohla, je pozdě: černá silueta obrovského těla se dokonale prolнула se stínem kurníku – netvor je uvnitř.

Hejhulu vzbudila slepičí panika.

Křídla ho pleskala přes tváře, hrb měl celý podrápaný, hlavu samý slepičinec a peří mu lezlo do nosu.

Ale ať se snažil sebevíc, nedokázal prohlédnout tmu, aby poznal, čeho se kur tolik děsí. – Než konečně v odlesku měsíčního světla vystoupily ze tmy hrozivé rudé oči...

Pach krve zavanul z rozevřené mordy. To už se zaleskly i řady velikých, ostrých zubů.

Vrána si povzdechla:

*Věděla jsem od začátku, že hrbáč neskončí dobře.
Přesto mne teď mrzí, jářku, jestli ho obluda pozře...
Ač jisto – no bodejť! – že z hlupství pohroma kouká,
přece je přespříliš, má-li být do tlamy vsoukán!*

Co naplat?

*S Hejhulou je konec,
zvoní mu hrana,
přijde čas najít si
jiného kmána.*

Vtom se od stavení ozval dupot a křik. Pochodně zaplály a v jejich svitu běží ke kurníku skupina postav.

Vrána si povšimla, jak se veliký stín oddělil a zmizel. A rozlícený hospodář se svou chasou našel mezi roztrhanými slepicemi pouze Hejhulu – vyjukaného, zamazaného, ale vcelku.

Teď však se měl nadát hospodářova klacku!

„Tak ty mně budeš chodit na slepice, ohavo jeden?!“ křičel chlap a bil hrbáče hrb nehrb.

Hejhula měl tuhý kořínek, ale i tak by byl dopadl tuze zle, nebýt ženské, která se k hospodáři přitočila a zastavila jeho trestající ruku. Přitáhla si muže k sobě a něco mu pošeptala...

Po tváři páně hospodářově se rozlil lebedný úsměv.

„Ach ano, to bude ono! Ženo, zasloužíš pochvalu! – A ty, milý človíčku,“ obrátil se k Hejhulovi, „zvedej se a pojď! Chci ti vynahradit to bití. Vyspíš se pěkně u nás, dostaneš sýr, dršťky a hrachovou kaši, piva, co ti bude libo... Chaso, pomozte mu na nohy. Bude dnes naším hostem!“

Vrána řekla:

*Zase už cizí lid hrbáče hostí,
jeden až diví se, jaké má štěstí...*

Ale pak se musela zamračit:

*Na mne si nepřijdou! Všechno je jinak!
Kdepak dobro – lotrovina!
Na chutné papání hrbáče lákají,
a přitom mrkají na sebe potají.*

*Něco mu vyvedou, na to mám čuch,
jistě zas užijem určitý vzruch.*

Tedy skvěle, zábava mi neskončila...

6

Únos

Hejhula přenocoval v pěkné, čisté komůrce v horním patře statku. Když se ranní slunce opřelo do okna, svítilo na stolek s prázdnou mísou a korbelem. Hrbáč vyskočil, že půjde paní domu vrátit nádobí s pěkným poděkováním a taky že se poptá, zda by se nenašla aspoň malá porce ke snídani.

Ale jak vzal za kliku, zjistil, že je v komůrce zamčen.

„Co to asi znamená, Mrtvíku?“

Mrtvík neodpověděl. Tvářil se, jako by se nic nedělo.

Hejhula chtěl zkusit na někoho zavolat, ale dříve zaslechl zvenčí frkání koní a lidské hlasy. Přikulhal k oknu, s dávkou námahy si stoupl na špičky a vyhlédl.

Na dvoře hospodář právě vítal čtyři ozbrojené jezdce.

Vůdce jezdců nedbal ponížených úklon a zhurta spustil hrubým hlasem: „Přijeli jsme, jak jsi žádal, chlape. Nechápu, co máš tak naléhavého, žes poslíčka vyhnal ještě do tmy...“

„Však uvidíte!“ zašklebil se hospodář. „Mám pro Jeho Milost hraběte něco unikátního!“

„Copak?“

„Skvostný exemplář do jeho sbírky bláznů!“

„Vážně?!“

„Račte se jít podívat, držím ho zamčeného nahoře v komoře. A za to ručím: není to kousek ledajaký, nýbrž docela úžasný! Však jenom ten způsob, jak jsem ho objevil, se bude Jeho Milosti velice zamlouvat – našel jsem ho totiž, jak mi rdousí slepice! Ha, ha, jako nějaké zvíře, co říkáte?“

*Avšak,
to ještě zdaleka celičké není.
Pánové laskavě shlédnou to dopuštění!*

*Blázna,
co na vrchu hole mrtvolku nosí;
mluví s ní asi, když toulá se v lesích...*

*Blázna,
co zemi skřítků prý urputně hledá;
že je to nesmysl, vmluvit si nedá.*

*Kulhavý, hrbatý, zkrátka velký skvost,
k tomu ta výhoda, že vůbec nevyrost!*

*Ó ano, pánové, tolik je maličký,
že si ho hrabě
vystaví hravě
třeba do poličky.*

*Ačkoli by lépe bylo, to vám zase povídám,
nechat blázna jeho kouskům, rozpustilým hrám.*

*Užije se zábavy na hraběcím dvoře,
pakli se mu nástroj náký do pazourů uvře...*

*Například s sebou má píšťalu –
co takhle muzikant na bálu?*

„Nechej si ty rady!“ odbyl ho jezdec. „Jeho Milost dobře ví, jak se pobavit se šašky. Modli se jen, aby se mu ten tvůj

zalíbil, nebo ti místo peněz pošle výprask! Přiveď ho a vyrazíme.“

*A už ho vedou,
krákala vrána.
Na koních povevou
Hejhulu s sebou...*

*Ale co zas na té tváři
vidí moje oko?
Nebojí se – vždyť on září!
Kriste Pane pomoz...*

Nejeli ani dlouho, než přibyli do města. Všichni se, jako obyčejně, Hejhulovi posmívali. Ukazovali si na něj prostí lidé stejně jako vyšňoření hejskové. Každý si z jeho hrbu dokázal urvat svůj kus falešné radosti. Ale protože Hejhula seděl před jedním z jezdců, byl aspoň uchráněn obvyklého bití a spršky odpadků.

„Hle, jak si polepšil,“ ušklíbala se vrána, letící za nimi.

*Jen se mu smějí,
leč už ho nebijí...*

*Dokonce se rozvírají brány mocné tvrze,
ať ctěný Hejhula slavnostně vjede!
Samotný hrabě hrbáče čeká,
družina šlechticů vítá ho velká...*

Však co je to s nimi všemi?

*Buď už i já sama blázním,
nebo jsou tu samí blázni!*

Jsme snad už ve skřetí zemi?!

I Hejhula, když uviděl tolik roztodivných a podivuhodných mužíků po hraběcím boku, zvolal: „Jupí! Asi už jsem v cíli!“

„Ach, ono to dokonce mluví!“ zaradoval se hrabě. „Takový pěkný kousek! Ten si určitě nechám.“

Než mohl Hejhula cokoli namítnout, už hrabě volá na krejčího: „Žádné otálení, vezměte mu míry! Do večera ať je šaškovský šat hotov!“

Krejčík přiskočil. Ale lekl se: „Fuj! To je mi obluda! Viděl jsem už hezkou řádku šeredů, ale tohohle bych se teda nedotkl holí, natožpak svým zlaceným metrem. Piš si, učedníku, mám to v oku...“

*Na ty nohy vezmem míru podle křídel netopýrů.
Poklopec ušijem užší, pod průměr prasečích uší;
jedna ruka půjde na dýl žízaly,
druhá mne trápila z povzdálí;
však teď už si rady vím,
zšíře mloka rukáv ustavím!*

*Pupek s hrudí sotva stojí za řeč,
na hrb svou pozornost zaměř!
Ten je teda pořádný, zatracená práce,
takový kus hedvábí nebude už láce.*

*Ovšem tomu mrtvému bohatě postačí čepička!
Čepička maličká a sem tam rolnička...*

Nakonec promnul svou šedivou krejčovskou bradu, pokýval hlavou a otočil se k hraběti:

*Ano, Vaše Milosti, do večera bude hotovo,
teď nás račte omluvit, pustíme se do toho.*

Později byl Hejhula zaveden do vysoké věže, jejíž obyvatelé ho měli zasvětit do všech tajů šaškovského řemesla. Byli to tři veselí chlapíci geometrických tvarů a cizokrajných jmen. I jejich přízvuk napovídal, že pocházejí z daleké ciziny.

Přesto v Hejhulovi asi vycítili spřízněnou duši, a nijak se neostýchali vypovědět mu svůj životní příběh.

*Kdykoli matička obtěžkala,
vzpomínal jeden z nich,
pupek stáhla, nemeškala.
Mohutným pásem, žádnou hebku mašlí,
abychom „šikovní“ na svět už přišli.*

Trpěla pro nás, matička drahá...

*Leč ani nadále po našem zrodu,
tatínek nevsázal na náhodu!
Do nádob pevných uzavřel nám těla,
až s časem porostou, by nevhod nebytněla.
Chtěl nás mít malinké, žertovných tvarů...*

*Nádoby vybral tři k našemu zdaru:
Lifangši, co v tuhé krychli žil,
do hran se krásně podařil.
Pšou kulatý zůstává napříště
docela vlivem správného bydliště.
Konečně Čínsithá v nádobě jehlanové
rovněž nabyt tvary snové.*

*Tak aspoň podle snu tatínkova,
že nás moc výhodně prodá...*

„Avšak čínský císař měl podobných výtečníků víc než dost a tehdá zrovna nové nepřijímal,“ pokračoval kulatý Pšou. „Takže tatíček se musel poohlédnout po odbytu jinde a nakonec nás prodal až sem, do daleké ciziny. – Tedy, abys rozuměl, cizina to

byla pro nás, kteří jsme se narodili na Východě. Pro tebe je tuhle domov, samozřejmě.“

„Můj domov je v zemi skřítků,“ odpověděl Hejhula. „Jsem tady skutečně v zemi skřítků?“

„Země skřítků? To je nějaký nesmysl, ne?“

„Nemůže to být nesmysl,“ bránil se Hejhula, „povídal mi o ní pán, co si se mnou připíjel na nebožtíka otce.“

„Hmmm, pak tedy nevím,“ zamyslel se Pšou a rozhlédl se po svých dvou bratrech. Ti však pouze kroutili hlavami a Lifangši řekl: „Jisté je, že tady to není. Všeljakých skřetů je nás tu sice dost, ale tahle země opravdu není *naše*.“

Čínsithá odhadoval: „To místo bude určitě někde hodně daleko. Možná dál než Čína.“

„Prý je to až na konci světa,“ přikývl Hejhula.

•

Náhle je vyrušily kroky. Někdo dupe po schodech.

Dupe a funí. K tomu láteří.

Rošťácký, klackovitý hlas...

Pak, aniž zaklepal, vtrhl do místnosti krejčíkův učedník. „Hýml, to je schodů! Člověk aby se ještě uhnal kvůli nějakému pitomému šaškovi!“

„Co tu chceš, člověče?!“ obořil se na něho Pšou.

„Já tu nechci nic; to by tak ještě scházelo!“ odsekl krejčík. „Nesu šaty tadyhle tomu novému. Vy ho máte oblíct a ještě dnes naučit vrtule s holí. Zítra ho čeká první představení... Chá, už se těším, až toho nemotoru uvidím tancovat. Jo, abych nezapomněl – tuhle je čepička pro toho malého. Jsou na ní rolničky, tak hleďte, ať pěkně cinkají, až bude obejda s holí točit!“

Hejhulova vrána celou dobu seděla za mříží okna, ale jakmile slyšela, že budou Hejhulu oblékat a učit jakýmsi kouskům, nevydržela, vzlétla a křičela:

*Krááá – sestry mé vranité,
honem všechny, honem k oknu!
Šprýmy teď přichází veliké,*

být na ně sama, já se snad zcvoknu!

*Hrbáče šatit budou a k tomu mrtvolky hlavu,
a že prý rolničky nejsou jen pro parádu.
Točit holí, cinkat, zvonit,
kdoví co ještě dělat má...
Jak tohle svede?! – S křivýma hnátama!*

Tedy oblékli hrbáče do nových, rudožlutých šatů. A také Mrtvík dostal svou slušivou čepičku. Byl z ní tak dojatý, že se nezmohl na slovo.

Však ani Hejhula si nemohl nový oblek dost vynachválit. Měl radost věru obrovskou z tolika barevných jemných látek, z toho, jak skvěle oblek padne, a ovšem i ze všech těch rolniček a třásní!

„To víš, hrabě na své zábavě nešetří,“ řekl mu Pšou málo vesele. „Ale za to od nás taky něco očekává. Od tebe pro začátek, aby ses naučil vrtule s holí.“

„Vrtule s holí? Co je to?“

Ani nedořekl a tři bratři už protáčejí své vlastní ozdobné hole v úžasných čamrdách a piruetách. Zvonečky zvonily, rolničky cinkaly, tu a tam některý z bratrů přiřukl hůl k zemi, ale to jenom, aby ji odrazil o to výš ke stropu!

Hejhula byl uchvácen: „Ano, to se musím naučit!“

„Drží se ten malý dost pevně?“ zeptal se pro jistotu Čínsithá. „Aby nespada...“

„A nebude mu zle, když ho roztočíš?“ staral se Lifangši.

„Mrtvík si stěžovat nebude,“ ubezpečil je Hejhula. „On je velice statečný.“

„Tedy dobrá, sleduj nás a následuj,“ vybídl ho Pšou a počali s výukou.

•

Rozumí se, že hrbáč nebyl nijak zručný, a k tomu je pravda, že jeho hůl byla těžší a méně vyvážená než hole tří

bratrů – to obzvlášť kvůli Mrtvíkovi. Ten se ovšem nijak nenamáhal s Hejhulou spolupracovat.

Ale co Hejhula ztrácel na zručnosti, vynahrazoval svou neuvěřitelnou snaživostí. A tak, jak čas míjel a večer se blížil, přece jen už dokázal své křivé ruce jakžtakž přimět, aby hůl roztočily.

Bratři jásali: „Skvěle, kamaráde! Ono to nějak půjde, chtělo to jen cvik a snahu...“

I sám Hejhula měl obrovskou radost, že se naučil něco nového. Však když se venku smrákalo, přece začínal být nesvůj – čeká ho země skřítků, a on dnes spíše zahálel, než by se jí přiblížil!

„Myslím, že nakonec budeš schopen naučit se většinu z toho, co umíme my,“ řekl Pšou, který nevěděl, kam se právě ubírají Hejhulovy myšlenky a touhy.

„Ano, dobře sem zapadneš,“ přikývl Lifangši.

Hejhula však řekl: „Moc vám děkuju, kamarádi, že jste mne naučili takovou užitečnou věc. Jenže já tady zůstat nemůžu, musím přece do země skřítků. Je načase, abych pokračoval, už jsem se zdržel dost. Bude mne akorát mrzet, že vás opouštím.“ – Tu zvolal: „Co kdybyste šli se mnou?!“

„Zní to moc pěkně,“ kýval Čínsithá, „jenže to bohužel nepůjde. Dolní dveře jsou zamčeny, navíc je obvykle hlídá stráž. A tady, jak vidíš, je v okně mříž.“

„Kterou jsme už dávno upilovali,“ připomněl mu Pšou, „a dá se proto lehce vysadit.“

Neotálel, sáhl nad sebe a mříž vyhnul, aby ukázal o čem mluví.

„Dobrá, otvor máme,“ řekl Čínsithá, „ale co s tím? Umíš snad létat?“

„Umím...“

„Cože?!“

„Můžeme to umět všichni, když se pomažeme v podpaží touhle masťou.“ Ukázal jim svůj flakónek s modrou tekutinou.

„Já nevěřím, že by to fungovalo,“ pravil Lifangši a bratři mu přizvukovali.

Hejhula si ale vedl svou: „Byla moc drahá, takže určitě fungovat bude. Ten dobrý muž mi povídal, že potřebuje pár dní, aby uzrála. Do páru jsou dni dva, to já dobře vím, a spočítal jsem si, že dnes už ji můžeme použít!“

„Leda blázen by tomu věřil,“ usmál se Lifangši smutně.

Avšak Hejhula už se pomazával. „Nechám tady dostatek i pro vás, kamarádi. Až budete chtít, můžete snadno přiletět za mnou. Budu na vás čekat.“

„Co chceš dělat?“ Pšou vykulil oči.

To už Hejhula proskočil kolem něho, odrazil se od stoličky, stanul na parapetu a naposled se otočil: „Uvidíme se v zemi skřítků.“

Zamával jim a hop! Vrhł se z okna věže.

Seběhlo se to tak rychle, že bratři stačili sotva vykřiknout.

Zastavit ho nemohli. Bylo pozdě.

Pouze flakónek s modrou tekutinou po něm zůstal.

8

Vrány, biřici, psi

*Krááá, krááá, krááá,
sestry vrány, co se děje?!
Na záda nám hrbáč skočil, zle je!
Mávejte křídly, mávejte, co můžete,
nebo – běda! – k pádu spějem.*

Vrána byla tak rozrušená, že ani nedokázala pořádně rýmovat. Hejhula se totiž vrhl přímo do velkého chumlu vran, které za oknem poslouchaly a okouněly.

Následoval šílený let.

Byl to vlastně napůl pád. Vrány zoufale mávaly křídly, ale na nich jim spočívalo hrbáčovo tělo.

Dokázaly docela neklesnout jen díky tomu, že jich byl celý houf.

„Přes hradbu!“ křičela jedna z nich. „Přes hradbu musíme – tam do trávy! Nebo se rozbijem o tvrdé dláždění.“

Tehdy už si podivné letky všimla stráž před věží.

Biřici křičeli povely, běhali na určená místa a brzy první ostré šípy česají černé peří.

„Krááá, krááá, vzhůru, zaberte! Hrbáč se nás nechce pustit!“

Některé ho za letu klovaly, pokud našly příležitost, ale ze zad jej shodit nedokázaly.

Šíp mu proletěl těsně kolem hlavy, třásně z Hejhulova čepečku zavlály vzduchem pospolu s peřím.

Konečně prolétají nad hradbou.

Veliký muž se však zdvíhá na ní, rozpřahuje meč...

A hned se zas pokusil být co nejmenší – skrčil se na poslední chvíli pod nebezpečným shlukem zobců a drápů.

Pouze jeho kletby je sledují. A s nimi další šípy.

Hejhula kryl Mrtvíka vlastním tělem, aby malý kamarád nepřišel k úrazu. Víc nemohl udělat.

Pak narazili do země.

Naštěstí ne tak tvrdě, aby se Hejhula nemohl hned vymrštit a upalovat travou směrem od hradu.

Ačkoli upalování mu zrovna nešlo. Mizerně kulhal, o nepatrné málo rychleji než obvykle. Šípy ho mýjely jen proto, že se vrány konečně rozprostřely a zakryly lučištníkům výhled.

Záhy uprchlík slyší, jak se za ním spouští padací most. Most vrzal a namáhal se, zbývá tedy ještě pár chvil, než se odtud vyhrnou biřici na koních. Snad do té doby doběhne alespoň k blízkému lesu!

Ale co potom?

Vrána se konečně uklidila z dosahu šípů a hodnotila situaci:

*Hezky ses pokusil,
jen co je pravda.
Zdali však přijde ti
na pomoc zázrak?*

*Bez něj totiž nepořídíš,
psi jsou ti v patách.*

*Mizíš sice v lese, můj milý příteli;
věř však, že tihle psi, ti si tě rozdělí.
Zdrásají, ztrhají, uzmou tě velkými drápy...*

*Anebo svalí jen, počkají na pána,
na Milost hraběcí, hrbáčů tyrana.*

Hejhula utíkal jako nikdy v životě, prodíral se hustým podrostem, lezl třeba i trnám, jen aby se pronásledovatelům vzdálil. Ale jak byl malý a taky neobratný, dalo mu hodně práce překračovat kořeny, zakopával, válel se a zase zvedal. Zatím se štěkot blížil...

Volání a klení biřiců se k němu neslo z povzdálí; odhadoval, že aby vkročili do hustého lesa, museli sesedlat. Ale ani on nebyl dost hloupý, aby myslel, že jim uteče.

A přece se stále snažil.

„Nevzdáme se bez boje, Mrtvíku! Musíme udělat všechno, co je v našich silách!“ – Byť v těch už nebylo skoro nic.

Opět Hejhula zakopl. Psi už vrčí opodál.

Než se stačil zvednout, smečka ho obklopila.

„Nehýbej se, Mrtvíku,“ sykl potichu, „nebo je s náma zle. Ti pejsci budou asi dobře vycvičení...“

•

Seděl vprostřed smečky zklamaně a smutně.

Skutečná hrůza jej polila, teprve když uviděl obrovský černý stín, který psy následoval. Z chráství se vyhrnulo monstrum. Černé bylo jako noc a dlouhé chlupy se mu ježily na těle, které tvarem připomínalo šeredného psa, vzrůstem však téměř býka. Hluboký výhružný zvuk deroucí se z jediné masivní hrudi přehlušil vrčení celé smečky – které stejně pomalu přecházelo ve vyděšené kňučení.

Psi stáhli ocasy a opatrně, jeden po druhém, se vytráceli.

Tehdy si Hejhula vzpomněl, kde už jednou viděl ty rudé oči. Vždyť na to noční setkání mohl sotva zapomenout!

Obrovské zvíře se vrhlo přímo k němu.

„Není čas, člověče!“ zahřmělo. „Vlez mi za krk. Za chvíli tu budou muži se zbraněmi.“

Hrbáč přemohl svůj strach a záhy sedí v netvorově huňatém kožichu. Ten s ním rychlými skoky pádí mezi stromy.

*Nešťastný hrbáči,
spustila vrána.*

*Jako by už takhle nebylo ti dosti zla!
Teď zas tě ta zrůda nese, aby si tě sežrala.*

*Někde v klidu, stranou psů i lidí...
Ach, to zase moje oko moc nerado vidí!*

*Však stejně ji vidět musím,
tuhle hroznou žroutskou hostinu.
Když už tě mám jednou v merku,
až do konce zůstanu.*

9

Na útěku

Veliký pes nasadil ohromné tempo. Hejhula se doslova zakousl do jeho kožichu a držel se ze všech sil. I Mrtvíka nabádal, ať dává pozor. Ale ten to příliš neprožíval. Jako obyčejně.

Zatím vrána skuhrala nahoře mezi větvemi, jak špatně je může sledovat. Každou chvíli měla namále, aby do něčeho nevrázila. Vystoupala nad les, že poletí nad korunami, ale odtud zas přes husté stromy sotva viděla, kudy pes s hrbáčem běží. Brzy by je ztratila. K tomu se již smrákalo.

V jednu chvíli se vrána otočila za sebe a v posledním světle dne postřehla jakýsi záblesk mezi stromy. Neměla pochyb – to se zablýstl vyleštěný pancíř či zbraň některého biřice. Tedy pes nespěchal nadarmo. Jejich pronásledovatelé byli dokonce mnohem blíže, než by byla hádala!

Bez meškání slétla dolů, aby hrbáče varovala. Posadila se na jeho hrb a poplašeně mu krákala přímo do ucha.

On jí ale nemohl odpovědět, protože se ústy stále držel dlouhých chlupů. Vyvažoval tak úchop svých chabých rukou, které by ho samy dojisty neudržely.

Tak místo hrbáče vráně odpověděl pes:

*Já udělám vše, co zmožu,
abych splatil tomu hochu,
že místo mne výprask měl;
když já se tam ve tmě krčil
a z povzdálí okouněl.*

*Uteču těm mužům, nebo – přísám – padnu sám.
Je to totiž mojí vinou, že je mužík sledován.*

*Kdybych býval při žranici
menší tropil hluk a povyk,
nepřišel by hospodář...
Nebyl by bil hochu holí
ani by ho neprodal,
nebyl by on musel utéct
a nebyl by sledován.*

*Tahle velká vina má
svědomí mi hlodala.
Proto jsem se za ním dal,
příležitost vyčkával.*

Vrána ušklíbla:

*Na vině je jeho hloupost,
nikoli tvůj hlad.
Přesto myslím, pomoc tvoji
nebude teď odmítat.*

Aspoň si oddechla, že nestvůrný pes nemá v úmyslu hrbáče sežrat.

Hned potom zaslechli za sebou štěkot.

„Ta zpropadená psiska se tě zřejmě lekla méně, než by si jeden myslel,“ řekla vrána psovi.

„Anebo se nakonec více lekla svých přísných pánů,“ odpověděl on. „Držte se!“ – S tím dokonce ještě přidal na tempu.

Hrbáčovi zaskřípaly zuby, ale udržel se, a vrána si musela přelézt z vrchu hrbu do záhrbí, aby ji nesrazil nápor vzduchu nebo některá z nižších větví, pod nimiž se pes hnal.

Brzy les řádnul. Ačkoli mohli teď utíkat bez překážek, věděli, že každá taková výhoda je pro ně zároveň nevýhodou, protože usnadní práci i jejich pronásledovatelům. Vrána se usadila zobákem dozadu, aby pozorně sledovala, nepohne-li se něco za nimi. Občas se jí zdálo, že k nim vítr nese rozčilené hlasy mužů, ale tu si zas nebyla jista, zda ji pouze nešálí sluch nebo okolní les, který sám dokázal tvořit rozmanité shluky zvuků.

Tak třeba šum, který se k ní nesl ze směru jejich běhu, mohl být stejně dobře větrem v korunách, jako zurčícím potokem.

Najednou je celá zmáčená! Pochopila – byl to potok.

Pes se jím prohnal bez váhání a pokračuje vzhůru do straně. Potlačil touhu oklepat se, protože svou posádku by setřásl možná stejně snadno jako kapky vody.

Les brzy zas zhoustl a přišli i do míst, kde musel Hejhulův dobrodinec přeskakovat padlé kmeny nebo podlézat vyvrácené. Hrbáče bolely celé čelisti i ruce z toho, jak pevně se držel, dostával křeče. Ale nestěžoval si.

Teprve jak tma docela přikryla les, pes rozhodl, že si na chvíli odpočinou, a Hejhula se mohl na chvíli pustit. Sotva dost rozhýbal ústa, aby konečně dokázal svému zachránci poděkovat, už je zas musel zatnout do chlupů – pes ucítil člověčinu a vyrazil dál.

„Jsou nám stále na stopě,“ říkal za běhu, „ale nebojte se, noc je na naší straně, můj zrak je ostřejší než ostříží. A k tomu neznám únavu. Ovšem, hlad je něco trochu jiného.“

Vrána, jen to uslyšela, už zas prskala postaru:

*A už je to tady!
Opět nás chce sníst!*

*Ted' když šilhá hlady,
jistě si dá říct...*

*Marně jsme mu věřili,
já „moudře“ jak Hejhula.
Jenom si nás ušetřil,
než ho břicho pošimrá.*

*Mrtvíkem začne,
předkrmem výtečným,
hrb bude hlavní chod,
jen já mu uletím...*

Však zatím, než by někam letěla, zachumlala se ještě hlouběji do kožichu. Stěží držela oči otevřené.

Teprve za hluboké noci pes rozhodl, že zastaví a odpočinou si. Prý to konečně vypadá, že získali dostatečný náskok. Vybral kotlinu ve velikém dubu, která je dobře uchráněna před větrem, a schoulí-li se dohromady, dobře se zahřejí.

Tehdy byla vrána tak zesláblá, že by vážně neuletěla.

Ale nebylo by to třeba. Pes se k nim měl stále stejně mile. Když mu v břiše slyšitelně zakručelo, jen si povzdechl:

*Trhal jsem ty slípky – to je zlé, já vím,
ale od nich narozdíl, já se zrnem neživím.
Ani chléb mi nestačí, jak by stačil člověku,
bohužel jsem masožravec, na více se nezmohu.*

*Zkoušel jsem byliny žvýkat, bobule, kořínky, listí...
Však marnost nad marnost, to možná oslíka šlechtí!
Mé je to prokletí, že jsem se narodil dravcem,
navíc tak velikým, tak mnoho žravým.*

*Odtud také jméno beřu, skrz žravost se rozeznám.
Ó ano, Žrout, to jsem já!*

Leč vy se nebojte, nebojte se nic,

nad vlastní život přátelství ctím víc!

Vrána odpověděla dost neomaleně: „Ty asi moc přátel nemáš, vid’?“

„Nemám nikoho, jsem tulák. Míval jsem kdysi pána. Ten se o mne pěkně staral a myslil jsem, že mne má i rád, nebo si mne aspoň váží. Ale tehdá jsem byl ještě štěně.“

Dost rychle jsem rostl. Napřed pán povídal: „Ach, pohleďte, jak nezvykle rychle to štěňátko roste, to je přece šikula!“ A já měl radost. Ale později, jak můj růst neustával, páníček už zdaleka nebyl tak spokojen. Až jednou – proklínám ten den – konečně řekl: „Nedá se nic dělat, musíš z domu... Sousedé si šuškájí, že to není samo sebou, aby pes tak vyrostl. Ještě by mne měli za čaroděje! Beztak nemám ani dost, abych takovou přerostlou potvoru živil. Běž pryč!“

Dělal jsem, že mu nerozumím, jak to my psi občas dělááme, a věrně jsem mu lehl k nohám. Ale nebylo to nic platné; nakonec na mne musel být zlý – vyhnal mne holí...“

*Od tehdá se světem toulám, všelijak se protloukám,
bez domova, bez rodiny, „velký zlý Žrout“ stále sám.*

Nikde mne nevítají, rádi mne nevidí.

Pravda je ale, že se jim nedivím.

„Krá, cha, chááá,“ zasmála se vrána, „tak to byste si mohli podat ruce tuhle s Hejhulou.“

„Ale já přece nemám ruce,“ vzdychl zas Žrout, „já mám pouze veliké ostré pařáty.“

„Však on taky nemá ruce jako ostatní lidé... A jisté je,“ pokračovala vrána, „že v té hloupé zemi skřítků, kterou ve svém donebevolajícím bláznovství hledá, se najde místo i pro dalšího vyvržence.“

„Ach ano!“ zvolal Hejhula, který dosud mlčel z důvodu bolavé čelisti. „Putuj s námi, jestli chceš! To bychom byli moc rádi!“

Pes vesele souhlasil a do vykotlaného dubu se uložili pospolu jako nejlepší přátelé Hejhula, vrána, Mrtvík i Žrout.

10
Mokr cesta

Hejhulu tlačil hrb. Tak se nedalo dl spát.
Tlail ho proto, že msto do hust srsti se opíral pouze do tvrdého dřeva.

Venku uml de, ale uvnitř, v kotlině stromu, bylo ticho.
Dokud se Hejhula do tmy nerozkoukal, pokoušel se trat kolem svýma neikovnma rukama. routa nemohl najít, ani vránu, ale tu mu ruka padla na něco studeného, jakoby chcplho...

Hned měl velikou radost: „Dobře ráno, Mrtvíku!“

*Jakže ráno?
vrska vrána odkudsi.
Ty vidíš snad slunce na obloze?
Odsud asi tuze, blzne, tuze!
Co? Co? Jaky poživ, že jsem nevrl?
Kdys m vzbudil ema hloupma...*

Hrbáč ekl:

*Mon není slunce na obloze,
však stejn tak není ptel s námi v noe.
Vydm se ho hledat, routa milého,
zda ho něco zlého nestihlo.*

Vrána se zasmála:

*Zl ho stihlo, ledaže
potkal hupa, hrbáče.
Však j vm dobře, kam se nám vytratil,
a tu už se ti vrací, pln sil!*

Vrazil se k nim čumák čpící čerstvou krví a rudé oči zasvitly provinile, když Žrout lhal: „Byl jsem jenom na obchůzce, podívat se, zda je čistý vzduch.“

„Ha!“ ušklíbala se vrána. „K čemu by vůbec byla ta opatrnost? Snad si nemyslíš, že by hraběcí muži pročesávali les celou noc jen kvůli nějakému takovému ubožákovi, jako je tuhle ten! To bys mne tedy rozesmál...“

„Nejsem si jistý,“ odpověděl Žrout. „Ale řekl bych, že se mohlo Jeho Milosti hluboce dotknout, vyvrál-li na něho *právě takový* člověk. Mohl by mít za neodpustitelnou urážku, že se mu vzepřel ten, koho považoval dokonce za pouhý svůj majetek. Horempádem se tedy vynasnaží, aby nás dostihl. Ano, nemůžeme více čekat! Vyrazíme raději hned, ještě před rozbřeskem.“

Vrána vykřikla:

*Do tmy a do deště?!
Výborně, pospěšte!
Mě však do té sloty nikdo nedostane,
stejně je mi jedno, co se s vámi stane.*

Přesto se zanedlouho krčí na vrchu Hejhulova hrbu, když je Žrout všechny unáší dál lesem.

Tentokrát se Hejhula nemusel do jeho srsti zakusovat, aby se udržel. Putovali snesitelnější rychlostí než minulého dne, kdy jim pronásledovatelé bezmála dýchali na paty.

*Dnes by nám na paty mohli spíš kýchat,
vztekala se vrána pro sebe,
taková je zima, takový je nečas!*

*Kapky deště pleskají na holou Mrtvíka pleš,
peří mám mokré, hrbáč je zlit a hafan těž,
a přec ten pes nezná než „kupředu běž!“*

*Já nebohá vrána!
Kam jsem se to dala?*

*Což jsem z nich jediná,
rozumem zdravá?*

Přišel i čas, bylo to asi před polednem, kdy musela i ona uznat, že udělali ještě dobře, pokud s cestou neotáleli. Tehdy k nim zas doléhaly podezřelé zvuky zpoza. Snad vrána zaslechla dokonce ržaní koní.

„Odzadu jde silný vítr,“ řekl pes. „Myslím, že jsou ještě daleko. Přesto ale nesmíme nic podcenit – konečně se blížíme k potoku, který je dost veliký, aby to stálo za pokus.“

„Co?“ zděsila se vrána.

„Budu se brodit korytem potoka co nejdál to půjde,“ vysvětloval Žrout, „aby psi ztratili stopu.“

Hejhula se rozveselil: „To se dnes obzvlášť hodí! Když už teď jsme celí mokří!“

„Nerada ti kazím zábavu,“ protivila se vrána, „ale tvá cesta má přece vést přes řeky a potoky, a ne řekami a potoky.“

Místo hrbáče jí odpověděl Žrout: „Jenom tu cestu na chvíli přerušíme, abychom se dostali do bezpečí. Až v bezpečí budeme, můžeme po cestě pokračovat.“

I vrána musela uznat, že cestu, jakou nastoupil Hejhula, přes devatero lesů..., je možné nastoupit vždy znovu odkudkoli.

„To ovšem jenom proto, že bude odevšad stejně marná,“ zamumlala si pod zobák, a jakmile se Žrout vrhl do ledového proudu, zas už skuhrala Hejhulovi přímo do ucha:

*Zbytečně tu mokneme – zespoda i seshora.
Tisíckrát by bylo snazší, kdyby ses jim odevzdal!
Hraběti se omluvil, hlupstvím štítíl nepokoru,
suchý šat si vyprosil – trochu jídla k tomu;
přestál tresty, to se ví, dál však už žil blaze
pod ochranou hraběcí, na bláznovském dvoře...*

*Než ale tys blázen nad blázny,
tupstvím mocným nad všemi jsi výš!
Žádná skřetí země není – marné plahočení – kdy to pochopíš?*

Hejhula pohotově odpověděl: „Napřed se do ní chci podívat a pak uvidím, jestli je, anebo není.“

Na to vrána neuměla nic říci. Stáhla se za hrb, aby zas pečlivě kontrolovala cestu za nimi.

11

Háj děsu a hrůzy

Žrout vybědl z potoka až po drahné době. Hejhula byl promrzlý na kost, ruce ani necítil a zuby mu drkotaly. Dokonce i Mrtvík byl ztuhlejší než jindy. Vrána většinu cesty plachtila nad nimi. Jelikož už nepršelo, docela uschla, a mohla se jim vysmívat podle své nejlepší chuti.

Avšak humor ji přecházel, jak přibyli do podivné části lesa. Spletence suchých větví překážely mezi stromy, tvořily složité, pochmurné vzory. Žabí lebky visely na šňůrkách nad nimi a otíraly se o Hejhulův čnicí hrb, když tudy Žrout procházel.

„Vraťme se!“ nabádala vrána. „Tohle musí být dílo zlé moci! Symboly temnoty nás varují! Což neumíte číst v těch kůstkách? Říkají jasně: Stráž se sem vstoupit, ať jsi kdo jsi!“

„Taky se mi to nelíbí,“ řekl Žrout nezvykle tiše. „Ale vrátit se nemůžeme, to je moc nebezpečné. Raději půjdu vpřed, kde zhouba pouze hrozí, než abych se vracel tam, kde je jistá.“

„Je to tu nějaké smutné,“ ozval se Hejhula. „Vyfouknu ze své píšťalky vodu a zvesela zahraju, co vy na to?“

„Já myslím, že to není dobrý nápad, příteli,“ namítl Žrout. „Raději s muzikou vyčkáme vhodnějšího času. Zde bychom na sebe asi neměli moc upozorňovat.“

Mluvil potichu a našlapoval zlehka, zlehýnka.

Ani větévka tehdy nezapraskala pod jeho mohutnýma, ale obratnýma prackama, ba ani rolnička jedinkrát necinkla na bláznovských čapkách.

Než se Žrout celý otrásl:

Brrr, hleďte – jaká chůše před námi!

*Z bodláčí vyvstává, divně se naklání.
Torza stromů zhynulých tvoří drsné ostění,
podpírají střechu z mechu; křivé větve šeptají:*

*Zde nebydlí dobrá víla,
leda že dřív zešilela.
Je-li ten dům obydlen,
strašlivý tvor bude v něm,
skrývat se a číhat,
příležitost ke zlu hlídat...
Tvor, co jistě zplna chuti
točí točí kolem smrti!*

Ale s tím si Žrout uvědomil: „Vlastně bych se nemohl divit, kdyby se tam schovával na chlup stejný škůdce a vrah, jakým jsem já sám.“

„Musíme se vrátit,“ sykla vrána. „Oklikou cesta nevede.“

„Nevede oklikou,“ přikývl Žrout. „A právě proto musíme projít skrz.“

„Vraťme se!“ trvala na svém.

„Žádný strach, ochráním vás.“

„To jistě!“

*Všechny tvé drápy, svaly a šlachy,
poslouží nám asi,
hluchému jak slouží tlachy;
co duha slepému prospěje nám tlama kousavá,
až čaroděj vynoří se, opřede svět čarama!*

*Teprve až bazilišek očima nás uhrane,
jediným pohledem promění v kameny,
napadne tě „Ó Pane,
jak jsem byl zmámený!*

*Sílou svou umanut, nehleděl jsem na krajnosti,
přátele ohrozil – v domnění, že sám jsem mocný!“*

„Dobrá,“ uznal Žrout, „nechci vás mít na svědomí, kamarádi. Budeme hlasovat.“

„Kdo by tu asi hlasoval?!“ odfrkla vrána. „Snad Hejhula?! Vždyť hlas blázna má asi takovou cenu co hlas mrtvoly!“

„A právě proto můžeme hlasovat všichni, i Mrtvík...“

„To snad nemyslíš vážně!“

Ale jak se tak hádali, v chýši se něco pohnulo.

„Pssst! Vrata se otevírají!“

„Pozor, schovejte se!“

Na to však bylo pozdě. Chýše se rozevřela jako čelist obludy a z temnoty útrob už na ně hledí její obyvatel...

•

„Babičko!“ zvolal Hejhula vesele. Tehdy si i vrána vzpomněla:

*Ach, toť ona stařena!
Co před davem utíkala,
vyděšená, zrazená...*

„Ano, zrazená, to je to správné slovo,“ řekla babička smutně, „proto jsem se konečně uchýlila sem, na strašidelné místo, kam žádný člověk nebude mít chuť vkročit. Už jsem měla až po krk té lidské nespravedlnosti! Viděli jste sami, jak mi rychtář oplatil, že jsem na jeho prosby pospíšila k tomu předčasnému, předem prohranému porodu. Ale tuhle vidím, že ono nebohé děťátko je s vámi! A dokonce má pěkný čepeček! No tedy! Jak je to možné?“

Vrána se chechtala:

*U blázna je možné všechno, milá paní,
zvlášť když nezhloup zhurta, znenadání...
Když má hňupství jádro, pevnou tradici,
snáz zříte na holi mrtvolu s čepicí;
bloud pak se s ní baví, moc s ní kamarádí...
A tenhleten druhý – musím na něj žalovat – ještě se s ní radí,*

nechal by ji hlasovat!

Babička se na všechny mile usmála, pak se ale starostlivě zamračila a řekla: „Jste celí prochladlí a jistě i hladoví! Pojdte dál, prosím. Po obětech zlého černokněžníka, který zde kdysi žil, zbyla ve sklípku celá kupa kostí. A zatímco je bude váš veliký přítel s chutí chroupat, najdu něco na zub i pro vás.“

12

O kořeni říkanka

U babičky si dobře odpočinuli a posilnili se. Jelikož Žrout věřil, že se svým pronásledovatelům skutečně ztratili, nemuseli tolik spěchat, a přečkali v chýši i noc.

Babička byla zdatná kořenářka a leccos se svými kořínky svedla. Však se také proto jmenovala paní Kořínková! Tak například Hejhulovi ošetřila různé bolístky a boule, k nimž v minulých dnech přišel. Ráda by mu pomohla i nějak jinak, ale věděla, že přece jenom kořínky nezmohou všechno.

„Mé kořínky vám bohužel nemohou ukázat cestu do země skřítků,“ řekla.

„My cestu známe,“ namítal Hejhula. „Půjdeme přes devatero lesů, sedmero hor...“

„Možná,“ přerušila ho babička jemně. „Ale napřed musíte vědět, *jakých* hor a *jakých* lesů.“

„Tedy jsme ztraceni?!“ smutnil Žrout, který se do té země už tolik těšil.

Babička ho nenechala smutnit dlouho: „Jedna možnost by tu snad byla. Že cestu neznají mé kořínky, to neznamená, že ji neznají jiné kořínky. Tedy, vlastně mám na mysli spíše *kořen* než kořínek. Veliký, obrovský, a hlavně *vševědoucí* kořen! Kořen nejstaršího stromu na světě. Pamatuji si záhadnou říkanku, kterou jsem kdysi slýchala od starší kořenářky. Ona mne naučila většinu toho, co dnes sama znám. A ta říkanka byla tak:“

Dub v srdci bažin, v tichu ponořen...

*Tam v hloubi pod zemí,
osamocen, nerušen, rozjímá kořen.*

„Rozjímá prý celé věky a říká se, že dnes už ví všechno,“ dodala.

„Poslyšte, babičko,“ ptal se Žrout, „vy znáte cestu k tomu dubu?“

„Má učitelka mi o ní pověděla,“ přikývla. „Lze tam prý dojít za jediný den. Ale kladla mi na srdce, ať se tam nikdy nevydám z pouhého rozmaru či zvědavosti! Prý je ta cesta tuze nebezpečná, a dokonce i samo setkání s vševědoucím kořenem může stát člověka život.“

Pokračovala: „Budete-li chtít, půjdu tam s vámi. Beztak mne tu už nic nedrží. Ale k takové cestě se můžete rozhodnout jediné sami!“

Tu se Hejhula zakřenil, jako by snad vážně uvažoval, a povídá Mrtvíkovi: „Bojíš se, Mrtvíku?“

Pak chvíli jeho tvář velmi pozorně studoval. Ale Mrtvík nehnul brvou, až Hejhula vykřikl: „Ha! Když se ten maličký nebojí, ani já se bát nemůžu!“

A to se ví, že Žrout by se ke strachu teprve nepřiznal...

Jen vrána trochu skuhrala.

Avšak když vyrazili, zas plachtila nad nimi – třebaže s tím svým skuhráním.

13 Houby, můry, viselec

Babička byla čiperná a šla vedle Žrouta po svých, aniž by je zdržovala. Měla dva šátky. V horním šátku byla zabalena babiččina chytrá hlava a ve spodním babiččiny šikovné kořínky a bylinky.

Bylo v něm i něco, co pálilo Žrouta do nosu tak silně, až to nevydržel a povídá: „Nezlobte se, babičko, ale co hrozného to nesete v tom šátku? Mám pocit, že kdybych se k vám přiblížil, docela přijdu o čuch!“

Babička přikývla: „Zameteme za sebou stopy. Kdyby na vás psi přece jen zase přišli, zde je nadobro přejde chuť...“ A s tím se otočila a rozsypala drcený kořínek po zemi.

Tolik tedy byly kořínky paní Kořínkové schopné a mocné!

Její znalost různých rostlin se ovšem osvědčovala i jinak. Když přišli do bažin, byli by lehko zabředli do zhoubné země, nebýt toho, že babička velmi bystře rozeznávala, kudy rostou rostlinky, co nesnesou bažinné podloží, a kudy naopak ty, co si v něm libují.

Tak zatímco ostatní vnímali okolní porost jako jeden jediný nerozlišitelný koberec zeleně, babička dobře rozeznávala cestu od scestí, ba dokonce jako by i četla nejrůznější rozcestníky a pokyny pro poutníky.

„Ale nejsou v tom žádné čáry!“ upozorňovala je stále. „To všechno je jen o znalostech, zkušenostech a dlouhém cviku. Ovšem i o dobrých očích! Buď Pánu díky, že ony mně stále tak slouží!“

Tak byla paní Kořínková také první, kdo si všiml, že se ve stínu stromů před nimi krčí cosi podezřelého...

*Hleďte, divná houbička!
mračila se babička.*

*Co se hub týče, nejsem možná výše
se zvou znalostí
nad kořínky, nad bylinky...*

*A přece mne nepřelstí,
kdo by tvrdil: „To jsou hříbky nebo lišky!“*

*Jistěže! – Vždyť
nemusím znát ani mluvu
toho podivného druhu,*

*abych „pozor, dobrodruhu!“
vyčetla z těch čtených zubů.*

Opravdu: houba měla mezi nožkou a čepcem ústa! Ústa velická a široká, s mnoha maličkými, jako jehličky ostrými zoubky...

Ke všemu ona byla jen první z mnoha. Za ní se táhne celé království jí podobných.

Pojednou houby otevřou huby, oblíznou se dlouhými slizkými jazyky a praví šišlavým sborem:

*Naše řeč houbiččí
od lidské se neliší,
není to náš utajený jazyk.
A vy jste nás, paní, špatně pochopila,
s předsudky k nám přistoupila.
To musíme spravit!*

*Cožpak se to sluší?
Rozumět, aniž jsme mluvili?
Tak nejste-li hluší –
slyšte radši naše slova
než svá zdání bláhová!
Věřte nám! Alespoň na chvíli!*

*Slova pěkná, libě zní:
Přístup, přístup, přístup blíž!*

Roztahovaly svá ústa doširoka a do výše, až se jim klobouky překlápěly. Jejich jazyky kmítaly a slinily a mezi vším mlaskáním občas proklouzlo zřetelné „ham ham“ nebo „mňam mňam.“

I přesto by blázen uvěřil, že se nemá čeho bát.

Jen rozběhnout se k houbám nemohl. Vždyť nyní mu běhy Žroutovy sloužily namísto vlastních. Také paní Kořínková si stála za svým: „Ať si říkají, co chtějí, tyhle prašivky by nás dočista sežvýkaly. Musíme jinudy.“

Houby řičely, pískaly a hučely, když se jim kořist vzdalovala, vrískaly a vřeštěly, občas i prosily, žadonily a přemlouvaly, ale víc nezmohly, protože jejich nožky byly rostlé do země. Sem tam se některá pokusila nožku uvolnit, ale pokud se jí to podařilo, například když ji přehryzla, pouze se chuděra svalila kloboukem dolů, kolébala se na něm a ječela ještě bezmocněji než prve.

Nakonec babička našla náhradní cestu a všichni si oddechli. Ačkoli ne nadlouho!

Sotva ušli kus cesty, Žrout vyděšeně kňučí.

Co ho mohlo tak rozrušit?! Toho velikého, silného psa...

„Hrůza!“ vykřikla babička. „Celé stěny strašlivé havěti! Červy, pavouci, slimáci! Celá vlna těch titěrů se hrne na nás!“

Příkrčila se a přikryla si hlavu v očekávání, že v příštím okamžiku je masa obludných tělíček dočista zavalí.

Po chvíli se přece odvážila vykouknout aspoň na půl oka – a zjistila, že hradba dál nepostupuje. Stála tam, masivní, hrozná, chvějící se, a zahrazovala jim cestu.

Hejhula povídá: „To mi nepřipadá jako stěna havěti, babičko. Řekl bych, že v cestě nám překáží ohromná kupa prasklých rybích měchýřů. Když jsem byl malý, dokonce ještě menší než teď, měl jsem takový nafouklý měchýřek na hraní. Rád jsem si s ním pinkal. Ale jednou mi praskl, a já moc plakal.“

Zatím Žrout úpěnlivě zvolal:

*Kdyby hmyz! Kdyby měchýře!
Nevidíte vy, co je to za zvíře?!
Nevidaný běs zde před námi stojí,
nohou má patero, trupy, hlavy trojí!
Z kostí a ostatků složen,
přichází pro mne – ach Bože!
Protože – doznávám – já to byl,
kdo tyhle ostatky vyrobil.*

*Tvorové mnou schvácení spojili se v posledku
k hotovému soudu mému, osudnému rozsudku.
A já nemám obhajobu...*

Leda přijmout trest svůj mohu.

Jak tak vespolek naříkali a báli se, volá vrána odshora z korun:

*Jací červi? Jaké měchýře?
Natožpak nějaké pazvůře!
U Hejhuly bych se tomu nedivila
a o psu též nemám valného mínění,
však vám se dost divím, babičko milá...
I vás už zkazilo to jejich bláznění?*

Jenže babička byla moudrá stále stejně. Zamyslí se: „Každý z nás zde dole vidí něco jiného, a vrána tam nahoře nevidí nic!“ Tak hned povídá: „Už to mám! Jakési výpary bažin nám stouply do hlavy a způsobily takové vidiny. Jen vrána je dost vysoko, že se k ní výpary nedostaly! – Přátelé,“ rozhodla, „nesmíme se bát. Ty věci nejsou skutečné – žijí a tyjí pouze z našeho strachu! Zavřete oči, zacpěte si uši a vpřed!“

Hejhula pro jistotu zatáhl víčka i Mrtvíkovi a vykročili, každý přímo do chřtánu vlastní noční můry. Ale jakmile jeden prošel jejím jícnem, na druhé straně stanul zas pouze v pusté bažině. Po múrách ani stopy; snad jenom, že Hejhula stále nemohl dostat z nosu silný pach rybiny. Ať smrkal a frkal sebevíc.

Teprve mnohem později na pach zapomněl.

Když uviděli před sebou viset viselce!

Viselec nevisel za krk, visel za nohu, a škubal sebou jako ryba na suchu. Bohužel s tím nápadem Hejhula opět ucítil rybinu.

Ale ať se mužík zmítal, jak se zmítal, ať se houpal, jak se houpal, nemohl si ze svízelné situace sám pomoci. Konečně je uviděl přicházet a volá: „Ach, díky Bohu! Jsem zachráněn! Rychle pospěšte a sundejte mne z té větve! Zlí lidé mne tu takhle zavěsili a ponechali strašnému osudu...“

Žrout s Hejhulou by byli jistě hned přiskočili, ale babička včas vykřikla: „Zadržte! Něco se mi tu nezdá!“

Zatím se viselec útrpně rozplakal:

*Jak bych vám asi býval chtěl ublížit?
Nevinný, bezbranný, visící nešťastník...
Vidíte přece, že sám nic nezmohu,
když tuhle – chudáček – visím tak za nohu!*

*Snad byste bližnímu pomoc odepřeli,
napospas ho zanechali
hladu, žízni, zvěři?!*
*Při Kristu, Marii, a při všem co je vám svaté,
nemeškejte, spěšte, honem ke mně běžte!
Pravda sic – okraden – nemám v měsících zlaté,
však za dobro Pánbů platí, vyděláte ještě!*

Žrout řekl: „Babičko, já si vážně nemyslím, že by nám ten nebožák mohl ublížit. Jednoho člověka se neleknou, natož tak bezbranného. Podívejte, jak trpí. Musíme mu pomoci!“

Už by se zas vrhl vpřed.

„Stůj!“ zarazila jej babička podruhé, a na poslední chvíli. „Tam pod ním roste samý blátoslat a rašilez. Takové rostlinky mohou růst jedině na povrchu nejzhooubnějších bažin. Nechodte tam! Je to past!“

Jak to dořekla, hned se výraz mužika docela změnil. Tvář se mu zakřivila zlobou a on začal láteřit a nadávat tak ošklivě, že to ani vypsát nelze.

Najednou se jako nic vyhoupl nahoru na větev a vsedě na ní jim všelijak vyhrožoval. Ale sotva by se ho lekli nyní, když prohlédli jeho léčku.

Až konečně jej nechali daleko za sebou, soptícího, zklamaného...

14 Dub a luciferka

Později se jim otevřel výhled na mýtinu s jediným stromem uprostřed – vysokým a mohutným, že nevěřili svým

očím. S bázní stáli na kraji porostu, bez odvahy vykročit dál na volné prostranství, do stínu stromu.

Veliký dub nebyl strašlivý ani ohyzdný jako jiné úkazy, s nimiž se setkali toho dne, ale jeho ohromný majestát bral dech. Lidé, pes i vrána se cítili podivně maličcí a smrtelní, když zakláněli hlavy a vzhlíželi do mocných korun, které se téměř ztrácely v nedohlednu.

„Kruček před cílem se nesmíme zaleknout,“ kurážně pravila babička. Ale hlas se jí třásl.

„Co vlastně můžeme dělat?“ šeptal Žrout.

„Vidíte ten otvor pod kmenem?“ řekla babička. „To bude jistě jediný vstup do hlubin, tam do labyrintu, na jehož konci dlí vševědoucí kořen.“

„Vidím ho dobře, babičko,“ odpověděl Žrout, „ale je to otvor dost malý – z nás se tam vejde tak možná vrána.“

Krááá! křičela vrána, jen to uslyšela.

To bych si laskavě vyprosila,

být zvána jednou z vás!

A pokud, tak leda v jiném smyslu,

než jako služka pro každý špás,

co do děr leze bez rozmyslu!

A vůbec:

Máme tu přece norníka jiného!

Za krkem maje ho, nevidíš na něho.

*A zatím on – kandidát je jako hrom
pro lezení do nory a další skřetí úkoly.*

Ať aspoň jednou k užitku mu slouží,

ze je tak mrňavý, zkrácené má oudy.

*Kde člověk velký musí se zastavit, uznat prohru,
tam slavně zvolá človíček prťavý: „Tudy projdu!“*

Hejhula bez řečí seskočil ze Žroutova krku, vykulhal z krytu houštin a stanul před – a pod – stromem. Ač sám se hrbil až k zemi, přece si statečně měřil dub, co hrdou korunou

vpadal až do nebes. Byla to věru podivná dvojice na mýtině, ten malý blázen a ohromný strom.

Konečně se i ostatní osmělili přistoupit.

Když Hejhula zkontroloval vstup do nory, řekl: „Mrtvík tam se mnou nepůjde, počká na mne tady. Pohlídejte ho, prosím vás, babičko. Nemusíte mít strach, on je velmi způsobné děcko. Na roštárny ho moc neužije.“

Jak si babička brala jeho berlu, dala zas na oplátku něco ona jemu. „To je vzácná houba, které se někdy říká luciferka,“ vysvětlovala. „Lucifer totiž původně znamená ‚světloňoš‘ a ta houba v sobě také nese světlo. Stačí ji rozetřít v ruce a ona začne zářit.“

„Děkuji, taková houbička se asi bude hodit! Zatím nashledanou přátelé, uvidíme se, až se vrátím.“

„*Pokud* se vrátíš,“ ušklíbala se vrána.

Ale nikdo ji nebral vážně. Popřáli Hejhulovi šťastný sestup i výstup.

•

Teprve později si babička uvědomila, že mu zapomněla říci, aby si značil cestu, nebo jinak netrefí zpět.

Volala za ním, ale to už byl příliš daleko.

15 Labyrint

Nora byla úzká, že kdyby byl Hejhula jen o malíček větší, už by se nevešel. Dokonce i takhle se musel skrčit. A nebyť toho, jak škaredě měl zkroucenou papulu, dýchaloby se mu tuze těžko. Takhle však, když mu ústa mířila spíš přes rameno než dopředu, dýchal čerstvý vzduch shora.

Brzy mu musela pomoci luciferka. Jakmile ji trochu zmáčkl mezi prsty, rozzářila se matným, nazelenalým světlem. Koutkem oka postřehl, jak se z jeho dosahu vzdaluje všelijaká

titěrná zvířena. Pavouci podzemníci a brouci norníci, nevyklí světlu, utíkali hlouběji do nory.

Potom se cesta větvila a Hejhula nevěděl, kudy se dát.

„Haló,“ zavolal tedy do jedné chodby, „jste tam, pane kořene?“

A vrátilo se mu cosi jako „...že ne“.

„Aha,“ pochopil, „kořen mi oznamuje, že tam není. Tedy musím jít tou druhou chodbou.“

Tak to dělal pokaždé, když se cesty větvily, a ani na chvíli nepomyslel, že by snad mohl chybit.

Tu a tam přece prorůstaly zemitými stěnami nějaké kořeny, a kdejaké výhonky a kořínky čouhaly i ze stropu úzkých chodeb. Ale Hejhula věděl, že žádný z nich není *ten* kořen. Byl přesvědčen, že až ho najde, určitě ho pozná.

Snažil se už velmi dlouho, nohy i hrb ho bolely z neustálého krčení, ale vlekl se dál, docela bez odpočinku.

Když už se zdálo, že mu tělo samo vypoví službu, uslyšel náhle odpředu hluboký, mocný hlas: „Zhasni to hloupé světlo, človíčku, a zastav konečně, ať ty směšné rolničky umlčíš! Pak pověz: proč mne rušíš v mém rozjímání?!“

Hejhula bohužel nevěděl, jak se luciferka zhasíná.

Možná by světlo aspoň ztlumil, kdyby ji někam schoval? Ale kam?

Šup! A už ji polyká... Byla trochu hořká, ale spolknout se dala.

„Nuže,“ zasmála se okolní tma, „nyní plane světlo ve tvém nitru.“ – Pak kořen pokračoval vážněji: „Neotálej a pověz, proč jsi přišel, ať můžeš zas co nejrychleji zmizet; dřív, než tě ta prašivka zabije. Nestojím o to, aby mi tu nějaký lidský červ hnul přímo před nosem...“

Hejhula nedbal řeči o prašivce, i když, pravda, břicho ho už trochu pobolívalo.

„Já a mí přátelé hledáme cestu do země skřítků,“ pravil, „a chtěli jsme vás požádat o radu, pane kořene. Víte, prosím, kudy se tam jde?“

„Možná,“ odpověděl kořen zvolna. „Ale nic není zadarmo. Pokud ti na tom skutečně záleží, určitě ti nebude zatěžko zaplatit vysokou cenu.“

„Rád zaplatím!“ zvolal Hejhula. „Jen se bojím, že už nemám čím,“ dodal sklesle.

„Vskutku, o rolničky ani o hedvábí nestojím,“ řekl kořen. „Já si potrpím na trochu teatrálnější platby. Ach ano, nechceš-li odejít s nepořízenou, budeš mi muset věnovat nějakou část svého těla.“

„A o jakou byste měl prosím zájem?“ zeptal se Hejhula slušně. „Víte, teď je mi to trochu trapné... Já jsem si sice své tělo nikdy neošklivil, byl jsem rád, že mi slouží aspoň tak, jak může; ale mám-li z něho dát jinému, mrzí mne, že nemohu nabídnout nic lepšího.“

„Hmmm, věru je to nepodařená záležitost,“ uznal kořen. „Ale počkej, já už si něco vyberu.“

„Jak je ctěná libost!“ Hejhula se otáčel kolem dokola tmou tmoucí, aby si ho mohl kořen dobře prohlédnout a správně se rozhodnout. Ovšem jak se tak hýbal, břicho jej bolelo čím dál tím víc.

Pak si vzpomněl: „Pokud mohu něco doporučit, řekl bych, že nejvíce si na mně lidé všímají toho hrbu; tedy snad aspoň na něj mohu být pyšný.“

Ale kořen s hrbem spokojen nebyl. „Ne, ne, hrb si nechej. Však bys na tom ještě vydělal, kdybych ti ho vzal, a to by pak nebyl žádný obchod. Aha, myslím, že už vím, co chci. Jedno z tvých očí je veliké a zdravé. Možná je to jediná zdravá věc na tvém těle. Tak! Já chci tvé oko!“

„Máte ho mít, jen chvilinku strpení, prosím, než si ho vyloupnu.“ A pustil se do toho. „Mám bohužel trochu nešikovné prsty,“ vysvětloval při práci. „Nebylo by k zapůjčení třeba něco ostrého, čím bych si pomohl?“

„Proboha, zadrž!“ hřměl kořen.

*K čemu by mi asi bylo
vyloupenuté oko,
když zrakem své myslí vidím*

*každé „proč“ i „proto“?
Sám jsem dosud víc zřel, než kolik je zdrávo!
Jak pak bych měl ještě i na tvůj zrak právo?*

*Nechej si své těla kousky!
Což nechápeš, že tě zkouším?
Testuji jen tvoje odhodlání,
moc tvé víry, vůli k sebevzdání...*

*A pak je tu hlavní věc:
že já – jsa živ – nepovím ti,
kde leží ten skřetí svět!*

*Ač znám jeho různá jména
– hojnosti kraj, země zaslíbená –,
je to spíše mrtvých věčné téma...*

Hejhula se domníval, že se mu tu dostalo užitečné hádanky. Avšak než se nad ní stačil zahlubat, nebo za ni kořeni alespoň poděkovat, což by jindy udělal ze všeho nejprve, zatočila se mu hlava, okolí se rozblíkalo barvou spolknuté luciferky, a buch! – omdlel a roztáhl se po zemi, jak jen mu to skrčené údy dovolily.

16 Starý mlynář

Ze záplavy zeleného světla vystoupil dobrák starý mlynář, sklonil se k nehybnému Hejhulovi a cloumal jeho ramenem.

„Neusínej, synku. Asi jsi to pochopil trochu jinak. Takhle snadné to bohužel není...“

„Tatínku!“ volal Hejhula v mrákotách.

Kolem mlynáře stály maličké postavy, pestrobarevně oděné, a promlouvaly k Hejhulovi:

Čekáme, brachu náš, čekáme na tebe.

*Tudy však, poslouchej, cesta tvá nevede!
Ne každý konec je koncem v cíli;
nestačí upadnout, poztrácet síly.*

*„Usiluj!“ – vrh tlouštík kdys
mudrcům i bláznům klíč.
Dostaneš jen, kolik dáš,
a vůbec nic, když se vzdáš!*

Zatím před dubem vrána vykřikla: „Hled’te! Už se tam něco hýbe!“ Sledovali totiž východ z nory a čekali, kdy se Hejhula objeví.

„Vrací se,“ pokračovala vrána, „ale rozhodně ne po svých. Táhnou ho krtci a strkají brouci! Hrbáč sám je docela bezvládný. Dokonce někde po cestě ztratil svou bláznovskou čapku!“

Malá zvířátka dotáhla a dostrkala Hejhulu ven a hned se poplašeně rozutekla zpět do tmy.

Hejhulovi přátelé přiskočili k němu. Babička naříkala:

*Ach, já husa hloupá, babka hrozná, bláznivá!
Měla jsem přec předem tušit, co on s houbou udělá!*

*Ten hoch měl být varován:
Lucifer i -ferka mají
oba dva dvě stran!*

*V houbičce se síla tají smrtící,
ona, co k nám líc svůj staví zářící....*

„To už mu nemůžeme pomoci?!“ zděsil se Žrout, když uslyšel o smrtící síle luciferky.

„Udělám, co půjde,“ řekla babička. „Nikdy bych si neodpustila, kdyby měl ten nebohý hoch zemřít kvůli mému hloupému opomenutí!“

Vrána skřehotala:

Už jsme opět u toho!

*Napřed Žrout; teď zase vy
berete si za vinu
jeho vlastní hlouposti!*

*Přiznejte mu konečně vlastní podíl na cestě
– byť zbytečné od začátku, nebezpečné jakbysmet –,
ať mu aspoň zaručíte bohatýrský náhrobek.*

Babička se ale bránila:

*Mlčíš už, vráno protivná!
O náhrobku žádná řeč – na každou otravu najde se lék!
Příhodná bylina nápravu zjedná
a já vím, kde roste jedna.*

Vrána, jen to uslyšela, poskočila, jako když po ní hodí kamenem. Tak babička se Žroutem viděli, že vráně není Hejhula vůbec tak lhostejný, jak se prve tvářila.

Však také krákala:

*Honem! Žádné otálení!
Proč už tu ta kytka není?!
Rychle pro ni, přineste ji,
Hejhulovi k záchránění!*

„Jenže to není tak snadné,“ vzdychla babička. „Takové byliny rostou jen na místech, kam se nikdo z nás nedostane. Leda –“

„Leda co, babičko?“ vyhrkla vrána.

A paní Kořínková povídala: „Ta rostlina se najde pouze na výšinách nepřístupných pozemním tvorům. Prorůstá občas hnízdy čápů. Víím o jediném hnízdě zde v okolí, kde by mohla být, ale to střeží starý, podivínský, velice mrzutý čáp samotář, který nikomu nic nedaruje. Jinde ji ovšem hledat nemůžeme – našemu příteli nezbyvá mnoho času!“

„Dobrá,“ řekla vrána odhodlaně. „Když není zbylí, já vám tu bylinu přinesu.“

17
Čáp lakomec

Vrána letěla na východ. Držela se nízko nad korunami, aby z výšky nepřehlédla hnízdo, o kterém jí babička pověděla. Les měl postupně řídnout a bažiny a mokřady přecházet v rozsáhlejší, čistší vodní plochy, z nichž pouze tu a tam vyčuhuje strom.

Takovou změnu vrána po jisté době skutečně zaznamenala, a byla ráda, že letí správně.

Konečně ani čápa nebylo těžké najít – byl jediným, který se tam tou dobou ještě zdržoval. Ostatní již odletěli do teplých krajín.

Avšak důvod, proč čáp zůstal, byl zcela naproti vraním záměrům. Úzkostlivě hlídal bylinu, o níž věděl, že je vzácná, a jen co vránu zahlédl, hned se škaredí:

*Hle, to straka zlodějka pro bylinu přilétá,
z tváře jí už zdálky čtu, že zamýšlí neplechu.
Kdybych – ouvej! – nebyl zůstal, o majetek přišel bych.
Hrůza si to představit, chudý bych byl jak ta myš!*

*Bylino má převzácná,
chtěli by tě všichni jiní,
a zatím jen já tě mám!
To mne velkým, důležitým činí,
tak ať mlčí, že tě potřebují – pchá,
sotva tě kdy ubožákům dám!*

*Takových už tady bylo,
všechno s prázdnou pochodilo...*

Zobákem jemně hýčkal červený květ rašící z podložní spletených větví, které tvořily jeho veliké hnízdo v koruně stromu. Vrána hned pochopila, že tu by s poctivostí nedošla

nikam. Kdyby lakomci vysvětlovala, že není správné, aby zadržoval věc, která by jinému mohla zachránit život, zatímco jemu samému je zhola k ničemu, nejen že by ztrácela drahocenný čas, ale ještě by si uzavírala cestu ke lsti, která jediná u lakomců něco zmůže.

Začala po pravdě: „Já nejsem žádná straka, jsem vrána.“ Dál už však pokračovala podle svého: „Jdu se ti vlastně jenom od srdce vysmát, my vrány se totiž rády vysmíváme cizímu neštěstí.“

„Jakému neštěstí?“ znejistěl čáp.

„Ó ano, ty o tom nic nevíš, a to je právě na tom celém nejsměšnější. Krá, chá, chááá...“

Smála se, dokud čáp neznejistěl ještě víc, aby se, celý netrpělivý, ptal: „Čemu se, u volavčí nohy, směješ?!“

„Ale, vlastně o nic nejde. Sama nevím, co je tak zábavného na tom, že jsi teď nejchudší ze všech čápů v okolí a že tě parádně doběhli.“

„O co jde?! Mluv!“ vykřikoval, celý rozlícený.

„Jenom o to,“ nepřestávala se smát vrána, „že zatímco ty si tu stále tak hloupě sedíš, nehneš se odsud ani na krok, jak je věčnost dlouhá, a hlídáš svou jedinou ubohou a mrňavou kytku, oni tam na druhé straně lesa mají celý sad takových kytek – a ještě mnohem lepších a mnohem větších!“

Čáp vrtěl hlavou – tohle přece nemohl připustit! „To musí být nějaké jiné květiny,“ říkal, „které si přinesli kdoví odkud ze svých cest. To mne vůbec nemusí zajímat. Mně stačí, že tahle moje kytky je místní unikát!“

„Právě že vůbec ne,“ řehkala se vrána. „Je mi tě skoro líto, ale když jinak nedáš a chceš vědět, jak špatně na tom jsi, povím ti to. Toužili po tvé jedinečné kytce tolik, že zosnovali krutý plán. Zatímco jsi jedné noci spal, nepomohlo ti ani, že máš oči způli otevřené; poslali totiž veverku, která se příkradla odspodu, kam nevidíš, a utrhla jeden výhonek tvé květiny. Z něj pak vypěstovali tolik těchhle květin, že ona tvá jediná je leda pro smích. A s ní jsi pro smích i ty sám!“

„To snad není možné,“ vykřikoval čáp, „jaká nespravedlnost vládne světem! Syčáci, lumpové, rošťáci!!! Okradli mě, okradli mě!“

„Ó ano,“ přikývla rozesmátým zobákem. „Ale kdyby jen to! Oni ti přece vzali ještě víc, než jsi kdy měl. Ty máš kytku jednu jedinou a oni jich teď mají tisíce!“

Ještě hodnou chvíli čáp šeredně nadával a vztekal se, než ho něco napadlo. Tu se zašklebil jako sám ďábel a vykřikl: „Ho, hó, vráno hloupá! Chtělas mi ublížit, vysmívat se mi, a přitom jsi mi tou zvěstí pouze pomohla! Víš ty, co já udělám?!“

„Nemůžeš dělat nic, jsi bezmocný,“ hrála dál svoji roli.

„A právě že ne!“ zvolal. „Cožpak teď oni všichni nejsou na jihu?! Ach, jak jen jsi hloupá! Já teď hned poletím a zatímco jsou oni pryč, celou úrodu jim zničím. Tak! Zjednám spravedlnost, a příště už se oklamat nedám.“

Prudce vzlétl a uháněl k čapím sídlištím, až to svištělo.

Vychytralá vrána počkala, až zmizí z dohledu, pak přisedla do jeho hnízda a zobákem jemně uvolnila vzácnou květinu.

18

Cestou mrtvých

Babička připravila rostlinu, jak bylo potřeba, a podala směs Hejhulovi. – Sláva, účinek se dostavil okamžitě!

Jen Hejhula ožil, zvolal: „Už vím, co měl kořen na mysli svou básní. Chtěl mi říci, že cestu do země skřítků znají pouze mrtví!“

S tím se všichni zas zachmuřili – viděli přece, že jsou v koncích. Tedy všichni, kromě Hejhuly.

Jeho křivá tvář se usmívala.

„Ty to říkáš jako nějakou radostnou zvěst,“ vyčetla Hejhulovi vrána. „Cožpak nechápeš, co to pro nás znamená?“

„Znamená to, že se musíme dát vést Mrtvíkem,“ odpověděl hrbáč, jako by se to rozumělo samo sebou.

„Cože?!“

„Jediný on z nás zná cestu...“

„Jak by nás asi vedl?! Vždyť je mrtvý!“

„Právě proto!“

Tentokrát ovšem ani babička a Žrout nedokázali být na Hejhulově straně. Babička opatrně začala: „Nerada to říkám, ale i kdyby ten maličký cestu znal, stejně nám nemůže ukázat, kterým směrem jít. Protože se nehýbe.“

Na to hrbáč vesele odvětil: „Konečně už vím, proč mne moji čínští přátelé naučili, jak ho rozhýbat!“

Hned začalo podivuhodné představení. Hejhula se pustil do tance, jehož urputným učením trávil předčerejší odpoledne. Napřed mu to šlo bídě, ale postupně se jeho údy rozpomněly a rozhýbaly, až byl schopen vrhat hůl s Mrtvíkem do takových vrutů a piruet, že kdyby Mrtvík nebyl měl ve svých rukou ohromnou sílu – rozumí se, že z posmrtné ztuhlosti –, byl by se dávno pustil. Takový kolotoč nezažilo žádné dětsko živé, natožpak mrtvé!

Pak Hejhula vyhodil hůl do výše a všichni se zatajeným dechem sledovali, jak se Mrtvík ve vzduchu točí a jak rotuje, jako by se mu ani nechtělo dolů. Vskutku, přísahali by, že se nad jejich hlavami na moment zastavil; rotuje, ale nepadá!

Ale vážně jen na moment, když v další chvíli dopadl a hůl se zabodla do měkké země.

Jedna Mrtvíkova končetina se při dopadu odchlípla.

Kynula jistým směrem...

„Díky, Mrtvíku,“ řekl Hejhula a ručku mu upevnil zpět.
„Nuže, pojďme.“

Kdoví, co si o tom Hejhulovi přátelé mysleli. Nicméně neprotestovali. Vydali se zkrátka naznačeným směrem.

Dokonce i vrána byla událostí tak překvapena, že se zmohla na jedinou chabou říkanku:

*Čepec blázna ztratils sice v labyrintu,
však hned tasíš novou mocnou fintu,
jak svůj profil potvrdit,
ba potvrdit mnohem líp!*

*Tohle už je trochu moc,
škoda k tomu dalších slov...*

19 **Zahalená postava**

Cesta, kterou jim Mrtvík ukázal, je zanedlouho vyvedla z bažin. Přibyli v plané lučiny rozprostřené kopcovitou krajinou.

Na sklonku dne zdolali ještě jeden kopec, než se docela setmělo. Při vršku rostlo několik stromů. Rozhodli se, že se složí mezi nimi a tak přenocují. Pojedli něco ze skrovných zásob, které si nesli s sebou z babiččiny chajdy, a položili se pospolu kolem jednoho kmene.

Hejhula chtěl zapískat nějakou ukolébavku a hrál na píšťalku tak falešně, že všichni raději hned usnuli, jen aby to nemuseli poslouchat.

Ale noc to nebyla klidná ani dlouho potom, co přestal hrát...

Hejhula vprostřed noci procitl a mžoural do tmy. Zdálo se mu, že nedaleko se odráží měsíc v očích velikého zvířete. Samozřejmě, že to bude Žrout! Divné jenom bylo, že neležel, nýbrž stál. A ten další matný odlesk světla mohl být jedině odleskem na jeho vyceněných tesácích!

„Co se děje, Žroute?“ promluvil Hejhula do tmy.

„Tiše, přáteli, nelíbí se mi to, větrím něco špatného...“

Tu se vzbudila i babička. „Našli nás knížecí lidé?!“ strachovala se.

Žrout ale kroutil hlavou, zatímco nabíral vzduch rozšířenými nozdrami: „Možná pročesávají kraj, ale stejně bych se divil, že by nás už našli. Přece nemohou být všude! Ne, babičko, tohle bude něco zlověstnějšího než ozbrojenci...“

*Čichám totiž prašivinu, chorobnost zlou, mizernou.
A už také vidím – přízrak míří vzhůru tmou!*

Sami těžko rozeznáte proti černi pláně,

*tělo v hábit oděné, tím míň výraz tváře;
pouze moje oko psí
v noci jeho vizáž zví!*

*Ačkoli spíš hůř to je než lépe – sic,
z rysů toho obličej radši neznát nic!
Hrůzostrašné, strašnohrůzné, vážně –
ten tvor asi nebude jen člověk.*

*Tu k nám po dvou kráčí, o klacek se opírá,
smrtka asi smrtelná, všehovšudy stvůra zlá.*

Kromě toho se z vetřelcova směru ozývalo podivné, nelidské vrčení a chrčení. Neznělo ovšem ani jako zvuk, jež by mohlo vyluzovat nějaké zvíře.

„Nebojte se, přátelé,“ řekl Žrout, „ať je to, kdo je to, ať je to, co je to – já ho přeperu!“

Užuž se vrhal z kopce, napadnout šplhající postavu. Hejhula ho zastavil: „Cožpak my sami nevypadáme mizerně? Nebo zle? A což i my mnohdy nevyhluzujeme divné zvuky? Počkej přece! Třeba nám ani nechce ublížit.“

Za chvíli už i Hejhula viděl, jaká strašlivá tvář se skrývá pod kapucí, tvář vředovitá, samý bolák, rozpraskaná kůže... A chrčení bylo stále naléhavější.

Vrána krákala ze stromu:

*Rychle ho shoď, Žroute, než bude pozdě!
Útoč! Dokud je v poloze nevýhodné.
Až s námi na vrchu kopce stane,
užije – bojím se – své mocné zbraně!
Dech zkázy vychrlí z černavých rtů...
Střežte se! Křičte! Pán moru je tu!*

„Houby mor, přítelíčku,“ chtěla se postava, která se zatím přiblížila. Rozkašlala se. Pak řekla: „Natožpak ještě, abych byl své nemoci nějakým pánem! Vůbec ne... Malomocenství mne stihlo! Lepra! A já proti ní nakonec nezmohu nic... Říkají, že je

to trest Boží, a třeba ano, ačkoli sám nevím, kdy jsem se tolik provinil.“

Znovu se zasmál neradostným smíchem a pokračoval: „Pokud mne chcete zardousit, nebudu vám bránit. Beztak směřuji do bažin – a doufám, že Pán bude tak milosrdný, aby mi dal zemřít v bahně. Nechce se mi totiž dožít v leproseriu.“

„Postůj chvíli, člověče,“ řekl Hejhula. „Nikdo tě rdousit nechce, jen jsme se vylekali, kdo se to k nám blíží o tak pozdní hodině.“

„Manželka říkala, ať vyrazím za tmy,“ pokrčil rameny. „Aby mne nikdo neviděl, a nebyla veliká ostuda. Nějakou dobu mne s těmi vředy skrývala doma, ale dnes se rozhodla, že už to takhle dál nepůjde. Poslala mne do nejbližšího leproseria – den cesty na jih – ať se konečně dostavím před komisi. A já si nedělám naděje, že by to mohlo dopadnout nějak lépe, než že mi tam vyměří místečko na shnití mezi ostatními. Vážně nic pro mne. Proto jsem se rozhodl, že půjdu přes bažiny a zkusím štěstí.“

Paní Kořínková řekla: „To bys zkoušel štěstí dost bídým způsobem. Štěstěna nemá ráda, když s ní někdo hraje o smrt. Nechceš se s ní poprat raději o život?“

„I třeba bych chtěl, babičko,“ odpověděl. „Ale to bych musel mít aspoň nějakou naději.“

„Pojď s námi do země skřítků!“ zvolal Hejhula. „Tam určitě mají lék na každou nemoc.“

„Myslíte?“ podivil se muž. Než se podivil ještě víc: „A vy byste mne mezi sebe vzali?“

Vrána se opět ošklibala. Ale bylo jí to málo platné, ostatní souhlasili, a noční příchozí byl vřele přijat do bláznivé skupiny.

Když se rozsadili pod stromem, řekl:

*Avšak nyní, než půjdete znovu spát,
já bych ještě představil se rád...*

*Je tomu vážně tak už delší dobu,
co „Lepróza“ zvou mě a „mistr“ do titulu.*

*Byť přímo ta nesnáž má
málo na tom podíl má!*

*Řka, že nevím viny před Bohem,
asi jsem vám smlčel pravdu; možná vinen dosti jsem!
Ale račte hledět čím – a teď vpravdě pravdu dím:*

*Jsa už mistrem medicíny, stýkal jsem se s nemocnými,
velký výzkum vedl svůj, pomáhat chtěl stůj co stůj.*

*Avšak i těm, které Pán zapudil, odvrhl z přízně...
Až On za mou pomoc jim, ztrestal mne přísně.
Hleďte inu jaký div,
že já ze vší lepry
zatracenou lepru chyt!*

„Už i proto nechci do leproseria,“ dodal. „Protože někteří lékaři mne nemají rádi, a velice by si na mém neštěstí smlsli. Zkoumal jsem totiž podstatu malomocenství důkladně a do hloubky, až jsem došel k docela jiným závěrům, než jaké ohledně povahy té choroby zastávají oni. Ale teď pojďme již na kutě, ať jsme s ránem plni sil na tu naši cestu!“

20

Beznohý nosič

Po ránu si zas nechali ukázat směr Mrtvíkem. Mistr Lepróza se tomu velmi divil:

*Můžete to myslet vážně, takového průvodce?!
Opravdu nám cestu určí nekřtěňátko na hůlce?
Ne že bych chtěl chytračit – chraň mne toho bůh!
Však když vidím tenhle trik, v duchu trnu: „Uh!“
Možná ještě spím, tohle se mi celé zdá...
Nebo mi jen uniká věci vlastní logika?*

Vrána se chechtala:
Hlupci to jsou, to je vše...

Proti tomu babička:
Logika v tom vážně je!

*I mně samé napřed zřejmá nebyla.
Avšak je-li cesta divná, šílená,
ptej se, co tě po ní lépe provede,
než směrovky zase divné, šílené...*

„Ha!“ vyrazila vrána. „Takže nakonec přece jen souhlasíte, že celá ta cesta je marná, babičko!“

„To jsem neřekla. Šílená snad, ale ne marná!“

Lepróza se pokusil o úsměv. „Nu, nevádí, bude to každopádně na hony lepší, než abych hnil v leproseriu.“

K tomu spustili ještě písničku.

Hráli si do kroku tak: Hejhula na píšťalku, Žrout vyl, babička cosi broukala, Mrtvík chrastil rolničkami (a snad i něčím prasklým v útrobách), vrána krákala (hrůzou a hnusem z toho divného nápěvu).

Konečně Lepróza se přidal svou řehtačkou, čímž vyšlo najevu, čeho zvuk je v noci tak mátl a děsil.

„Ano, má dobrá žena mi dala na cestu šikovnou řehtačku,“ vysvětloval. „To abych předem každého varoval, že se mi má vyhnout. Víte přece, že malomocenství je nakažlivé...“ Pak se lekl: „Možná jste to nevěděli, a teprve teď mne odvrhnete! – I když bych vám to samozřejmě nemohl nijak zazlívát...“

Vrána ho uklidnila:

*Milý mistře, myslí bystře
a řekni si na rovinu –
mohlo by snad vyvést z klidu
toho blázna nad blázny,
že mu puklá kůže hrozí,
kašel, vředy, boláky...?*

*Ó ano, Leprózo, slyš!
Nepřeceňuj vlastní nesnáz – prve jeho bídu zvaž!
Znamenaný je ažaž
hloupostí svou bez hranic.*

*Jeho vada je tak hrozná, že se jí nic nevyrovná!
Vskutku směšný nepoměr – vždyť tobě je ještě hej,
lepříčce se klidně směj!*

Smáli se inu vespolek.

Nicméně kolem poledního – tam v širých lukách a kopcích – měli hlad, a úsměv jim šel hůře od úst, když nebylo co do nich.

Babiččiny zásoby byly dávno snědené.

„Budeme potřebovat nový proviant,“ řekla. „Kdoví, jak dlouhá cesta nás ještě čeká.“ A přitom se všichni tvářili, že přeslechli vrání krákorání: „Nekonečná, krá, krá, nekonečná...“

„Buď raději od té dobroty,“ řekla vráně babička, „a vylétni vzhůru, dokud neuvidíš, za kterým kopcem bychom našli město či ves.“

Tak se stalo, že v odpoledních hodinách stanuli poblíž menšího městečka.

„Pořád ještě budeme na hraběcím území,“ řekla paní Kořínková. „A hrabě dal jistě rozhlásit, koho hledá. Já jediná tedy mohu do města vstoupit.“

Vrána se škodolibě zasmála: „Však jim radši řekněte pravý důvod, proč oni do města nesmějí. Hrbatý, mrtvý, zubatý a vředatý – skupinka k zulíbání, krá, cha, chááá!“

„Tak nebo tak,“ řekl Žrout, „stále je babička jediná, kdo může do města vkročit.“

„Navíc mám něco málo peněz,“ přikývla ona. „Vy se schovejte tam na kraji lesíku a já zatím půjdu nakoupit.“

Sestoupila z vršku a za nějakou chvíli již prochází městskou branou.

Tržiště našla snadno, město nebylo veliké a halas z náměstí doléhal skoro až k bráně. Trhovci vychvalovali své zboží, jeden překřikoval druhého, třetí čtvrtého. Ze všech nejhlasitěji přitom křičel mužík, který měl nejméně co nabídnout.

Sám bez pevného stánku, prodíral se mezi lidmi a zhurta a zeširoka rozevíral svou brašnu – coby nenasytná ústa k polykání měšců. Přitom hulákal:

*Ráčí si prohlídnout, drahá paní, drahý pane,
jak úžasné věci máme!
Píšťalky různé, od pěkných až po nejhezčí...
Tuhle práci – na mou duši – sotva jiný mistr předčí.
A to jsem ještě skromný přespříliš!*

*Že vám libo kouzel spíš?
Záruku vám mohu dát,
nejde o nic čertovského,
přitom tenhle preparát
jediný je druhu svého!*

Jeho chytrácký prst ukazoval na lahvičku s modrou tekutinou. Tu nezdvíhal do výše jako jiné své zboží, ale držel ji pod zavíráním mošny, jako by šlo o něco, co není pro každého. Přesto si dával očividně dost záležit, aby na lahvičku vidělo co nejvíc lidí.

A ve stejném duchu hlasitě „šeptal“ ke každému uchu:

*Octnete se, kde budete chtít;
jenom kapku stačí rozetřít
v podpaží neb v podkolení,*

*a hned žádná potíž není
třeba se vznést, odletět,
dole nechat rmutný svět.*

*Andělé vás přijmout musí, záruku mám tuhle na papírku!
Neprohlup, kup, neuškod' si – strůjcem buď svých skvělých
zítřků!*

Jeden bohatě oděný pán poznamenal: „Tak proč se tím nepomažeš sám a neodletíš, když je to tak skvělé? Však i nám by prospělo, kdyby tu bylo o jednoho lháře míň!“

Lidé, kteří to zaslechli, se trhovci smáli. On zrudl, ale líbit si nic nenechal. „Sám tu mast neužívám,“ křičel, „protože nejsem sobec! Chci pomoci ostatním! Ale jenom si běžte, pane, klidně zahod'te své štěstí! A nechte ho jinému.“

Tehdy jej mýjela i babička Kořínková. Drze ji chytil za rukáv a vnucoval se jí: „Mám za to, že vy budete moudřejší, paninko, a svou příležitost takhle nepošlapete. Jen tři zlaté a už dnes můžete večeřet s anděly!“

„Cestu do země zaslíbené si člověk nemůže koupit,“ usmála se babička bezelstně. „Užitečnější by mi byl kousek chleba, kterým bych se po cestě sytila.“

Trhovec se díval zmateně; snad ho v tu chvíli mrzelo, že neprodává chléb. Pak se ale zamračil a babičku odstrčil: „Hybaj si k pekaři, chlebová babo!“

U pekaře Kořínková pořídila, co potřebovala, a u dalších stánků koupila i kus sýra, svazek zeleniny a několik jiných věcí. Poslední peníz utratila za kosti pro Žrouta, které jí řezník prodal docela lacino.

Konečně toho nesla tolik, že se pod vším nákladem prohýbala a klopýtala, sotva viděla na cestu.

Tak v nejspínavější ulici poblíž brány málem šlápla na ležícího žebráka, zbědovanou, zmrzačenou figuru.

Chyběly mu nohy, ruce měl veliké a oteklé. V zarostlé tváři výraz tvrdý, ale ne zlý.

Babička se mu omlouvala. On jenom mávl rukou: „Omluv se nenajím, babičko. Když už jsi mne kvůli tolika zásobám

málem zašlápla, nemohla bys mi něco z nich věnovat? Odlehčíš si a mně aspoň na chvíli ustanou ty strašné křeče v břiše. Nejedl jsem už několik dní.“

Kořínková mu dala kus chleba a on ho celý zhltl.

Dala mu druhý. Ten v něm nezmizel o nic pomaleji.

Teprve třetí kus jídla mrzák aspoň trochu žvýkal. Potom povídá: „Nuže, teď když jsem se posilnil, rád bych vám to nějak oplatil. Třeba vám mohu ten nákup někam donést.“

Zdvihl se na dvou bídných dřevěných protézách, rukama se opíral o dvě další břevna.

„Říkají mi beznohý Antonín,“ představil se. „Své nohy jsem ztratil ve válce. – A pak už jsem je nehledal,“ dodal bez úsměvu.

„A nákup bys mi chtěl nést jak?“ divila se babička, když viděla, s jakou obtíží se Toník vůbec drží na svých protézách.

„Inu, *chtěl* bych všelijak. I když to nakonec asi nepůjde nijak,“ pokrčil rameny. I to gesto ho málem stálo upadnutí. „Přesto to můžeme zkusit...“

„Pokud máš dost kuráže pokoušet se o nemožné,“ řekla babička, „měla bych asi lepší nápad, co by sis mohl počít...“

„Tak mluvte!“ zvolal. „Zkusím cokoli! Kdybyste jen věděla, jak zoufale se tu nudím. Jen tu tak ležím, žiju a umírám, neschopen rozlišit jedno od druhého...“

„Pojď tedy se mnou, Toníku,“ vyzvala ho babička. „Seznámím tě se svými přáteli. – Jenom se jich nelekni.“

„Já se nebojím ničeho!“

Tak za soumraku prošli branou, zamířili do kopců a k lesu. Babička klopytala pod tíhou proviantu, beznohý Toník se vlekl na břevnech.

21

Jarmil Heřman Ukrutník a průvod prokletých

Toník se skupiny opravdu nelekl, a dokonce ani nic nedbal vrány, která mu hned žalovala, do jak bláznivého spolku se hodlá připojit. Snad se mu i zdálo, že vrána Hejhulovu

hloupost zbytečné přehání. Vždyť celý večer, než přenocovali na kraji lesa, nemluvil hrbáč špatně.

Teprve druhého dne se Antonín trochu zalekl, když uviděl, jakým způsobem určují směr své cesty. Ale nakonec se tomu pouze zasmál a řekl: „Vy budete veselá kopa, přátelé, jsem rád, že jsem se k vám mohl přidat.“

Vrána chtěla zas něco otravného krákat, neboť jí nebylo po vůli, aby taková bláznovství byla beze všeho schvalována, ale Hejhula ji přerušil: „Pojďme už, prosím. Mrtvík je dnes netrpělivý. Něco v něm křupe víc než obvykle.“

„Jestli ono to nakonec nebude spíš strachem,“ nadhodil Toník. „Já se totiž tady v okolí trochu vyznám a ta cesta, kterou nám Mrtvík ukázal, vede přes les, kudy vůbec není radno se pouštět. Aspoň chce-li si člověk zachovat život...“

„Na tom Mrtvík nemá zájem,“ namítl Hejhula.

„Dobrá, ale my živí bychom si pozor dát měli,“ trval Toník na svém. „Jedna věc je nechat si humorně určit cestu, ale jiná, jít po ní, když vede do záhuby...“

„Je to snad strašidelný les?“ zajímal se Lepróza. Taky Žrout, ač veliký a silný, napjatě čekal, co mrzáček řekne.

„Ne, nestraší v něm,“ řekl. „Ale krade se v něm a mordy se tam dějí! Ano, slyšíte dobře – strašné, ukrutné, krvavé mordy! Je to totiž území Jarmila Ukrutníka!“

„Koho?“ divil se Žrout.

„Jarmila Ukrutníka, krále všech loupežníků a mordýřů. Vy jste o něm neslyšeli? Tak poslouchejte tu smutnou historii! Za všechno prý mohou jeho rodiče. Dali mu jméno, které tak nenáviděl, až brzy musel nenávidět každého, kdo ho jím jenom oslovil... Až brzy nenáviděl celý svět. Pak se stáhl do lesů a přísahal lidstvu, že se pomstí!“

„Cožpak nebyl křtěný? Nemohl používat své druhé jméno?“ ptal se mistr Lepróza.

„I snad by i mohl. Kdyby ovšem druhé jméno nebylo ještě horší než to první! Za kmotříčka mu byl totiž jakýsi Heřman. Však řekněte sami – vás by to nedonutilo stát se Ukrutníkem? Já se mu ani nedivím... Jedině bych se divil tomu, kdybyste ještě teď měli odvahu pustit se jeho územím!“

Hejhula tedy znovu zatočil Mrtvíkem, ale ten ukazoval stále přes les. „Nedá se nic dělat,“ řekl, „musíme tudy.“

„Bůh nám pomáhej,“ sejal břevna Toník, ale víc se neprotivil. Byl aspoň rád, že mu Žrout nabídl, že ho také poveze. Na takový komfort nebyl zvyklý, a tak si cestu užíval, i když současně trnul.

Nešli po hlavní vozové cestě, ale proplétali se mezi stromy. Nemohli se přece vystavit nebezpečí, že je někdo spatří a pozná v Hejhulovi hraběcího utečence!

Tak se strachovali nejenom loupežníků, strachovali se každého.

„Ale má to svou výhodu,“ říkala babička. „Když totiž nejdeme po hlavní cestě, je mnohem pravděpodobnější, že Jarmilovu bandu vůbec nepotkáme. Loupežníci určitě hlídají u cesty, kde mají možnost lupu.“

Všichni příkyvovali a byli s její úvahou spokojeni.

S něčím ovšem babička nepočítala! – Jarmil Heřman Ukrutník byl nejen mrzutý a ukrutný, on byl ke všemu skrznaskrz líný. Proto se nevěnoval své profesi, nečekal u cesty, ale válel se ještě v loupežnickém táboře.

Až příliš pozdě zavětril Žrout člověčinu, až příliš pozdě prohlédla vrána skrz stromy! – Tehdy už byli v samotném loupežnickém ležení.

„Co teď?“ děsil se Žrout.

„Musíme jít dál, tvářit se nenápadně, třeba nás nezastaví,“ sykla babička. A ošklivým, špinavým chlapům, kteří se malátně zvedali všude kolem, kdekoli ulehli po propité noci, babička kynula: „Nenechte se prosím rušit, pánové, my jen procházíme...“

Zdálo se, že snad i projdou. Vůdce tlupy ještě spal, a když se k němu ostatní obraceli pro povel a pro radu, zůstávali nepovolaní a bezradní.

Skupinka se opatrně kradla kolem něho. Veliký umaštěný pupek se rytmicky dmul a dlouhý vous rostl do výše a zase uvadal, jak Jarmil hlasitě vydechoval, chrápaje a mumlaje cosi ze spánku.

Ani by ho nikdo nebyl probudil. Tak poctivý měl ten chlap spánek, a k tomu se ho sami loupežníci probouzet báli. – Jak on asi uměl být nerudný, když ho někdo budil před polednem!

Jenže zdál se mu zrovna sen – někdo na něj něžně volá jeho jmény: „Jarmilko! Heřmánku!“

Ukrutník vykřikl děsem a zlobou, prudce se posadil.

Zapadlá očka se vyvalila z šeredné, ukrutnické tváře přímo na procházející skupinu. Překvapen byl loupežník pouze malou chvílí. Očka se zas trochu stáhla a on pohotově zavelel:

Chytit, okrást, zamordovat, na kousíčky rozsekat!

Toho bohdá nebude,

abych já tu povolil nehlášené exkurze!

Návštěvní den minul včera,

tehdy maminky mohly za synky,

dcerky otce navštívit, sestřičky bratříčky,

ale tihle, ať jsou kdo jsou, rozsekáni budou kosou,

na mrňavé kousičky!

„Kosu nemáme, Ukrutníku,“ upozornil jeden širokoplecí hrubián.

„Mlč, hlupáku!“ rozukrutnil se Ukrutník. „Kosu jsem potřeboval akorát do rýmu. Což je to možné, že nikdo z vás nerozumí poezii?! – Ale nebudu se rozčilovat takhle po ránu. Vidím, že se k těm ubožákům nikdo nehlásí, tak to bude aspoň bez protestů.“

Žrout vrčel, ale chlapů bylo moc a měli ostré zbraně. Věděl, že nemá šanci.

Jarmil Heřman pokračoval: „Nevíme, co jsou zač, ale o to se starat nemusíme. Vystačíme s jednoduchými počty:

Jedna, dva, tři, čtyři, pět,

tolik kopej d'uzen hned;

rychle zabít, zahrabat,

ať můžem jít hajat zas.

„Není jich pět, tamhle jde šestej!“ opravil ho ten s širokou hrudí.

Spěšným krokem přicházel opožděný mistr Lepróza. Loupežníků mezi stromy si zatím nevšiml a volal:

*Počkejte, přátelé! Vám se kráčí vesele,
avšak chudák malomocný je dnes v chůzi málo mocný.
Vzaly mě zlé vředy na patě, a hned je mi ouvej, proklatě!
Ke všemu jsem zastavit i musel,
když mne chyt ten hrozný černý kašel...*

Jarmil Ukrutník k smrti zbledl a hlas mu váznul v hrdle, když velel svým druhům: „Zadržujte dech a utíkejte, co vám síly stačí! Už vím, co jsou zač. Je to průvod prokletých! Jestli se nakazí třeba jen jeden z nás, je s náma konec se všema.“

Tak když Lepróza posléze dohnal své druhy, dosud ztuhlé a zkoprnělé prožitým nebezpečím, neviděl už jediného loupežníka. „To jste zase nemuseli,“ řekl, „zkamenět na mé zavolání jak oběti Medúziny. Stačilo by mně jenom trochu zpomalit. Ale stejně je to od vás milé. Díky, kamarádi.“

Oddechli si a vyrazili dál, jako by k ničemu nebylo došlo.

22

Nepřevozník

Událost s Ukrutníkovými lumpy dodala skupině nové sebevědomí a víru ve zdar podniku. Překonali přece takové nebezpečí, a to bez jediné újmy! (Vrána ovšem nezapomněla poznamenat, že tomu tak bylo právě proto, že jsou už „ujmutí“ na doraz.)

Z radosti zas spustili svou písničku, která nyní byla ještě bohatší. Nejenže Hejhula pískal, babička si broukala, Žrout vyl, Mrtvík chrastil a zvonil, vrána zhnuseně krákala, Lepróza řehtal svou řehtačkou; tu ještě Toník do rytmu ťukal břevny o sebe. Byl rád, že má takovou příležitost, protože jak jej Žrout vezl, měl najednou ruce nezvykle volné, svrběly ho a cítil se nespůj.

Mrtvík určoval cestu po několik následujících dní. Nezastavili se před žádnou horou, potokem či lesem, všady prošli, každou přírodní překážku nějak překonali, pouze lidským usedlostem se raději vyhýbali. A když zahlédli ozbrojené postavy třeba jen v dálce, zalehli do trávy a čekali, až bude zas čistý vzduch. Správně asi tušili, že biřici projíždějí krajem a hledají Hejhulu.

Vrána se často smála, že je Mrtvík vodí cikcak, jednou sem, podruhé zas tam, ba že se občas i vracejí.

Ale Hejhula Mrtvíkovi věřil.

Konečně, po třech dnech umíněného trmácení uviděli před sebou velikou vodu.

Mrtvík ukazoval přes ni. Ukazoval přes ni i po druhém, a dokonce i po třetím náhradním roztočení...

„Ale pak jsme v koncích,“ zavyl Žrout, „to nepřebrodíme. Vždyť sotva dohlédneme na druhou stranu!“

Babička se nehodlala vzdát. „Tamhle je cesta, a ta tudy nepovede nadarmo,“ řekla.

Mistr Lepróza její úvahu dokončil: „I když je řeka příliš široká, než aby mohla být přemostěna, bude tam alespoň převozník.“

A opravdu, cesta končila u úzkého mola. K němu byl přivázán pěkný, bytelný vor. Starý převozník seděl opřen o molo, oči zavřené, asi pochrupeval.

Hejhula z radosti, že jej tam vidí, zavolal: „Hu-ú, dobrý člověče, tebe nám tam posadilo samo nebe!“

Převozník lenivě otevřel oči...

Náhle prudce vyskočil, oči si horečně protíral a vrtěl hlavou, jako by z ní chtěl něco vytrást. Pak se znovu zadíval jejich směrem.

Zaúpěl a zhurta se rozběhl k voru. Křičel:

*Jaká strašná noční můra,
do bdění se překotila!
Horší nežli noční běsy
jsou za světla tyhle věci:*

*Figury chorobné, mrtvolné, hrbaté;
nestvůrný pes s nimi... – Můj pane, kaju se!
Za svou lenost, za vysoké ceny...
I když trochu pozdě, přece se snad lítost cení.*

*Vím,
tu samo peklo průvod poslalo,
za chudákem na voru.
Chtěj' si mne vzít dolů na stálo,
do brlohu Dábla, démonů...*

*Napřed ovšem utéct musím, bezpečí se dohrabat,
na smíření s Bohem bude
teprv potom vhodný čas!*

Volali na něj jeden přes druhého, ať se nebojí a počká na ně, ale jemu to všechno přišlo jako strašlivé vytí pekelných oblud, jako ryk a povyk Pandemonia. Odrazil s vorem od mola a pere se s bidlem jako hotový šílenec.

Museli poslat vránu, ona jediná ho ještě může dolétnout a promluvit s ním.

Ale jen se přiblížila, už ji převozník bidlem odhání a štítí se znakem kříže. Snažila se mu všechno vysvětlit, ale nejlepší, čeho dosáhla, bylo ještě, že se dokázala dřevu vyhýbat a muž ji nesrazil do vody.

Zklamaně a vyčerpaně poodletěla, ráda, že si vůbec zachovala život. Když se vrátila ke skupině, nikdo jí nic nevyčítal. Babička řekla: „Měla jsem to tušit. Někteří lidé nerozumí řeči zvířat. Vnímají ji pouze jako všelijaké skřeky, jimž se ve své hlouposti někdy smějí, jindy se jich však i děsí...“

Lepróza řekl: „Teď už je převozník příliš daleko, i kdyby na něj chtěl někdo jiný zavolat.“

„Ale co si teď počneme, babičko?“ staral se Žrout.

V odpověď se ze Žroutova hřbetu uškříbl Toník: „Já bych pro začátek radil malé občerstvení. Vidím, že tam u mola zanechal ten chlapík nějaké zásoby. Nebyl bych navrhoval mu je

vzít, kdyby to vypadalo, že se hodlá vrátit, ale mám silný dojem, že ten se tu neukáže už nikdy v životě.“

„Neukáže,“ souhlasil Lepróza; a dodal své vysvětlení: „Četl jsem o jistém druhu prokletí, ke kterému jsou převozníci dost náchylní. Musejí pak prý sloužit poutníkům až do soudného dne a přikázané místo nemohou opustit, dokud je někdo nevysvobodí. Nu, pokud tenhle prokletý byl, já mám za to, že takový úlek ho vysvobodil nadobro!“

Přišli k molu a rozdělili si trochu tvrdého sýra a několik uzených ryb. Hejhula požádal Mrtvíka, zda by nevěnoval jednu ze svých drahocenných rolniček převozníkovi na oplátku, kdyby se snad přece jen vrátil.

Mrtvík neprotestoval, a tedy vložili do tlumoku při molu alespoň kousek vzácného kovu.

„To jsi udělal dobře, příteli,“ řekl Lepróza, „má-li člověk skutečně odejít, myslím, že je nanejvýš nutné, aby nezůstal nikomu nic dlužen.“

*Pěkně mluvíš o skutečném odcházení,
zakrákala vrána na to,
avšak tu nám skutek utek, nezdá se ti?
Nebo snad víte vy, co počnem si dál?
Já to vidím jako konec, prachnaprostý krach...*

Babička ale v koncích nebyla: „Když se nám jedna cesta uzavřela, najdeme si jinou. Vždycky se najde náhradní způsob, když člověk pilně hledá.“

„Já myslím, že je to nasnadě,“ řekl Toník, „ten široký tok někde pramení a v tom místě bude nejužší. Tam bude buď most, nebo brod.“

Vyzkoušeli tedy, co na to Mrtvík.

Ovšem Mrtvík ukazoval po proudu, nikoli proti proudu, jak by bývali museli jít, kdyby chtěli následovat rozum; přinejmenším ten Toníkův. Napřed měl Toník snahu protestovat, ale i on – jako dříve Lepróza – nakonec uznal, že na bláznovské cestě nemusí mít rozum vždycky navrch.

Vzdal se tedy a nechal se Žroutem vézt dál, tentokrát do hor, na rozeklané vrchy, v něž se tok zařezával, když sice zužoval své řečiště, ale mocně nabíral na spádu a síle.

23

V horách mrchožroutů

Výstup horskými úbočími byl náročný, ale Mrtvík neslevil ze svých požadavků. Nesměli uhnout ze směru, který jim označil. Přesto se občas řece vzdálili a ztratili ji z dohledu, když se jediná schůdná stezka vlekla odvrácenou stranou masivu.

Ale nikdy se nestalo, aby řeku ztratili z doslechu. Mocný tok se prudce hnal roklí mezi skalami a štíty skal ještě zesilovaly jeho řev. Ať přátelé kráčeli jakkoli vzdálenou stezkou, vždy se k nim zvuk řeky nesl alespoň tlumeně.

„V takovéhle divočině most nebude,“ kroutil hlavou Tonda. „A nemáme už zásoby. Vraťme se, dokud je čas. Měli bychom ty hory obejít nížinou a pak se zas na řeku napojit.“

Opět to, co říkal, mělo svůj dobrý smysl. Tehdy už se trmáceli nehostinnou krajinou druhým dnem, a nejméně dva dny jim tedy zabere, budou-li se vracet.

Lepróza však řekl: „Já myslím, že už jsme moc daleko, než abychom se vraceli. Cesta dopředu nás snad dříve někam přivede... Dva dny je příliš dlouhá doba bez jídla.“

„Ach ano,“ popíchl Leprózu Toník, „jako vážený městský lékař jsi to asi ani nepoznal. Zato já by nucen být o hladu i týdny. Chceš-li, pojďme tedy kupředu, ale možná, že si naopak v tomhle případě konečně vyzkoušíš, co je to hlad. I když ne že bych ti to přál, kamaráde.“

Také ostatní se vyslovili s různými svými obavami a názory. Pečlivě probírali těžkou situaci...

Ale všechno uvažování bylo k ničemu, když vedl skupinu blázen s mrtvolou na berle! Rozumná řeč byla s Hejhulou čím dál tím méně, čím dále on postoupil na své cestě.

Až konečně bloumají v horách pátým dnem, hladoví, zemdlení, s obavou o holé životy.

Snažili se o písničku, ale spíše než co jiného, připomínala teď umíráček.

K tomu smutné vrání krákání:

*Supové už krouží nad vámi,
čekají na svoji příležitost...*

*Zbytky masa pojíst hubené
– až padnete, vyčerpáním –,
nakonec ohlodat kost.*

Přátelé kráčeli ještě celý den, než se jejich průvod začal hroudit. Lepróza povídá: „Bylo mi s vámi dobře, kamarádi, nelituji ničeho, ale už nemohu dál...“

Babička neříkala nic, byla tak vyčerpaná, že mluvit nemohla. Hůlka se jí třásla v ruce, a posilující kořínky, jichž ještě pár měla, už nikomu nepomáhaly.

Hejhula a Toník se vezli na Žroutově hřbetě, proto se zdáli aspoň o maličko živější.

Rozumí se, Mrtvík byl stále stejně fit.

Ale co bylo zvláštní: ani Žrout se nezdál vysílen!

„Svezu vás, přátelé,“ řekl, „povezu vás všechny. Naskočte si! Moje záda jsou široká dost. Pojděte, a žádné odmlouvání!“

Zatím si vrána pro sebe šeptala: „Zase má své tajemství tenhle velký černý pes!“

*Poznovu obtěžkal své žroutské svědomí,
když v noci skrytu vytratil se,
lovil a rdousil, kus pozřel nebohý
z rodu slabších, živočišné říše.*

Ach, Žroute náš žravý!

*Vzals na sebe další hřích...
Možná však jen díky němu
přátele zachráníš,*

nenecháš napospas supům.

„Vlastně je na oslavy ještě příliš brzo,“ řekla si vrána hned potom. „Koneckonců, jeden sup čeká hned támhle. A kdo je to tam s ním? Ach, krkavec – výtečná společnost!“

Krkavec a sup seděli vedle sebe v puklině rozsochaté skály v ohybu něčeho, co se konečně zdálo být skutečnou cestou. A už zdálky volali jeden přes druhého:

*Tudyhle ne, přátelé,
zlé cestě se vyhněte!*

*Tuhle stezku nelze doporučit;
naopak,
dovede vás leda k smrti,
je to tak!*

*Tudyhle ne, tudy ne!
Propánajána, tudy ne...*

Vrána se hned na své ptačí příbuzné obořila: „Melete dokola to samé jako nějaký kolovrátek, a přitom jste kus kloudného slova neřekli. Zvete nás hned svými přáteli, a zatím mně je jasné, k čemu má sloužit tohle vaše lísání! Chcete nás odradit, jakmile jsme konečně našli nějakou cestu. Chcete, abychom z ní znova sešli a marně se horami vláčeli, dokud se nestaneme vaší kořistí! S tím na nás nechodte! Buď vysvětlete, čím je ta cesta nebezpečná, anebo mlčte!“

Aby však vrána mohla tak zostra hovořit k větším a silnějším ptákům, musela se prve posadit mezi své. Na Hejhulově hrbu se místo vzdycky našlo.

Sup a krkavec se na ni dívali nevraživě, ale do řeči nepřestávali splétat med:

*Přece se rozumí, že dobrákům jako my,
jenom vaše dobro leží na srdci.*

No tak, buďte rozumní!

*Pokud totiž nebudete,
bude to už naposled.
Kdokoli jde po té cestě,
nevrátí se, je to jisté,
na to klidně vemte jed.*

„Proč by se sem také někdo vracel, když není o co stát?“
škaredila se vrána.

Ale mrchožrouti to zkoušeli i do třetice.

„Kakraholte, vážně stůjte!“ krkal krkavec. A sup nasupně
supěl: „Ke své vlastní škodě podnikáte tuhle věc! Je to čiré
bláznovství...“

„Bláznovství?“ zasmála se vrána. „Tím spíš jsme na
vlastní cestě!“

A Žrout se zas dal do kroku.

24 Most

Záhy přišli k hluboké rokli. Šum řeky deroucí se korytem
nabíral na síle, až přešel ve výhružný křik, když konečně stanuli
na samém okraji srázu. Cesta pokračovala mostem, provazovým
mostem s nahrubo otesanými dřevěnými příčlemi, mostem
dlouhým, závratně prověšeným. Houpal se nad divokou řekou
jako cár nějaké vlajky – jediné takové ovšem, co by původně
nesla znamení lebky, nebo aspoň zkřížených hnátů.

„Možná nás ti ptáci chtěli varovat před tímhle,“ řekla
babička, které se cestou na Žroutových zádech vrátila trocha
barvy do tváří. „Ten most vypadá zrádně a nebezpečně.“

„Možná,“ odvětila vrána, „ale určitě to nedělali pro naše
dobro. Pokud totiž spadneme dolů, nic jim naše ostatky
neprospějí, když je odnese řeka, zatímco pokud bychom padli
v horách, dobře by se ti lumpové poměli!“

„Nesud' je, vráno,“ řekl Žrout, „oni nejsou zlí, prostě jen mají hlad.“

Zatím Hejhula uvažoval příměji. „Konečně jsme naši přechod přes vodu,“ radoval se. „Pojďme, kamarádi!“

„Počkejte,“ ozval se Toník, „má-li se ten most utrhout, ať to alespoň není osudné nám všem! Půjdu první. A pokud jej přeždu bez potíží, můžete se tudy pustit za mnou.“

Byla to trochu zvláštní nabídka od beznohého, že půjde první...

„Jsou tam přece provazy jako opory pro ruce,“ vysvětloval Toník, „tak půjdu mnohem snáze po svých protézách, než když se jindy rukama opírám o berle!“

Žrout ho přesto nechtěl nechat jít. Řekl, že půjde radši on, protože s jeho skolem nepříjde svět k žádné škodě. Ale mrzáček si nic vymluvit nenechal. „Chci vám být aspoň jednou užitečný,“ řekl, a měl ještě jeden pádnější důvod: „Ty jít opravdu nemůžeš, Žroute, protože musíš nést ostatní; beze mne se skupina obejde, bez tebe ne...“

Hned se nabízel i Hejhula, babička, a také Lepróza říkal, že půjde; ale než se komukoli podařilo přesvědčit ostatní, že sám je nejzbytečnější z nich, Toník se svými silnými rukama odrazil ze Žroutova hřbetu, dopadl na most, zavrával, ale včas se zachytil rukama napnutých provazů, a hle – už klopýtá vpřed. Opatrně, ale se vši rozhodností...

Nedbal volání, ať se vrátí, a postupně zdolával příčle zavěšené mezi dalšími provazy. Dřevo jeho náhradních nohou klapalo o dřevo mostních příčlí, a jakkoli ten postup nebyl snadný, přece nebyl ani tak nesnadný, jak zprvu čekal. Pouze uprostřed Toník výrazněji zakolísal – podíval se dolů a dostal závrať. Jistě z výšky nad vodou, ale možná i ze samé divokosti zpěněného, bouřícího proudu. „Tam spadnout –“ říkal si, a raději nedomýšlel.

Konečně stanul na druhé straně. Otřel z čela pot, který mu vyrazil ani ne z námahy, jako spíš ze strachu, otočil se, jednou rukou se přidržoval úponu lana ve skále a druhou mával přátelům: „Je to dobré, ten most drží, jen se musí dávat pozor a nešlápnout vedle.“

Tedy si i oni dodali kuráže a pustili se přes most.

Když Toník viděl, že postupují snad ještě snadněji než on, oddechl si, ačkoli se i trochu zastyděl, že z toho dělal takovou vědu.

„Nic to není, že?“ zavolal s trochu křivým úsměvem, když byli uprostřed.

Přece jen raději neodpovídali, soustředili se na postup. A ten by určitě zvládli, kdyby jenom...

„Probůh!“ vykřikl Toník. „Co je to?!“

Vytřeštěně zíral na protilehlý sráz.

Babička se otočila. A uviděla tu podivnost! Potměšilí maličcí mužíci, kteří se vzali bůhanineví odkud, přikládají pilky a nůžky k úvazům mostu, poskakují na svých rošťáckých nožkách jako na pérkách a řehtají se, až se jejich pitvorné hlasy rozléhají skalami:

*Juchachá, juchuchů,
ztropíme další neplechůůů,
juchaché, juchachí,
šup s váma dolu, híhíhíí!*

Toník se instinktivně vrhl přátelům naproti, aniž si stihl uvědomit, že jim nemůže pomoci, spíš naopak, ale to už most povolil a všichni se řítí do rokle bouřícího živlu.

Jediná vrána se, díky křídům, uchránila pádu.

V nejvyšším rozrušení krákala:

*Tohle tedy vypadá na mou věru špatně!
Hnedle bude ámen s každým, kdo tam dolů spadne.
Nebo pokud pád svůj přečká, sotva přečká potopu,
ne sic světa, ale úst
i nosu – běda!
Udusí se, utopí, do vod duši vypustí,
a já mohu „sbohem“ leda
kamarádům dát.*

Ale odsud neslyší mne! Letím tedy dolů, rychle,

*do vln, co tak vřou a pějí, svoje vřelé rozloučení,
smutně, smutně zavolat...*

Divoká řeka unáší nešťastníky průrvou mezi skalami. Málokdy některá hlava vykoukne nad vodu. Zmáčená, zděšená, lapající po dechu.

Hle! Teď se to povedlo hlavě ze všech nejošklivější, hlavě s křivou papulou, šilhavým nosem a nesouměrnými očima.

Sotva se však hrbáč stačí nadechnout, hned jej chytne další vír a sevřením sice vodním, ale pevnějším nad každý ocelový stisk, otáčí a vrtí jeho ubohým tělem; podruhé ho nechá nadechnout, teprve když Hejhula myslí, že už mu plíce puknou.

Rád by se rozhlédl, kam ho vody vlastně unáší, a hlavně, jsou-li ostatní nablízku, ale hned má zas hlavu hluboko pod hladinou. Asi jen díky tomu, že jeho hrb je výraznější a pohříchu víc na ráně než hlava, nerozbije si ji o kamenité dno.

Hrb to odnáší za ni...

„Dobře mu tak,“ napadne pojednou Hejhulu, „aspoň se mu trochu vrací, kolik ústrků jsem dosud musel snášet já kvůli němu!“

S tou myšlenkou se téměř usměje. Nemyslí to totiž zle; nikdy si na hrb nestěžoval. A tím méně by se s ním chtěl rozkmotřit před samou svou smrtí.

*Co jsme si, to jsme si, hrbe můj rozmilý,
povídá svému hrbu, bublaje ústy a polykaje andělíčky.
A že jsme přece jen kus času užili!*

*Nosil jsem tě, aniž poznal váhu tvoji.
Možná proto, že jsme jedno,
co jenom se tváří dvoji.
Vždyť bez tebe, čím bych byl?!
Hrbáčem mne přece zvou
– nebo Hejhulou –
pro tvářnost mou hrbatou!
S tebou jsem se narodil.*

Hejhula se domníval, že tu s myšlenkou na svůj zrod uzavírá kruh života a smrti – neboť měl za to, že to je jeho myšlenka dočista poslední.

Než si ještě s lítostí, ale i velikou blažeností, stačil vzpomenout na své přátele.

konec I. Knihy

Kniha II.

1

Kajícník

Z posledních vzpomínek a úvah Hejhulu něco vyrušilo. Cosi se mu zachytilo za hrb a vleče jej to napříč proudem!

„Asi už jsem mrtvý,“ řekl si. „Teď už nebudu mít nad svým tělem vládu žádnou a budou se mnou jenom smýkat...“

Ale mrtvý nebyl; jak aspoň pomyslel, jakmile se mohl znovu nadechnout a rozhlédnout se nad vodami.

Ty tam byly srázné skály. Na jedné straně vystupoval z vody pozvolný břeh. A právě k němu jej přitahoval jakýsi hák svíraný rukama velikého muže. Muž byl oděn v rozličných sítích a mohutný černý vous, vyplétaný rybími kostřičkami, kryl jeho břicho i podbříšek, ba sahal téměř až k jeho silným lýtkům nad bosými chodidly. Nic z nuzného šatu však neubíralo na přirozeném majestátu a vznešenosti toho člověka.

Na pozadí rozeznával Hejhula obrysy jakéhosi srubu sestaveného z docela nesourodých věcí. Ale než si mohl zvláštní stavení lépe prohlédnout, padly jeho oči na výjev, který ho zahřál u srdce, jako nic jiného v životě.

Jeho přátelé už seděli na břehu, dočista zmáčení, trochu potlučení, maličko zmatení, ale nakonec živí a zdraví!

Brzy se hrbáč připojil k nim a šťastně se objali.

I vrána k nim přisedla, která byla jejich zachránci velikou pomocnicí, když ho naváděla, v jakých místech každý z nich tone.

Ale běda!

Přece jen jeden z nich chybí!

Hejhula se ulekl a vyskočil, oči třeští vstříc vodám, do zátočiny, odkud je muž jednoho po druhém lovil.

Vousáč cosi přitahuje, ale jen to má venku a může si to prohlédnout, trne úzkostí a otáčí se k přátelům se smutnou tváří: „Ach, je mi to tak líto, že jsem nedokázal zachránit vašeho kamaráda...“

„Ale vždyť jste ho zachránil!“ namítl Hejhula a kulhá k němu.

„Jak zachránil?“ diví se muž. „Přece je ten nebožák dočista mrtvý!“

„To je v pořádku. To on má už od narození, je zvyklý. Pohleďte však, jaký zázrak: Dokonce ani neztratil svou čepičku!“

Hejhula totiž zapomněl, že ji Mrtvíkovi ke hlavě přišpendlili spolu s čínskými bratry, jelikož napřed padala, když zkoušel první vrtule s holí.

„Ach tak,“ řekl muž. „Potom tedy sláva! Jsem šťasten, že jsem vám mohl pomoci. A nyní pojd'te, musím se o vás postarat, vypadáte zle – bez urážky.“

Dosyta najíst dostali pak,
a rybí maso šlo jim k duhu,
když uctil je ve svém srubu,
muž, co představil se „Hák“.

Nebylo to jeho pravé jméno, ale říkal, že bude stejně dobré jako kterékoli jiné. Vysvětlil jim:

*Beztak nic nesejde na mojí maličkosti,
žiju abych zachraňoval, zachráněné hostil.*

*Blaho všech bližních počítám nad svoje,
ačkoli ne odjakživa. – Bývával jsem bestie!
Sobecký jsem byl a sebestředný,
lakotný, chtivý a bezohledný!*

*Země hojnosti já chtěl se domoci
a svému snu jsem obětoval zástupy.
Než bych já se vezdejšího vzdal,
mínil jsem si všechno vzít až tam!*

*Mít ještě víc, než mám, ještě víc a víc, a všechno lépe mít,
s celým dvorem, s armádou já chtěl se přemístit...*

*Až nakonec mne proud zlý vyplavil,
s holým životem, a pohřbil dvůr i koně;
než poprvé, ach poprvé, já zaplakal jsem pro ně.*

Doufám, aspoň potom že jsem pochopil...

„Od těch dob tu tak poustevnický žiji,“ pokračoval, „a pykám trest, který jsem si sám uložil. Ačkoli občas pochybuji, zda je to trest, když je v něm tolik radosti. Nemohu totiž necítit

radost, jakmile se mi podaří zachránit některého dalšího poutníka, který se chtěl dostat na druhý břeh!“

Načež jim, sesazeným kolem ohýnku v chýši z nejrůznějších naplavenin, vyprávěl, jaké všechny zkazky o zemi hojnosti se k němu donesly za ta dlouhá léta od nejrůznějších poutníků. Především jim však pověděl, co považuje za nejpravděpodobnější historii, nebo aspoň za takovou, které on sám nejspíš věří.

„Prý je to tak...“

Země hojnosti se kdysi prostírala po celém světě a nebylo nutno vážit dlouhou cestu, aby jeden mohl žasnout nad bohatstvími rajských plání. Vládli tam skřítci a vládli spravedlivě, někdo říká, že i víc než spravedlivě (!), tedy tak, jak se to dnes nikde nevidí.

Běda totiž: člověk se dostal k moci, zalidnil zemi a pokrývil ji k obrazu svému. Skřítci se stáhli mimo a jejich dobrá, více než spravedlivá země s nimi...“

„Několik skřítků jsme viděli,“ poznamenal Lepróza, „ale nezdáli se ani dobří, ani spravedliví. To oni nás svrhli z mostu.“

Hák se maličko zachmuřil a zeptal se: „Když tak činili, zpívali si u toho a radovali se?“

„Přesně tak!“

„Potom je to jasné, přátelé,“ plácl se Hák rozezleně do stehů. „Dostalo se vám té pochybné cti poznat takzvané skřítky škodolíbky. Jsou všeobecně známí tím, že kdykoli se jim podaří uškodit, dělají zlé *juchachá* a hopsají radostí.“

„Co jsou zač?“ zajímala se babička.

„Prý jsou to ti, kteří na lidské ústrky odpověděli docela po lidsku, a nikoli tak, jak by příslušelo vyšší bytosti. Ano, nakazili se našimi způsoby, zahořkli a přísahali, že se člověku pomstí. Tak ztratili své místo dokonce i v té zemi hojnosti, která ještě zbyla. (Vždyť to, že se zmenšila rozlohou, neznamená, že něco slevila ze své ostatní výtečnosti!) A škodolíbci se teď potulují na rozhraní světů, ve stínech a na ohbích, a možná jim to ani nevadí a nesnaží se vrátit zpět domů – odtud, kde právě jsou, mohou totiž škodit člověku ze všeho nejlépe!“

„U nás se jim říká šetci, šotkové nebo raraši,“ poznamenal Toník.

Hák nerozhodně přikývl. „Možná je to v něčem totéž,“ řekl, „ovšem s tou výhradou, že škodolíbci sami chtějí škodit hlavně v jednom podstatném směru. Totiž zamezit, aby se někdy ještě nějaký člověk dostal do země hojnosti!“

„Ale všichni lidé přece nejsou stejní,“ namítla vrána. „Někteří by si jistě zasloužili žít *tam*, mezi spravedlivými.“

„Ano, a právě v tom škodolíbci spravedliví nejsou: trestají syny za hříchy otců, všechny, bez rozdílu... Zkrátka, hážou nás do jednoho pytle; a ten by pak nejradši pevně zatáhli a nechali nás, ať se v něm udusíme.“

Už dříve se během jeho hovoru zdvihl Žrout a potichu se vytratil.

2

Zvěst o stromu masňáku

„Takže i vy nakonec věříte, pane Háku, že ta země opravdu existuje?“ divila se vrána.

„Ó ano!“ zvolal on. „Věřím tomu tak pevně, jako že ty tu se mnou teď mluvíš a že jsem kdysi býval králem! A pokud někdo z vás nevěří, neradím vám pokračovat v cestě. Pouť za něčím, čemu poutník nevěří, je předem odsouzena k tragédii.“

Vrána poposkočila, sedla rybáři na rameno a pošeptala mu, aby ji nikdo z ostatních neslyšel: „Já věřím ve své přátele, milý králi. Můj rozum možná soudí, že jsou to hlupáci s celou svojí Zemí, ale srdcem jsem s nimi, ať jdou, kam jdou.“

Na to Hák vědoucně přikývl. Pak stejně potichu řekl: „Jeden z tvých přátel odešel, a zdálo se mi, že ho něco trápí, neboť svůj ocas vlekl smutně za sebou. Leť za ním a promluv s ním...“

I letěla. A stihla Žrouta, jak se krčí za jedním balvanem a nepřítomně sleduje vlny řeky v zátocině.

„Proč tu sedíš jak hromádka neštěstí?“ spustila vrána. „Co ti přelétlo přes nos? Všechno přece vychází dobře. Rybář vás

všechny zachránil z nejhoršího, jistě nás podaruje zásobami a brzy můžeme zas vyrazit. Kdo ví – třeba i do cíle dojdeme...”

„A právě toho se bojím,“ vzdychl Žrout.

„Bojíš se dobrotivých skřítků?“ vysmála se mu.

„Bojím se jejich dobra,“ odpověděl beze smíchu. „Stydím se za sebe. Myslím, že tam nepatřím. Vždyť si jen vezmi, kolik jsem za svůj život zahubil jiných.“

„Ale právě proto tam jdeš: abys už nikoho dalšího rdousit nemusel! V zemi hojnosti roste maso na stromech; samo se nabízí k pojetí, a když je sníš, ještě ti děkuje, žeš mu prokázal službu.“

„Vážně?“ podivil se Žrout. „Jak to víš?“

„Prostě to vím,“ lhala.

*V oné zemi je to zkrátka už tak ustaveno,
že jeden nežije druhému na úkor.
Potřeby tvé hojnost uspokojí,
neutrčí při tom jiný tvor...*

*Stvoření tam všechna žijí v harmonii
rozdíly se vhodně doplňují,
hladový pes – kupříkladu –
a strom „masňák“ plný plodů.*

*Tak se zvedej, Žroute, nesmutni.
Skřítky nech, ať sami soudí,
jsi-li hoden, nebo ne...
A k tomu si řekni: kde by tihle všichni
byli bez tebe?*

„Máš pravdu,“ řekl Žrout a zase se vzmužil. „I kdyby mne skřítkci nakonec nepřijali, nesmím to teď vzdát – především musím pomoci ostatním, abych je tam dopravil.“

Však podobně smýšlel i Háek, když mu, po nějaké době strávené u něho, navrhli, ať jde dál s nimi.

„Kdybych odešel, kdo by pomohl těm, kteří sem zase spadnou?!“ namítal Háek. „Děkuji vám za nabídku, přátelé, ale já

nemohu jít s vámi. Dám vám s sebou všechno, o čem myslím, že vám prospěje, ale sám musím zůstat. I kdyby totiž má vina byla už odčiněna, navrstvil bych jenom další vinu, že opouštím bližní v nouzi.“

„Nechej tedy mne, ať tu zůstanu, Háku,“ řekl Toník, „namísto tebe.“

Hned se i ostatní hlásili, ale rybář je utnul s bodrým úsměvem: „Myslíte to dobře, ale nepůjďte to. Jedině mně byla dána zdatnost, kterou takový podnik vyžaduje. Běžte už a buďte požehnáni!“

Tedy se s Hákem rozloučili a vyrazili opět na cestu. Ubírali se směrem od řeky, kamenitou půdou pod horami, ale tu již byli na druhém břehu, kam se tolik toužili dostat.

Jen co se vrána ocitla nad nimi a vše se zdálo při starém, zas už výsměšně hudrovala:

*Král rybář z docela jinačích důvodů
„vale“ dal vašemu průvodu.
Šlechtným stavěl se přespříliš,
vymlouval se na svůj kříž.*

*A zatím tu šlo spíš o to,
že kříž náš mu nevoněl;
věřte mi, byl jenom proto
samé „lituji“ a „bohužel“.*

*Rozumějte: sotva zřel,
jak si určujete směr a čím se dáte vést,
jal jej v duchu děs: „Lépe ten můj trest,
než do rukou mrtvého svěřit se a jít – nazdařbůh,
ba ještě hůř...“*

Kšá, ať už jste pryč!“

Přinejmenším v jednom měla vrána pravdu, směr stále neznali a spoléhali se opět jedině na Mrtvíka.

3 Pustiny

Ať už byl Hákův pravý důvod, proč s nimi nešel, jakýkoli a ať byla jakákoli Háková minulost, přátelé mu vděčili za mnoho. Nejen že jim zachránil životy (a Mrtvíkův neživot zachránil jakbysmet), ale vybavil je také zásobami uzených ryb a podaroval je užitečnými předměty ze své sbírky letitých naplavenin. Kupříkladu tuhle Toník, který přišel o své protézy a berly, dostal šikovní podvozek na čtyřech docela kulatých kolečkách, a když jej tak Žrout táhl za sebou, cestou vyprahlými rovinami, nemohl si to ani dost vynachválit.

„Takový vozíček jsem si vždycky přál, kamarádi,“ říkal. „Ale jakožto chudý žebrák jsem si ho samozřejmě nemohl dovolit. I kdybychom už nic dalšího dobrého na naší cestě nenašli, já za sebe jsem spokojen a raduji se, že jsem se na ni s vámi vydal.“

Na to se vrána zachechtala: „Uvidíme, jak dlouho ti ta spokojenost vydrží. Což nevidíš, jaké pustiny se před vámi rozkládají? Máte sice zásoby, ale ty nevydrží věčně. Nemluvě o tom, že ta veliká zvířata, která se pozvolna stahují kolem vás, s vámi zřejmě nemají nejlepší úmysly.“

Mistr Lepróza řekl:

*Dovolte mně, přátelé, vnést do toho trochu učenosti,
ať aspoň do pojmu ty tvory zkrotíme.
Vzpomněl bych knihu, co čet jsem v minulosti,
kde výčet byl zvířeny podivné...*

*Pokud mne nemýlí zrak, nebo paměť,
řek bych, že s „hryzenami“ máme co do činění;
jak nejlepší bestiář zve tuhle havěť.
Nuže, už známe je pravými jmény!*

„Sláva!“ ušklíbala se vrána. „Tedy máme vyhráno!“

Lepróza pokrčil rameny: „Na pojmové rovině už je máme zkrocené... Znat věc podle jména a umět ji zařadit do vlastního druhu a rodu je nejmíň půl cesty k jejímu dokonalému ovládnutí.“

Toník se ho opatrně zeptal: „A co ta druhá půle cesty?“

„Já jsem učenec, přítelé,“ bránil se Lepróza. „K praxi se většinou nesnižuji. Ani zásahy do těl malomocných jsem nečinil sám, na to jsem měl své chirurgy. Asi i proto oni dostali lepru mnohem dřív než já. Což opět jen dokazuje, že praxi je nejlépe držet si co nejdál od těla!“

„Kéž by i ty stvůry měly podobný názor, a chtěly nás sežrat pouze teoreticky...“

Ale nezdálo se, že by tomu tak bylo. Sice se po celých několik dnů žádná z velikých, hrbatých hryzen na skupinku nevrhla, pečlivě však sledovaly jejich kroky, ba kroužily kolem a kruh pomaličku stahovaly, strašlivě bafající úzkými, ale zlověstnými mordami.

Nepomohlo ani, pakliže jim přátelé hodili něco ze svých zásob – hryzeny zhlty ryby tak rychle, že se jim skupina nestačila vzdálit z dohledu, natožpak aby unikla jejich čichu, zostřenému asi dlouhým hladověním.

Brzy vládla mezi přáteli skleslá nálada a někteří propadali tragickým chmurám. „Vypadají už tak hladově, že se bojím, neslupnou-li mne i s vozíčkem,“ povídal Toník. „To by mne mrzelo...“

Žrout říkal „budu vás bránit do roztrhání těla,“ čímž ale poněkud připouštěl, že k roztrhání dojde.

Než konečně osmého dne se Lepróza zaníceně rozhovořil: „Od dob, co jsme vstoupili do hor – ještě tam před velkou řekou –, jsme stále v kraji mrchožroutů. A mám za to, že hryzeny budou mrchožroutské tělem i duší! Ano, unikli jsme krkavcům a supům, těmto předsunutým hlídkám, abychom jenom padli do náruče, nebo spíš přímo do chřtánu, skutečným vládcům pustin!“

„To zní dobře,“ radoval se Hejhula.

Ale vrána se šklebila: „No jistě, blázna potěší takové zbytečné řečičky! Ale jak poslouží nám?!“

„Moje teorie je taková,“ vysvětloval Lepróza, „že čím větším mrchožroutem jest ten který tvor, tím více jest mu potravou právě a jenom mršina.“

„Nuže?“

A Lepróza svou úvahu dokončil: „Stahují se k nám tím víc, čím víc se stáváme mršinami! První den, kdy jsme vyrazili hrdě se svou písni, bylo jich sotva pár, a k tomu se držely v dálce. Ale jak naše nálada zas uvadá a měníme se v živoucí mrtvoly, množí se a blíží se – ta hrozná stvoření!“

Pak ztichl, neboť tam teorie končila.

Navázal však Toník, který zvolal: „Pějme tedy svou píseň nanovo, pějme ji naplno!“

Tu spustila se veselice, jaká dosud nebyla.

Toník musel tleskat, protože berly ztratil v řece, ale nijak své dlaně nešetřil; Leprózova řehtačka měla od doby koupele trochu neladný zvuk, ale ani to nebránilo, aby mistr řehtal ze všech sil; Hejhulova písťalka pískala jako zastara, babička si zhurta broukala, Žrout zas vyl a vrána úpěla. A Mrtvík – ten ač rozhodně neobživl, přece hlučil naplno, když cinkal, zvonil a rachtal při každém dopadu Hejhulovy hole.

„Vida,“ řekla babička, „hryzeny to neblaze nesou. Ba asi to ani unést nemohou!“

Vrčely a cenily tesáky, veselé hudlaření jim bylo očividně nepříjemné. Však než aby zaútočily, stahovaly ušiska a postupně, jakoby nerady a váhavě, se klidily z cesty.

Naši se tím víc radovali a tím víc zpívali a hráli...

Brzy ale vrána spustila:

*Věřím, že ten děsný mumraj
vyplašil by kobylu;
ale co se hryzen týká,
na velkém jste omylu!*

*Tisíckrát by bylo těžší
zbavit se jich, vyštvat je,*

*kdyby velké nebezpečí
nestouplo jim do nozder.*

*Nebo snad jinými smysly snáz,
co slouží zvěři v pustinách,
zavětrily a tak brzy pojalý,
co nám teprv nyní dochází.*

„Co nám dochází?“ ptal se Hejhula zmateně.

„Tobě nedojde nikdy nic!“ odsekla vrána. „Já ale nemluvím o vás lidech, jako spíš o nás zvířatech, která máme nesrovnatelně citlivější smysly...“

Žrout přikývl: „Vy to asi ještě nevíte, ale blíží se strašlivá bouře. Cítím to v kostech. Asi proto se hryzeny schovaly.“

„Utíkaly se ukrýt, zatímco my žádný úkryt nemáme,“ řekl Toník.

„Navíc je pozdě ho hledat,“ doplnil Lepróza. „Už i já vidím ta temná mračna. Vichřice rve i poslední ubohé stromky, které ve vyprahlé krajině ještě rostly, vytrhává je i s kořeny... A my můžeme leda čekat, co udělá s námi.“

„Všichni k sobě!“ zvolala babička. „Skrčme se, kryjme si hlavy a držme se pevně navzájem!“

Sotva jí bylo slyšet, když hrozivé sloupy prachu a vířícího klestí už se rozeběhly k nim.

4 Trpělivost přináší vrány

Zdalo se, že bouře trvá věčně. Kvílení a skučení vichru nebralo konce. Než nakonec konce přece vzalo – ona věčnost byla opravdu jen zdánlivá.

Bouře přešla, aniž za sebou zanechala pustinu o mnoho zpustošenější, než jak si ji pamatovali.

Hejhula úlevně vydechl: „Ještěže jsi nás, Toníku, držel jako v kleštích svýma silnýma rukama! Jinak by nás to rozneslo do všech koutů světa.“

„Jsem rád, že jsem mohl trochu pomoci, kamarádi,“ odpověděl on. „Hlavní je, že jsme všichni v pořádku.“

Hned čekali, že přijde vraní výsměch – jakýpak pořádek, když jsou postižení všemožnými způsoby!

Ale čekali marně.

Že by vrána zmoudřela?

Možná... Ale přesvědčit se o tom nemohli. Jakkoli se rozhlíželi, jakkoli volali, vrána nikde nebyla.

„Nechtěla s námi do chumlu,“ rozmýšlel Žrout, „protože to by bylo pod její úroveň.“

„Takže ji to odneslo kdovíkam,“ řekl Lepróza. „Ale nebude to bez ní lepší? Stejně pořád jen hudrovala.“

Žrout vrtěl tlamou: „Já bez ní dál nepůjdu.“

A babička s Hejhulou mu přizvukovali.

„Hudrovala,“ uznal Hejhula. „Ale každý přece děláme, co umíme.“

Babička řekla: „Otázka zní pouze: Jak ji teď najdeme?“

„Támhle vidím vraní pířko,“ řekl Toník. „Pojďme tedy podle vypadaných vraních per.“

„To je bláznivý nápad, kamaráde,“ namítl Lepróza. „Vichřice mohla její pířka roznést kdekoli, a vůbec nic nám nezaručí, že nás k ní dovedou.“

„Záruky nemáme žádné od samého začátku,“ upozornila babička. „A jestli nikdo nemá lepší návrh...“

Tak chodili pustým krajem, občas našli pířko, jindy dvě, nebo se jim pochybná stopa ztratila docela. Jak přišla noc, nemohli sledovat špice vlastních nosů, natožpak černé peří v kamenité, prašné půdě. Ale nedopřáli si odpočinku, klopytali tmou, Toníkův vozíček poskakoval na výmolech, a když neměli už ani tak chabé vodítko, jakým byla pířka, zůstala jim pouze vytrvalost a víra.

Volali vránu, až všem hlasy ochraptěly. Jediný Mrtvík nevolal, ale nikdo mu to nezazlival – dokonce i Hejhula věděl, že to přece chvíli trvá, než se dítě naučí mluvit.

*Trpělivost, přátelé,
určitě ji najdeme!*

Těmi slovy upevňoval hrbáč alespoň víru, když síla docházela a nohy měkly.

*Neztrácejme naději!
Dříve nebo později,
dojdeme k ní, věřte mi,*
opakoval stále; tak dlouho, dokud nezaslechli:

*Krááá, to jsou mi nápady!
Věřte bláznů, hlupcovi!
Radši mlč, ty dutá hlavo,
hybaj sem, strom nadzdvihni!*

Tedy před samým úsvitem vyprostili vránu zpod trosek vyvráceného stromu, zruchanou, trochu opelichanou, ale celkem nezraněnou. „Co vám tak trvalo?!“ obořila se na ně.

„Buď ráda, že jsme ti pomohli,“ řekl Toník trochu uraženě.

„Pomohli?!“ vyprskla. „Vždyť já tu na vás jenom čekám, abychom se mohli vydat dál. Nepotřebovala jsem žádnou pomoc!“

Nikdo neměl dost sil ani chuti, aby se s vránou hádal. Vyměnili si vědoucí pohledy a usmáli se, rádi, že vše je zas, jak má být. Konečně se uložili k odpočinku, když na východě již svítalo.

5 Květy a lebky

Hryzeny se podruhé neobjevily. Ať už je zahнала bouře, anebo písnička, zahнала je dokonale, a cesta, kterou Mrtvík

ukazoval, vyvedla po několika dnech družinu z pustiny. Mohli si nabrat čerstvou vodu v bystrinách, mohli pojmít plody planých ovocných stromů, ba rozprostřely se před nimi horizonty tak úrodné a krásné, až to bralo dech.

„Vidíte ta širá pole květin?!“ zvolala babička. „To je přece krása!“

„Že bychom už byli v zemi hojnosti?“ divil se Žrout. „Ale kde je strom masňák?“

„Cože to?“

Než stihl odpovědět, vložila se do toho vrána: „Nenechte se příliš unést prvním dojmem. Ze své výšky vidím, co vám zatím zůstává skryto.“

Teprve když přišli blíž, poznali, o čem mluví. Mezi květinami tu a tam probleskovala běloba.

„Můj ty Tondo!“ vyhrkl Toník, protože to byla běloba lidských lebek.

Potom se ozvalo ohlušující bzučení a z lučin se zvedly nespočty nespočtů včel a vyrazily vstříc narušitelům.

*Krááá, tak tomuhle já říkám ironie,
pustinou se člověk pustí, stále žije,
– o dalších hrůzách pomlčím –
by teprv tu, včelím bodnutím,
na úrodné půdě pad,
lebkou přispěl do těch řad.*

To už včely křičely miliardami našťvaných hlasů: „Kdo přichází, aby poskvrnil naše čisté květy?! Běda vám! Na posvátná luka nesmí vkročit noha!“

„Nechceme ublížit vašim květům,“ vysvětloval Hejhula. „Potřebujeme se jen nějak dostat přes louku. Jsme na cestě do země skřítků.“

Z bzučících zástupů se oddělila veliká, vznešená a líbezná včela, aby promluvila sama.

Jak královna hovořila, její poddané bzučely téměř neslyšně, neopovažovaly se rušit její melodický hlas. V něm však zaznívala jen výhružka a vyřčená slova nebyla vznešená, byla

docela prostá: „Dělejte, jak myslíte, ale kdo na naši louku vkročí, zemře.“

Stejně prostě jí odpověděla vrána: „Pak tedy nezbyvá, než abyste mé přátele přenesly přes louku na svých křídlech.“

Hejhula ji okřikl: „Ale vráno! To nemůžeme žádat!“

„A co bychom nemohli?!“ odsekla ona. „Vsadím se, že tyhle nepovedené mouchy stejně celé dny nedělají nic jiného, než že se sobecky a požívačně rozvalují na těch svých, prý nedotknutelných, květech. Tak ať jsou aspoň jednou trochu užitečné!“

Včelí královna zlobně zvolala: „Mohly bychom vás za vaši drzost na místě proklát svými žihadly!“

„Ano,“ připustila vrána. „Ale zaplatíte za to vlastními životy.“

Pak řekla skoro líbezně: „Proč si ubližovat, když si můžeme pomoci? – Navíc, drzá jsem jenom já, a mně nést nemusíte, já umím létat sama.“

Ze zástupů se oddělila jiná vznešená včela: „Zabijme je, královno! Takový je přece obvyklý postup.“

Vrána se ušklíbla: „Kdyby se všechno mělo dělat pouze tak, jak se to dělalo obvykle, k čemu byste měly královnu?! Nechte ji samotnou, ať rozhodne!“

„Ten ošklivý opeřenec má pravdu,“ přisvědčila královna a k veliké nelibosti své rádkyně rozhodla, že skupinu skutečně přenesou.

Po stovkách, tisících, snad milionech se včely chopily každého z družiny a vyzvedly jej vysoko nad luka. Směřovaly za kopce na obzoru, a přátelům se z výšky otevíral skvostný výhled. Ačkoli jen málokdo z nich si ho dokázal užít – spíše se chvěli strachy.

Když byli závratně vysoko, rádkyně povídá královně:

*Ó ctěná Výsosti, veliká královno
nyní se zamyslit bylo by záhodno,
proč nést dál ta břemena.*

Když je totiž upustíme,

dilema své vyřešíme, neužijem žihadla!

„Ale poškodily bychom květy, kdybychom je svrhly mezi ně,“ namítla královna. „Tak raději mlč.“

Jenže rádkyně mlčela jen chvíli. Pak zase začala: „Pustíme je tedy z výšky až za loukou, aby se květům nic nestalo. To je dobrý nápad, ne?“

Královna nesouhlasila: „Potom už nemá smysl jim ubližovat. Když už si s nimi dáváme takovou práci, přece ji celou nezhatíme, jakmile bude jednou vykonána!“

„Odpusťte, výsosti,“ křenila se rádkyně, „ale sama přece víte, že se do země hojnosti nikdy nedostanou. Tak co na tom záleží, jestli skončí zde, anebo o něco dál?“

Královna však nechtěla na svém rozhodnutí nic měnit. Řekla:

Dostanou, či nedostanou – tyhle soudy nechej stranou!

*Chceš být ještě skřetí země starostou,
když tu máme krásnou zemi svou?!*

Rádkyně konečně zmlkla a zanedlouho přátelé zas bezpečně stanuli na pevné zemi.

Poděkovali včelám, ale rozloučení bylo rozpačité, jen některé včely jim další cestu požehnali, jiné naopak. A když se roj vzdaloval zpět na svá krásná luka, bzučel hlasitěji než dřív; družina vnesla jakýsi nesvár do zavedených pořádků.

Vrána se nad tím spokojeně ušklíbla.

6

Moc vraního slova

Za líbeznou loukou nebyla země o nic méně úrodná. Přátelé procházeli nezvykle pohostinným krajem. Pod mírným

nebem tu dozrávaly chutné a barevné plodiny. Nabízel se přeřšel nejrůznějších druhů ovoce i zeleniny, dokonce takových, co v jiných koutech světa nemohou růst ve stejný čas a na stejném místě. Zde vše bujelo a zrálo jakoby času a místa navzdory.

Po dlouhých dnech strávených v pustinách poutníci neskonale vítali takovou změnu a rozumí se, že příliš nespěchali opustit ten ráj.

Jediný Žrout trpěl hladu, a to jim bylo důkazem, že v cíli dosud nejsou. V zemi hojnosti musí být hojnost pro všechny, říkala babička.

„Tahle oáza je zrádná,“ povídala, „nesmíme se nadlouho zastavit, nebo bychom dál už nevyšli. Poutník nesmí ochabnout a ztratit cíl své pouti ze zřetele, jakmile se naskytne první lákadlo. To by byla, přese všechno, prohra a nakonec bychom toho určitě litovali. – Musíme tomu vábení odolat!“

„Ale já myslím, že bych tu zůstat mohl, babičko,“ namítal Toník. „Nebo dokonce, že bych tu zůstat měl. Nejsem vám k ničemu a chudákovi Žroutovi pouze ubírám sil, když táhne můj voziček.“

Žrout nesouhlasil: „Je pro mne čest, že ti můžu takhle posloužit; vůbec mi to nevadí!“

„Díky mnohokrát, kamaráde, ale stejně asi bude lepší, když půjdete dál beze mne.“

K Tondovi se přidal Lepróza: „Já snad abych taky zůstal. Nohy už mám zas oteklé, zdržuji vás a užitečný jsem dokonce ještě míň než tuhle náš přítel bez nohou. Vždyť i to mrtvé dítě je vám víc k užítku než já...“

*A hle ho, ten zvláštní úkaz!
zakrákala vrána pro sebe.
Nebezpečí pojí, tmelí,
váže k sobě přátele;
však jen co je chvílka klidu,
povolí se tomu lidu,
spolek se jim rozpadne.*

Žrout, Hejhula i babička se pokoušeli o všelijaké rozmlouvání a přemlouvání, ale jediná vrána měla skutečně pádný argument. Řekla jen tak, jako by nic:

*Dobře, chlapci, to vám chválím,
že až do konce svých dnů,
chcete být jen jeden druhému
partnerem k předlouhým hovorům.*

*Ono taky co jiného počít tady,
jakkak jinak nudu zabít?*

*Lepróza tu může vyprávět,
jaký že je učenecký svět,
a hned zase Tonda Leprózovi
historii válek poví...*

*Bodejt', kluci, to vám věřím,
že jste celí nedočkaví,
ať už jsme pryč a vy sami.*

*Božítku! Až počnou se
ty dlouhé dny, týdny a měsíce,
ba i celé dlouhé roky,
kdy vás nikdo nevyruší!*

*Výborně,
tak my už půjdeme.*

Ještě ani nedořekla, a bylo vidět, jak oba docela změnili názor. Bledé obličej, bezradné, těkající oči... Lepróza s Tondou by teď dali kdovíco, jen aby mohli svá neuvážená slova vzít zpět. Ale předtím tvrdili až příliš tvrdě, že jsou pouze na obtíž, než aby nad tím teď mohli mávnout rukou.

Vrána se rozhodla, že je vysvobodí pomocí maličké lži; spustila:

*Což o tom vůbec nic nevíte,
že je tu proroctví veliké?
Do země skřítků že se nedostane,
kdo není z družiny sedmihlavé?*

*Podle toho, co je psáno,
jeden, dva i tři je málo...
Dál nebudu počítat, řekla jsem to jasně,
sedm kusů nás být musí, tím to celé hasne.*

„To ovšem naprosto mění situaci!“ zvolal Toník. A Lepróza mu přizvukoval: „Ano, pakliže je to takhle, nedá se nic dělat a musíme jít s vámi, chtěj nechtěj.“

Ostatní jejich rozhodnutí uvítali a těm dvěma spadly ze srdcí kameny, až to žuchlo.

7

Pozření a znovu pozření

V úrodném kraji si nabrali dost zásob, aby mohli přežít i týdenní cestu pouští. Mrtvík je totiž zcela neúprosně navedl do dalších pustin, pustších a vyprahlejších nad všechny předešlé.

Když kráčeli mezi kmeny obrovských kaktusů, s ostny velikými a ostrými jako meče, bylo jim zas málo do smíchu a hudba se nekonala.

Vrána, plachtící nad nimi, spustila:

*Hrozba visí ve vzduchu,
o co půjde tentokrát?
Pera se mi ježí, zátylkem jde mráz
a kůži mám husí,
co nám vránám málo sluší.*

*Byť nevidím nic, nutkání mám říct:
Cokoli nás předtím potkalo,*

*nebezpečné bylo pramálo
s tím v porovnání,
co číhá tam v pusté pláni!*

Žrout přikývl: „Já mám podobný pocit.“

Přidal se i Toník: „Nejste v tom sami. Z jakési nepopsatelné hrůzy mne brní palce u nohou.“

„To musí být tedy pořádná hrůza,“ poznamenal Lepróza, „když i beznohého chytne za nohu!“

„Přesně tak, kamaráde, mějme se radši velice na pozoru!“

Chtěla asi něco říci i babička, ale náhlý hřmot všechno přehlušil.

Oblaka písku zahalila výhled. A než by písek klesl a přátelé se rozkoukali, už jsou kdesi ve tmě, horku a puchu.

Jediná vrána ušla neštěstí a dobře viděla, co se tam pod ní stalo. Obří písečný červ vyrazil ze svého úkrytu a zhltl naráz celou skupinu!

Hned se ohromná kruhová ústa zavřela, netvor střemhlav zaplul zpět do písku a po přátelích se doslova slehla zem.

Vrána se zděsila. Nemyslí na nic jiného, než aby se červ zase vynořil.

A její přání se splnilo závratnou rychlostí!

Červí tělo vyrazilo z písku jako střela. Vypjalo se k bleskovému útoku. Šokovaná vrána na poslední chvíli uskočila před chlamstnutím kruhové tlamy.

Trocha peří utkvěla mezi červími zuby, ale vrána neměla pomyšlení, aby se pro ně vracela.

Nejrychleji, jak mohla, utíkala, ulétala...

Červ chlamstnul podruhé a drží ji za ocas. Celý chomáč peří mu zůstal v tlamě, když vrána zoufalou silou zamávala křídly a vytrhla se.

Získala nepatrný náskok, letí pouští.

Netvor chlamstnul potřetí. To už vrána zmizela v jeho tlamě.

Ale jak ho křídla lechtala, tlamu trochu pootevřel, a šup! – vrána je zase venku.

Rozlícený červ vydal strašný hvízdavý zvuk, když prudce vydechl úzkým dýchacím otvorem. Pustil se za vránou do pouště, přátelé poskakovali v jeho břicho a divili se ještě o poznání víc, co se to s nimi děje. Hejhulu napadlo, jak se asi musel cítit rybí měchýřek, když si s ním zamlada pinkal.

Vrána šikovně kličkovala, ale červ byl hbitý a mezi jednotlivými výskoky z písku se oháněl tlamou tak obratně, že měla mnohokrát namále.

Proč jenom nezkusila vylétnout výš, kam by červ třeba nedokázal vyskočit?! Snad ji to v tom rozrušení nenapadlo?

Nebo si i přála, aby ji netvor polkl? Aby byla zas se svými přáteli – třeba i ve smrti?

Tu prolétá obloukem velikého kaktusu, tvar jehož kmene připomíná „Y“. Červ, nepříčetný vzteky, se vrhá za ní...

V mžiku je jasné, co zamýšlela!

Přátelé se sypou z červova břicha roztrženého ostny zrádného kaktusu a lapají po dechu. Jen co dech chytí, provolávají slávu prohnané vráně.

Nebylo tak těžké, aby pochopili, k čemu vlastně došlo – dokonce i Hejhula si mohl udělat jasný obrázek, když uviděl opodál ležet obrovského červa s rozervaným pupkem.

„Sláva, sláva,“ promluvil najednou červ mezi bolestnými vzdechy, „to je mi tedy pěkný důvod k oslavám, že jste zmrzačili nebožáka, který jen dělal svoji práci!“

„Neslavíme, že jsme ti museli ublížit,“ vysvětlila mu babička, „slavíme jen, že jsme se zachránili.“

„Vůbec se s ním nebavte, chtěl vás přece sežrat!“ krákala vrána, kterou hlavně mrzelo, že červ tak rychle utnul její chvíli slávy.

Kdyby býval měl červ ramena, patrně by jimi odevzdaně pokrčil. „Jak povídám, jsem strážce pouště, dělám prostě svoji práci. Přece mne tu takhle nenecháte! Pomozte mi, strašně to bolí.“

„Mohli bychom mu tu ránu zašít,“ navrhl Hejhula.

„Cože?!“ vykřikla vrána. „To snad nemyslíš vážně! Tohle je i na blázna trochu příliš!“

„Hejhula má pravdu,“ řekla babička. Otočila se k červovi a s vážností pohlédla tam, kde se domnívala, že má cosi jako oko: „Pomůžeme ti, ale jedině, pokud nám slíbíš, že tu už nikdy žádnému poutníku nebudeš bránit v průchodu!“

„Ale jak bych to mohl slíbit, když ten úkol jsem dostal od samotných skřítků?!“

„Vážně?“ divila se babička. „Podle toho, co jsme o nich slyšeli, bych se divila, kdyby někoho nutili, ať ubližuje ostatním.“

Toníka něco napadlo: „Poslyš, neměli ti tví skřítki náhodou oblibu v různém *juchachááá* a *juchuchůůů*?“

„To se ví!“ přisvědčil červ. „Dokonce trvali na tom, že když někoho sním, musím taky dělat *juchachááá*. Bohužel dnes jsem neměl tu příležitost...“ Dotčeně se ohlédl po vráně.

„Pak je to jasné,“ řekl Žrout, „škodolibci!“

Načež červovi vysvětlili, jak se to se skřítky škodolibky má, a že se tedy velmi zmýlil, pokud jejich příkazy považoval za vůli samotných vznešených skřítků, právoplatných obyvatelů zaslíbené země. Červ se vztekal a nadával, že byl takhle podveden.

„Kéž by se mi ti skřeti dostali znovu pod nos! Já bych si to s nima vyřídil! Spolknul bych je a –“ Babička se nad takovými slovy zamračila, červ pochopil a nakonec s odevzdaným povzdechem povídá: „No dobrá, když chcete, vzdám se tedy všech myšlenek na polykání živých tvorů a budu se sytit pískem, jak jsem to dělával, než mne oni tak škodolibě převezli. Hlavně vás prosím – rychle už mi pomozte!“

Babička vyčistila ránu některými rostlinkami, které dříve po cestě nasbírala, a přiložila i nějaký ten kořínek, zatímco Lepróza, jediný povoláný lékař mezi nimi, zvažoval, jak by ránu nejlépe zašili.

„Já osobně jsem k šití nikdy nepřistupoval,“ řekl, „na takové zákroky jsem měl pochopitelně chirurgy a další poskoky.“

Toník řekl: „Já to udělám! V poli jsme si vypomáhali všelijak a neštítili se krve. Tam nebylo zrovna nazbyt učených pánů ze Sorbonny...“

„Výborně,“ radoval se Lepróza. „Udělejme to tedy tak: jako jehla se nejlépe užije Hejhulova písťalka, jen se musí trochu

víc seříznout, a jako nit mohu věnovat provaz ze svého hábitu; manželka mi ho totiž schválně přichystala dlouhý, kdyby se mi náhodou po cestě do leproseria zachtělo pověsit se někde v lese. Až bude rána zahojená, tadyhle náš veliký přítel si pak sám stehy lehko roztrhá a vyjme.“

„Nevyjmu! Nechám si ty kusy provazu jako památku na vaše veliké dobrodiní, přátelé!“

„Já bych tomu říkala spíš hlupáctví,“ odsekla vrána, „ale jistě – tobě to prospělo.“

„Chápu, pokud se zlobíte,“ řekl červ s pokorou. „Chtěl bych teď nějak odčinit, že jsem vás napadl.“

„Znáš cestu do země skřítků?“ zeptal se Hejhula.

„Cestu do samotné země neznám,“ přiznal červ, „ale vím, že je blízko. A hlavně vím, že na cestě tam musíte překonat zrádnou pustinu.“

„Pustin jsme překonali už několik,“ odsekla zas vrána.

Červ se však nedal. „Ta, která leží před vámi teď, by vás dojista zahubila. Tu není možno přejít, písek je tam tak sypký, že se v něm každý utopí. – Ale já vám pomohu! Já dokážu pískem sypkým proplouvat stejně snadno jako tímhle, ne-li ještě lépe...“

*Jediná je potíž tu –
nad hladinou že plout nemohu.*

*Asi je to trochu troufalé,
doporučit druhé spolknutí...
Kdyby jen byl jiný způsob nasnadě,
vůbec bych vás nenutil!*

*Nakonec však ručím vám, není důvod k obavám.
Co chvíli se znovu vynořím, vzdoušek abych nabral do břicha,
čerstvý, svěží, lahodný, kolik bude potřeba!*

„Je to vůbec možné?!“ čertila se vrána. „Jak si ten červ vůbec může myslet, že by tu někdo byl tak blbý, aby se dal dobrovolně spolknout?!“

Však jen se podívala na Hejhulu, zkroucenou, neuvěřitelně tupě se tvářící figuru, hned musela připustit, že si

to červ může myslet vlastně docela snadno. Navíc; Hejhula skutečně souhlasil.

A ostatní ho, po určitém váhání, následovali.

„Jdete na jistou smrt, hlupáci!“ krákala rozčileně, když jeden po druhém nastupovali do rozevřené tlamy obrovského červa.

Červ nicméně řekl: „Ty musíš jít také, nebo se ti v písku ztratím, a nikdy se s přáteli už neshledáš.“

„Taková nestydatost!!!“ křičela.

Ale nebylo jí to nic platné.

„Dobrá, udělám, co je nutné. Avšak zkus nás podvést, a budeš hořce litovat! Já jsem totiž obzvlášť nestravitelné sousto.“

„Jedovaté?“ uškříbl se červ.

„Jaks to poznal?“

To už se za nimi tlama zavřela a ocitli se zas ve tmě, dusnu a puchu.

8

„budeto dobrí“

Plavba pískem v červově břiše nebyla nijak příjemná. Možná byla dokonce nejméně příjemná ze všeho, čím si zatím prošli. Ale těšila je myšlenka, že cíl už není daleko, a tak snáze nesli každou nesnáz: děsivé horko, nedostatek vzduchu – jakkoli se červ dušoval, že bude nabírat vzduchu, kolik potřebují, asi to nakonec nebylo tak snadné – a k tomu ten nepříjemný, uširvoucí šustot zvenčí, když se závratnou rychlostí sunuli pískem. Nemluvě ještě o tom, o čem bez ustání mluvila vrána: že velikých chyb dosud sice udělali bezpočet, avšak tahle že je ze všech největší a bude jim osudná; červ je prý už nikdy nenechá vyjít a stráví je zaživa!

Nakonec ale přece šustot ustal, tlama se rozevřela dokořán, a oni mohli vyjít. Stínili si oči, protože po dlouhém pobytu v naprosté tmě bylo pouštní slunce k nesnesení.

„Jaká byla cesta?“ ptal se červ, zatímco se zvolna rozkoukávali v nové krajině. Bylo očividné, že dál s nimi nemohl,

ráz země se poněkud proměnil. Půda byla o poznání kamenitější, namísto kaktusů jí nyní prorůstal i některý sušší strom. A nedaleko se vypínaly velké hory.

„Tamhle ty vrcholky,“ řekl červ, samozřejmě aniž mohl ukázat prstem. „To je stará sopečná oblast. Všechny ty kameny, co vidíte už zde, pocházejí tam odtud – z jediného mocného zřídla. Ale nebojte se, vulkán už dávno nechrlí plameny. Zahynul už před věky, anebo aspoň nadlouho usnul.“

„Tedy doufejme, že se neprobudí,“ usmál se Toník a všichni červovi poděkovali za pomoc. Vrána ovšem dost svérázně: „Pokud jde o tvou předchozí otázku, nelze než odpovědět, že horší cestu jaktěživ nikdo nezažil! Děkujeme tedy pěkně...“

„Rád jsem mohl pomoci,“ řekl on. „Kéž vám štěstí přeje i dál, přátelé! Ale mějte se prosím na pozoru, myslím, že čas k oslavám ještě nenadešel!“

Pak se zas ponořil do písku a než zmizel docela, zamával jim špicí ocasu.

„Nuže,“ řekl Žrout, „pojdme, kamarádi. Nemohu se dočkat, až budu konečně v zemi masňáků!“

•

Ještě se ani dost nerozkoukali mezi kameny a suchými torzy stromů, a hned se museli shromáždit před velikým nápisem na jedné skalce. Ten byl k nepřehlédnutí.

*Jaká asi hrozná ruka
škrábala ty klikyháky?
divila se babička,
ačli možná: Kdeže ruka,
vidím to spíš na pařáty!*

„Ano,“ prohlížel si mistr Lepróza nápis na kameni, „je to vyryté nějakým velmi primitivním nástrojem. Možná opravdu jde spíš o pařát než o nástroj v pravém slova smyslu. Ačkoli nevím, jaký zvířecí pařát by byl tak mocný, aby škrábal do

kamene! Zvířata navíc neumí psát. O zvířeti, které by psalo, není zmínka v žádné mně známé knize.“

„Nu, však tihle to také nenapsali zrovna uměle!“ řekla babička.

Na velikém kameni totiž stálo:

*Do zemně hojnotsi děte tudymdle!
U toho ošklivá šipka a v závorce pod ní ještě:
Nitšeho se jse už nebojte budeto dobrí.*

„Já sice neumím číst, babičko,“ řekl Žrout, „ale celkem se mi zdá, že tohle nepsali skřítkci.“

„Možná škodolíbci,“ nadhodila vrána.

„Ale je to dost vysoko na kameni,“ upozornil Toník.

„Ano,“ kývl Lepróza, „a navíc ta písmena jsou opravdu hodně veliká a tahy nepřerušované. Tohle nevypadá na práci jakýchkoli skřítků!“

„Půjdeme tedy po té cestě?“ položil Žrout nahlas hlavní otázku, která trápila všechny.

„Mrtvík zrovna odpočívá,“ řekl Hejhula (Mrtvík se skutečně zdál po mnoha dnech na slunci maličko unavený, začínal i zapáchat), „tak ho nerušte a pojdme prostě tudy. Já sice taky číst neumím, ale když to babička přečetla, nemám o čem pochybovat, ten nápis to přece říká jasně.“

Ostatní si vyměnili trochu nejisté pohledy, nevěděli však, co počít jiného, a Toník pokrčil rameny: „Výhodu to má aspoň v tom, že konečně zas půjdeme po skutečné stezce. Tedy vy půjdete, já pojedu...“

•

Pomalou stoupali do hor, stezkou mezi skalami, tak úzkou, že ani nemohli jít dva vedle sebe. Stejně však zpívali a hráli svou písničku – a Hejhulova píšťalka, ač nyní pokažená, nezněla hůř než dříve, zněla totiž stále stejně hrozně.

Čím dále a výše přišli, tím slibnější byly podivné nápisy na kamenech.

*Uš tam skoro ste! četli například.
Nebo: Jo, tudydlenema dete skujele!*

Lepróza chtěl přečíst i další nápis, k němuž zrovna přišli, ale předstihl ho Žroutův vyplašený výkřik: „Valí se na nás veliký balvan!“

A stala se ošklivá, i když asi přirozená věc. Každý z nich chtěl vidět té zkáze takříkajíc do tváře, a tedy než by se bez dalšího pustili k ústupu, tlačili se naopak dopředu jeden přes druhého, až v úzkém korytu mezi skalami uvízli.

„Jsme ztraceni!“ štkal Lepróza.

*Nyní už je pozdě na útěk!
Tak nechť aspoň malý verš
– třeba hloupý – ještě slátám,
než zbude z nás jenom placka...*

Zatím se vrána smála: „To není žádný balvan, vy směšná bando slepců! To je jenom šeredně tlustý člověk, co uhání, jako by mu za patami hořelo, a teď se, chudák, jen horko těžko pokouší brzdit.“

Zchvácený a uřícený, skoro polomrtvý z té námahy, zastavil veliký nahý tlouštík fous před užaslou družinou.

„Odpusťte,“ vyhrkl, sotva trochu nabral dech. „Nechtěl jsem vás vyděsit.“

Jen co se vydýchal ještě víc, pokračoval: „Ačkoli vás děsit vlastně chci!“

*Ano, děsit, ale popravdě,
abych bránil vaší popravě...*

*Nevěřte nic, co slibují cedule!
Drápali je totiž obři, pokud dobří,
tak jen v jediném:
A totiž vaření – pod různou způsobou...
V tom se moc vyznají! Však ať je přílohou*

*hrášek, žito nebo proso,
hlavní chod je nutně maso,
jenomže dost specifické – lidské, ano, vždycky lidské!*

„Lidožraví obři?“ zbystřil Lepróza. „O těch dost vím, už jsem o nich leccos četl.“

„Odpust,“ řekl tlouštík, „ale nevíš vůbec nic! Knihy nikomu ani zdaleka nepřiblíží tu hrůzu, jakou člověk zažívá, když se s obry skutečně střetne, ba knihy ani dost dobře nepovědí, jaké to je, když člověka – jenž dříve býval jako proutek – drží v kleci dlouhé týdny a vykrmují, dokud pod ním klec nepraskne (což se naštěstí stalo, zrovna když chrápali, jinak bych tu teď s vámi nebyl). A k tomu,“ pokračoval, „považte, přátelé, že mně předtím, přímo před očima, snědli mého vlastního, milovaného a váženého mistra! Ach, přitom to nebyl nijak bezvýznamný člověk! Jediný strážce a dveřník země skřítků skončil v zubech, hrdlech, žaludcích – a nebudu říkat v čem dalším – těch hrozných skalních obrů!“

„Povídáš ‚dveřník země skřítků‘?“ ujišťoval se Toník.

„Ano!“ přisvědčil zdrceně. „Obři nějak zjistili, kde ho najdou, a vypravili se sem se zcela určitým záměrem. Že prý budou napříště polykat poutníky, kteří došli bezmála k cíli, ovšem potom, co jim sami milostivě odhalí, že dál nemohou a že bídně zajdou tam, kde čekali najít spásu. Obři přišli na to, že zdrcený a zoufalý člověk, jemuž byly vyrvány cíle a sny, kdy už je měl nadosah, chutná nejlépe.“

„Míníš to tak,“ ozvala se babička, „že jedině tvůj mistr mohl otevřít cestu do země skřítků?“

„Nevím o nikom jiném, koho by skřítkci pověřili hlídáním dveří.“

„A kde jsou ty dveře?“

„To věděl pouze mistr sám.“

„Cožpak tobě, svému učedníku, to nechtěl říci?“ divil se Lepróza.

„No, tvrdil, že mi to říká, ale přitom neustále opakoval jenom: Ty dveře jsou všude a nikde.“

„Hm, co teď?“ nadhodil Lepróza zkroušeně.

„Já bych šel dál,“ řekl Hejhula. „Kudy cesta vede...“

„Cožpak mi nevěříte?!“ zvolal tloušťík.

„Já ti věřím, dobrý člověče,“ odpověděl Hejhula. „Ale jsem prostáček, který si neví rady jinak, než aby šel, kam ho zrovna cesta vede. Když mi nemůžeš poradit cestu jinou, musím jít touhle.“

„Nemohu a nastokrát nemohu!“ úpěl on. „Vždyť vám povídám, že už žádná cesta *není!* Bude to zhola zbytečné počínání, chcete-li jít dál. A co se samotné jeskyně týče – tam nahore –, ach!“ pokřičoval se. „Jedině blázen by tam chodil!“

Hejhula, s nezvyklou vážností, přikývl: „Proto tentokrát musím jít sám.“

9

Bezdná propast

Kamarádi Hejhulu doprovodili ke vstupu do jeskyně, k širokému, vysokému otvoru ve skále. Respektovali však jeho rozhodnutí, že dál, do nitra hory, půjde sám. I Mrtvíka odložil. Babička se ho zas ochotně ujala, a dokonce si ani moc neošklivila, že už tolik zapáchá, neboli „je unaven“ či „odpočívá“, jak dříve vysvětlil hrbáč.

Tlustý dveřníkův učedník s nimi nahoru nešel, počká prý pod horou a bude se modlit, aby se k němu co nejdřív vrátili – všichni a nejlépe celí.

„Kdyby ti cokoli hrozilo,“ řekl Žrout Hejhulovi, „foukni prudce do své píšťalky a já hned přispěchám na pomoc.“

„*My* přispěcháme,“ opravil ho Toník.

„*My všichni*,“ upřesnil ještě Lepróza a ostatní příkyvovali. Jenom vrána zas nadávala, jaký je Hejhula tupec a neskutečný nekňuba, jde-li za obry, a ostatní ho v jeho bláznivínách ještě podporují!

Ale nekňuba neměl čas poslouchat vránu, vstoupil pod kamennou klenbu a brzy jeho maličké zkroucené tělo spolply stíny jeskyně, vyrvaly ho zrakům věrných přátel.

Žrout málem nevydržel, a v první chvíli, kdy se Hejhula ponořil do tmy, chtěl skočit za ním. Babička ho zarazila: „Slíbili jsme mu to! Vyčkejme tu alespoň chvíli s doufáním a vírou. Ten chlapec ví, co dělá – tedy, ví to *po svém*, svým určitým způsobem...“

„Způsobem nevědoucím,“ smála se vrána. Žel její smích byl hořký; i ona se bála o Hejhulu. A možná nejvíc z nich ze všech? Což s ním nebyla od samého začátku?!

Zatímco tak hovořili, Hejhula už viděl před sebou světlo. Vstoupil snad do tunelu, který na druhé straně ústí zas do bílého dne?

Však než se ke druhému konci tunelu mohl dobelhat, ve stínech se pohnuly čtyři obrovské postavy a obstoupily ho. Byly tak děsné, až mohl být ještě rád, že je nevidí za plného světla.

„Skoro jsem se vás lekl, lidožraví obři,“ přiznal, trochu zahanbeně.

Největší z nich se podrbl pařátem na plešaté hlavě s divými licousy obrůstajícími obludně odulou hubu a vyjeveně hekl:

*Hek! Je tohleto člověk?!
Kdyby totiž byl, dobře vím, co s ním!*

Druhý obr, který měl tak veliké spodní řezáky, že když mluvil, nevhodně ho řezaly pod oko, řekl:

*Ano, ano, rozkazem nám bylo dáno
lidské maso rovnou chystat,
v kotlíku ho připravit.*

Třetí obr povzdychl, což znělo spíš jako říhnutí nežřízeného jedlíka, a pravil:

*Ono se to lehce řekne „vař lidičky s kořením“!
Ovšem jaké tady užít, co já vím?
Člověka v něm nepoznám, bude to ponejspíš skřet;
ted' mi porad': tymián, anebo z muškátu květ?*

Čtvrtý obr byl tak hrozný, až se bál i sám sebe a celý se z toho potil, hlavně na zádech, ale přesto – anebo právě proto – měl hlavní a poslední slovo:

*Když to není člověk, nevařit!
Milé matce bude zle – kdo to potom odnese?*

*Neriskujme tedy, moji bratři,
a ptejme se matinky samotné,
jak by chtěla tuhle porci...
S omáčkou-li, potom jakou; anebo snad vůbec ne?*

Tedy provedli Hejhulu kolem svých kotlíků na přípravu lidského masa, aniž se do nich musel podívat z nemilé blízkosti, aspoň prozatím. Jak se hned ukázalo, jeskyně byla skutečně tunelem; tunelem ve stěně sopky, který vedl dovnitř na plošinu nad jícnem. Vzhůru k ústům, jimiž sopka chrlívala lávu, nebylo daleko, a dokonce tam vedlo schodiště, ochoz po zužující se šroubovici. Tak když Hejhula pozvedl zrak, mohl se těšit pohledem na modré nebe. Za to však dolů, na dno samé propasti nedokázal dohlédnout – snad proto, že sopka ani žádné dno neměla. Pouze temnota, dokonalá temnota, spočívala na dohled pod obry i hrbáčem a Hejhula poprvé v životě pocítil skutečnou závrať. Ani máti obrů, ke které ho přivedli, mu nenahnala takový strach. Kupa lidských kostí a ostatků, na níž si hověla, byla pak na celé hrůznosti jen nepodstatným přídatkem.

„Co je to?!“ zvolala matka obrů, ženština šeredná až k pláči, když Hejhulu uviděla.

„To kdybychom sami věděli, nešli bychom s tím za vámi, maminko,“ řekl ten, kterého škrábaly zuby do oka.

„Nebud' drzý!“ okřikla ho.

Hejhulovi bylo líto, že kvůli němu na nebohého obra matka křičí, a hned se do toho vložil. „Já jsem nějaký Hejhula, když dovolíte. Přicházím, abych se pozeptal, jak je to u vás s pánem, který hlídal bránu do země skřítků. Tam se totiž potřebuji dostat.“

„Jak by to s ním asi bylo?“ frkla máti svým odpudivým hrdelním hlasem. „Je v nejlepším pořádku a čeká tu na tebe. Jinak bychom přece nepsali tu pravdivou cedulku ‚budeto dobrí!‘“

„Ano, to jsem si myslel. A mohu ho prosím vidět?“

„I co bys nemoh, hošíčku!“ Mezitím potutelně mrkla na své služebníky, kteří se hned šklebili ještě odporněji. „Ale něco za něco...“

„Co pro vás mohu udělat?“

„Dostala jsem chuť na nebeskou manu,“ mlaskla máti. „Na nejlahodnější šťávu z oblačných květů, abys rozuměl. Ty jsi malý, my máme silné ruce a tam odshora není do nebe daleko... Budeme tě vyhazovat z vršku sopky a ty pro nás budeš česat mraky.“

„A potom mi vydáte svého zajatce?“ ujišťoval se Hejhula. „Bude se mnou moci svobodně odejít?“

„To už záleží na něm, jestli odejde; my ho tu ale dál držet nebudem, to ti mohu slíbit. Stačí? – Mně to tedy připadá, divný človíčku, jako zatraceně vřelá nabídka, když uvážíš, že bychom tě taky mohli uvařit a sníst, jak je naším dobrým zvykem...“

Bez dalších slov máti chytila Hejhulu za hrb a všichni stoupali po točitém schodišti k hornímu okraji sopky. Obříce držela hrbáče nevšímavě jako hadrového panáka a při chůzi jím máchala nad propastí, až on se zalykal strachy.

A bylo hůř!

Obří se rozestavili nad ústím sopky do kruhu a začali s rozsvíčkou svých chlupatých rukou, protkaných tuhými provazci šlach a ohavnými uzlinami svalů. Přehazovali Hejhulu jeden druhému, jako by nebyl víc než nějaký ubohý míč; napřed zvolna, ale postupně zrychlovali, a Hejhula lítal v drahách pěticipé hvězdy nad bezednou černotou... Stačí, aby jediný z obrů udělal chybu a žádná nebeská mana už nebude!

Možná proto máti rozhodla, že rozsvíčky bylo dost a že je načase mířit hrbáčem vzhůru.

*Tu máš chlapče naběračku,
do ní sbírej tu omáčku,*

co poteče z bílých mráček!

Když tak promluvila, obři zatleskali. Věděli totiž, že jim prospěje, ocení-li každý matčin rým, i kdyby se jim zrovna nezdál nejlepší.

Najednou Hejhula přistál mezi tleskajícíma rukama jednoho z obrů – dost ho zabořilo, jak jej pracky spláclý.

„Ty budeš házet první,“ vysvětlila máti, proč mu Hejhulu přihrála. „Jsi nejmenší, a bude pěkné, když budeme házet v pořadí od nejmenšího k největšímu. Nuže, vrz!“

A obr skutečně vrhl – Hejhula se nestačil ani dost leknout, a už letí k první vrstvě oblaků. Proletěl obláčkem, ucítil po těle zvláštní mravenčení, nebylo nepříjemné, a zdálo se mu, že oblak je tak hustý, že jím dolů ani neprojde a zůstane už na nebi. Ale to se zmylil! Tu už zase propadává zpět, jenom stihnul sběračkou sebrat bělavou pěnu z oblačného povrchu.

Dopad do obrových pracek byl tuhý a bolestivý. Nedali mu však ani čas k odpočinku. Obsah sběračky musel vylít do připravené nádobky, kterou pak obr opatrně přehodil obrovi po své levé ruce, a ten ji zas přehodil obrovi po své vlastní levé. Tak nádobka putovala okrajem, aniž se vzácná tekutina, na kterou měli obři chuť, ocitla nad propastí. K Hejhulovi ovšem tolik šetrní nebyli! Fííí! Už zase plachtí přímo přes propast.

Druhý netvor jím napřed zhoupł dolů tak prudce, až Hejhula myslil, že mu z pracky vylétne a propast ho spolkne. Avšak obr ho držel velmi pevně, užívaje hrbáčova hrbu jako příhodného madla, a vzápětí jím stejně prudce máchl vzhůru, pustil ho a nechal vyletět do ještě vyšší vrstvy mraků, kudy stékala mana hustší a zářivější.

A hned se opakovala procedura s přehazováním nádobky i hrbáče, nádobka putovala doleva okrajem jícnu, přes jednoho obra jako prostředníka, tentokrát to ovšem byla spíš obřice, totiž obřice matka, kdežto hrbáče obr přehodil třetímu nejvyššímu obrovi nevybíravě přímo. Ten jej pak zas vyhodil vzhůru – výš než bratr předchozí.

Tak by pokračovali, dokud by hrbáčem nevrhla i sama máti, nejurostlejší z nich, a dokud by kbelík na manu nebyl po okraj plný...

Tu se ovšem jednotlivá vyprávění Hejhulova příběhu různí stejně, jako se v dosavadním shodovala.

Někdo věří, že když Hejhulu vrhla svou obří silou máti, ten vyletěl tak vysoko, že se dolů už nevrátil – a neví se prý ani, zda dopadl, popřípadě kam, anebo zda tam někde nahoře už zůstal.

Jedna verze dokonce praví, že hrbáč vyklouzl obrům z pracek, když si ho mezi sebou tak nešetrně přehazovali, spadl do jícnu sopky a nadobro ho pozřela ona bezedná propast, které se tolik bál.

konec II. Knihy

Epilog

Vrána ovšem vypráví závěr příběhu docela jinak, a na své vyprávění dokonce přísahá.

„Ano, možná je pravděpodobné, že Hejhula spadl do propasti,“ říká vrána. Pak se ovšem zhurta zachechtá: „K čertu s vaší pravděpodobností! Kde je pro ni místo v bláznově příběhu?! – Že by se Hejhula z jeskyně obrů nevrátil, když předtím ušel takový kus cesty a čelil takovým nebezpečím? Krá, cha, chááá, ani náhodou, holenkové!“

Povím vám tedy ještě vraní verzi, jenom pokud možno bez přílišného krákorání a chechtání.

Hejhula prý skutečně nasbíral nebeské many, kolik se do škopku vešlo, a dokonce ho obří, nezraněného, ovšem pohmožděného a ještě celého vyděšeného, bezpečně snesli zpět do svého brlohu. Cestou dolů ochozem mlsně pokukovali po škopku many, který nesla matka, ale věděli, že musí počkat, než ona sama rozhodne, že je čas k hostině.

„Napřed musíme splnit svou část dohody,“ říkala máti a zase se, vespolek se synky, hrozivě šklebila. „Aby ten dobrý panáček nepřišel zkrátka! Po tom, co všechno pro nás vykonal...“

Možná, že Hejhulu nechali žít jenom proto, aby s ním užili dobrý špás, který matka plánovala už od začátku. Když mu teď totiž měla vydat strážce brány, vyhrabala ze svého kopce lidských ostatků jednu ohlodanou páteř se zbytky hrudního koše s všelijak vylámanými žebry a řekla: „Tuhle ti tedy, jak jsem slíbila, vydávám toho tvého strážce brány a už ho tu nebudu držet. Doufám jenom, žeš nečekal, že z něho zbylo něco víc...“

Okamžitě se jícnem sopky rozléhal takový chechot, až se celá sopka otřásala, asi jako kdysi, při svých nejsilnějších erupcích.

V tom hrozném chechotu a řevu obrů pochopitelně ani nebylo slyšet Hejhulovo uctivé poděkování, a pokud by obří chtěli hrbáčovi nějak bránit, aby pomalu odkulhal, se zbytkem kostry v rukách, to by věru museli napřed ustát v bujarém popadání se za břicha, válení po zemi a kopání nohama do vzduchu, zkrátka vyváznout nějak z šílených oslav toho neslýchaného žertu, jaký máti uchystala. (Je ovšem možné, že

ten řehot schválně přeháněli, aby se jí zavděčili, podobně jako když předtím chválili její hloupé verše.)

Přátelé venku se hrozili, co se to děje s horou, a Žrout se už rozbíhal, řka, že Hejhulovi je zle a on že mu musí pomoci... Proto nevěřili svým očím, když v tu samou chvíli uviděli Hejhulu, jak jim vychází naproti, opouští stín jeskyně vstříc bílému dni, a není celkově ani o moc křivější a zmařenější, než jak býval dřív.

„Sláva!“ zvolal Toník.

„Bůh buď pochválen,“ dodal Lepróza.

„Buď pochválen pouze na půl,“ ušklíbala se vrána. „Jak vidím, nese si náš Hejhula dost ubohou vejslužku. Mrtvík bude mít kamaráda.“

„Mrtvík má kamarádů dost,“ řekl Hejhula. „Tohle jsou zbytky dveřníka.“

„A safra!“ zaklel Lepróza. „Co si s nimi počneme?“

Nikdo neodpověděl, protože hora se najednou zachvěla podruhé – a tentokrát tak, že hrozila puknout snad v samých kořenech. Z vršku se uvolnily veliké balvany a valí se dolů, na bezbrannou, křehkou skupinu.

Není kam uhnout a nohy nikoho daleko nedonesou, než skončí pod kamennou lavinou.

„Rychle,“ vykřikl Toník z plných plic, „skočte si ke mně na vozík, a jedem!“

Byl to šílený pokus, ale sotva šílenější než ostatní jejich podniky, a proto tu byla snad aspoň maličká naděje.

Naskládali se všichni na jediný vozíček v prapodivném chumlu a Žrout se silně odrazil zadními běhy. Napřed se pohnuli jen ztěžka a zdálo se, že balvany je zavalí; avšak co zpomalovalo pohyb na rovině, totiž jejich společná váha, jej naopak strašlivě zrychlilo, jakmile se rovina víc naklonila.

Brzy se řítí ze srázu smrtící rychlostí!

Stezka mezi skalami byla rovná a sjízdná jen díky obrům, kteří ji schválně urovnali, aby k nim jejich kořist měla co nejsnadnější přístup.

„To jsme si pomohli!“ vykřikl Lepróza do svištícího vzduchu. „Co naplat, že nás možná nezabijí kameny, když se

určitě zabijem sami, až dole na něco narazíme nebo praskne kolo!“

Babička řekla: „Zatím jsme naživu a třeba budem i později.“

Kola přetíženého vozičku vrzala a deska se zoufale prohýbala – co chvíli škrtila o zem a jiskry odletovaly.

„Ten vozík to nevydrží,“ skuhral Lepróza. „Pokud neodskočí kolo, praskne celý v půli.“

„Ne,“ pravil Toník. „Ten voziček nám dal pan Hák a já věřím, že je to poctivý kousek, nejlepší, jaký on ze své zátoky vylovil. Vidíte ty jiskry? To znamená, že fošna je zesponu vyztužena kovem!“

Pod horou se jejich rychlost přece jen zpomalila, ale ne natolik, aby se vyhnuli srážce s balvanem, který tam čekal!

Ovšem bylo to přistání do měkkého.

„Jste v pořádku?“ ptal se starostlivě dveřníkův učedník, když je jednoho po druhém odlepoval ze svých neuvěřitelných bůčků. „Musel jsem vás tak nevybíravě zastavit, přátelé, dál totiž začíná hrbolatá půda a dopadli byste zle.“

Konečně uvolnil ze svého pupku i voziček – a ten se mu už rozpadl v rukou.

„Na poslední chvíli, kamaráde,“ funěl Žrout. „Na poslední chvíli! Děkujeme ti.“

„To nestojí za řeč. Radši povídejte, jak jste pochodili tam nahoře na hoře.“

Tu Hejhula, pod rozpadajícím se a otřásajícím se vulkánem, konečně všem vypověděl, jaké bylo jeho dobrodružství s obry. Když neradostně ukázal učedníkovi zbytky jeho mistra, ten pouze vzdychl: „Však já vím, upozorňoval jsem vás na to už předtím.“

Mezitím se hora zhroutila do sebe. Jako by sopka pozřela samu sebe svým vlastním jícnem.

„Že by se obři chechtali tolik, až jim skály spadly na hlavu?“ divil se Žrout.

„Dobrý výsměch ještě nikoho nezabil,“ namítala vrána.

Babička řekla: „Já tuším, k čemu došlo. Tuhle asi už nepůjde o smích obrů, ale o obrovskou žaludeční křeč. Požili

totiž nebeský pokrm, který jim nebyl určen. Manu, která náleží andělům a svatým! – Co jest hodnému samou sladkostí a lékem, může být nehodnému zoufale prudkým jedem.“

„To je sice všechno hezké,“ ušklíbla se vrána. „Ale co si asi teď počnete? Jediný strážce klíčů je po smrti, vy nemáte žádný klíč a nevíte, kde brána leží...“

Lepróza řekl: „S tím klíčem pozor! Nezdá se vám náhodou, že ty ostatky svým tvarem něco až příliš nápadně připomínají? Ta vylámaná žebra o různých délkách a páteř jako rukojeť...“

„Ach,“ vydechla babička, „ty myslíš, že by sám dveřník mohl být klíčem?“

„I kdyby, pak stále nemáte bránu!“ nepřestávala se šklebit vrána.

A dveřníkův učedník, na něhož upírali zraky v předposlední naději, nemohl pomoci. Nadějí poslední byl, jak se rozumí, věrný a dobrý Mrtvík.

Hejhula ho konečně zas převzal od babičky (náhradou jí půjčil ostatky dveřníkovy), připravil se k vrtulím s holí a ostatní ho sledovali se zatajeným dechem – ať dříve brali záležitost s Mrtvíkem jakkoli, nyní stejnomyslně doufali a věřili, že je spasí.

Jaké tedy muselo být jejich zděšení, když se Mrtvík hned během první vrtule neudržel a spadl na zem!

Hejhula se sehnul, jemně Mrtvíka zdvihl, otřel jeho tvář od prachu, urovnal mu bláznovskou čepičku a otočil se k přátelům, zděšeným, vyjeveným.

„Už je opravdu unaven. Ale myslím, že i tak nám naznačuje dost. Říká, že zbytky mistra dveřníka musíme pohřbít. Nikdo nám nedovolil užít jeho kostru jako klíč, a proto –“

„Cože?!“ vskočil mu do řeči Toník. Jindy tak mužný, nyní měl slzy na krajíčku. „Nakonec se máme *vzdát*?!“

Hejhula pokrčil rameny: „Chci, abychom se dostali do země skřítků, Toníku, z celého srdce vážně *chci*! Ale nemůže to být za každou cenu. Správnou věc musíme udělat, i kdyby nám stála v cestě.“

Babička přikývla a Žrout, byť nerad, také, až nakonec i Toník v tom spatřil dobrý smysl a přestal co namítat. Lepróza zatím pokyvoval hlavou a něco si nepřítomně broukal.

Dveřníkův učedník jejich rozhodnutí velmi chválil a děkoval jim za ně.

Vrána by ovšem nebyla sama sebou, kdyby se nezachechtala: „Já myslím, že hlavní důvod, proč Mrtvík nechce, abyste nesli další mrtvolu, je žárlivost: Nebyl by už jediný mezi námi! Ale dobrá, dělejte, jak myslíte.“

Dveřníkův učedník řekl, že se ujme práce na hrobu, odpočíval dost dlouho a potřebuje taky malinko zhubnout. Sebral rozlomenou desku vozičku, užíval jí jako rýče a lopaty a přátelé se smíšenými pocity sledovali, jak hloubí díru, která nadobro pohrbí jejich naděje. Mlčeli, možná vzpomínali...

Jakmile však učedník vložil do půdy ostatky mistra, stalo se něco zázračného – země se rozestoupila a odhalila průchod do překrásné říše! Slzy, které Toník dosud statečně držel, konečně vyhrkly z očí. Došly mezitím zvláštní proměny, ze slz hořkosti na slzy štěstí. Přátelé se objímali, radovali se a smáli.

Pouze dveřníkův učedník stál trochu stranou.

„Co se děje, kamaráde?“ ptal se Hejhula.

„Já jsem nyní moc tlustý, než abych tou skulinou prošel s vámi,“ řekl. „Avšak nezoufám si, protože dobře rozumím tomu poselství. Musím nyní nahradit svého mistra v úřadu, dokud nepřijde i můj čas. Ale vy už nemeškejte ani chvíli a buďte sbohem, přátelé!“

Vřele se rozloučili a hned celá skupina – za zvuků své staré veselé písničky – zmizela v průrvě do krásného světa, aby nikdo na světě zdejším nikoho z nich už nikdy nespatriil.

Průrva se za nimi zavřela, ale dveřník, jako socha mlčenlivě stojící nad ní, si povšiml, že se nezavřela docela. V zemi zůstaly tři pomenší otvory. Jeden ve tvaru kruhu, druhý ve tvaru trojúhelníka, třetí ve tvaru čtverce...